



gemeente  
**BORSELE**

# Programmabegroting

2026-2029

# Programmabegroting 2026-2029

## Voorwoord

Geachte leden van de gemeenteraad,

Hierbij bieden wij u de programmabegroting 2026 aan, inclusief de meerjarenraming voor 2027-2029. Bij het opstellen van deze begroting hebben we de uitgangspunten uit de kadernota 2026-2029 als leidraad gebruikt. Deze begroting geeft inzicht in onze financiële plannen voor het komende jaar, met aandacht voor de toekomst en de belangen van onze samenleving.

We bieden u een begroting aan waarin de eerste jaarschijf sluitend is, door gebruik te maken van ons eigen vermogen als dekkingsmiddel. Onze vermogenspositie is sterk en positief. Deze positie weerspiegelt de financiële gezondheid van onze gemeente. We beschikken over ruim voldoende eigen vermogen, waardoor we in staat zijn om eventuele financiële risico's op te vangen. Dit geeft vertrouwen en biedt een stevige basis voor de toekomst.

In deze programmabegroting hebben we weinig nieuw beleid opgenomen. Dat is logisch – het is het laatste jaar van deze bestuursperiode. Dan is het gebruikelijk om zaken netjes af te ronden en geen grote nieuwe koerswijzigingen meer te maken. We kunnen wel het huidige beleid en de diverse projecten die voortkomen uit de Regiodeal, de Netten op Zee-middelen en ons algemeen weerstandsvermogen blijven uitvoeren. Europa, het Rijk en de provincie leveren bij de uitkeringen en subsidies geen structurele middelen mee. Maar veel van deze projecten brengen op termijn wel onderhoudskosten met zich mee. Daarom is het van belang om kritisch te blijven op onze uitgaven.

We blijven ons inzetten om de kwaliteit van onze dienstverlening te waarborgen, terwijl we tegelijkertijd werken aan het versterken van onze financiële positie. We indexeren de beschikbare budgetten met 2% om de stijgende kosten op te vangen. Na 2032 stopt de Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij (ZEH) met het uitkeren van dividend, het is belangrijk dat we hier in de toekomst niet meer afhankelijk van zijn.

In maart vinden de nieuwe gemeenteraadsverkiezingen plaats, waarmee deze begroting de laatste van dit college is. In deze laatste periode blijven wij aandacht besteden aan de thema's uit uw bestuursprogramma. Er is ook geld beschikbaar voor het bestuursprogramma van de nieuwe raadsperiode. Wij hopen u met deze begroting een helder inzicht te bieden in de financiële positie van de gemeente Borsele.

Namens het college van burgemeester en wethouders,

Arno Witkam,  
Wethouder Financiën

## Inhoudsopgave

Voorwoord .....	2
Het financiële beeld .....	4
Programma's .....	7
Programma Bestuur en ondersteuning .....	8
Programma Veiligheid .....	23
Programma Verkeer, vervoer en waterstaat.....	29
Programma Economie.....	34
Programma Onderwijs .....	41
Programma Sport, cultuur en recreatie.....	48
Programma Sociaal domein.....	58
Programma Volksgezondheid en milieu.....	74
Programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing.....	84
Financieel overzicht programma's .....	96
Totale begroting .....	97
Paragrafen.....	99
Paragraaf Lokale heffingen .....	100
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing .....	105
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.....	114
Paragraaf Financiering .....	121
Paragraaf Bedrijfsvoering.....	125
Paragraaf Wet Open Overheid.....	129
Paragraaf Projecten .....	130
Paragraaf Grondbeleid .....	134
Paragraaf Verbonden partijen .....	137
Bijlagen .....	159
Toelichting financiële positie .....	160
Overzicht reserves en voorzieningen .....	163
Overzicht incidentele lasten en baten .....	164
Overzicht subsidies.....	166
Berekening algemene uitkering Gemeentefonds.....	167
Verplichte beleidsindicatoren .....	169
Afkortingenlijst .....	171

## Het financiële beeld

Voor het samenstellen van deze begroting hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- De kadernota 2026-2029.
- Het uitvoeringsprogramma 'Schakelen met raad en daad' 2022-2026.
- De ontwikkeling uit het gemeentefonds, geactualiseerd tot en met de septembercirculaire 2025.
- De structurele mutaties voor de meerjarenraming tot en met de vijfde wijziging van de begroting 2025.

In de tabel hieronder geven we een overzicht van de relevante ontwikkelingen die effect hebben op het saldo, na de vastgestelde kadernota 2026-2029 van 3 juli 2025. Het saldo van de kadernota is het vertrekpunt. Een toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen staat onder de tabel.

Inleiding	2026	2027	2028	2029
<b>Saldo kadernota 2026-2029</b>	<b>-1.213.650</b>	<b>-981.850</b>	<b>-801.850</b>	<b>243.650</b>
<b>Gemeenschappelijke regelingen</b>				
Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland (IJZ)	130.000	130.000	-	-
Muziekschool Zeeland (MZ)	33.000	33.000	33.000	33.000
Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)	29.000	29.000	29.000	29.000
<b>Gemeentefonds</b>				
Gemeentefonds algemeen (meicirculaire)	267.400	227.200	238.800	164.100
Gemeentefonds algemeen (septembercirculaire)	-117.900	-222.000	-262.400	-319.100
<b>Mutaties algemeen</b>				
Salarisbegroting	-1.578.200	-1.445.000	-1.355.300	-1.301.700
Kapitaallasten	487.200	509.500	530.900	357.000
Reinigingsrechten	-75.700	-75.700	-75.700	-75.700
Treasury	115.000	170.000	65.000	104.700
Leges (ANG)	248.500	190.500	127.500	127.500
Tariefegalisatievoorzieningen (TEV)	165.000	120.000	149.000	215.000
Overige aanpassingen	9.350	-4.650	-2.950	38.550
Inzet surplus algemene reserve	1.550.000	-	-	-
<b>Eindsaldo Begroting 2026-2029</b>	<b>49.000</b>	<b>-1.320.000</b>	<b>-1.325.000</b>	<b>-384.000</b>

### Gemeenschappelijke regelingen

De begrotingen van onze gemeenschappelijke regelingen voor 2026 zijn verwerkt in deze begroting. De bijdragen zijn zo reëel mogelijk geraamd. Vanuit de Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland is er een bericht gekomen dat de verdeelsleutel onjuist is. Deze wijziging was te laat om te verwerken in onze kadernota. Dit levert ons een voordeel op van € 130.000 voor de jaren 2026 en 2027. Dit voordeel nemen we nu mee. Daarnaast corrigeren wij de ramingen voor de Muziekschool Zeeland en OLAZ, wat resulteert in een structureel voordeel van respectievelijk € 33.000 en € 29.000.

### Gemeentefonds

De septembercirculaire 2025 geldt als uitgangspunt voor de begroting. De algemene, budgettaire effecten van de meicirculaire hebben we in de kadernota al meegenomen. Het deel dat we daarbij niet hebben meegenomen is de loon- en prijscompensatie. Dit zetten we doorgaans in om onze eigen

budgetten te verhogen met een inflatiecorrectie en eventuele tegenvallers tussen het moment van de kadernota en de begroting op te vangen. In de kadernota is besloten onze eigen budgetten te indexeren met 2%. Het resterende voordeel in de meicirculaire, wat nog niet is meegenomen bij de kadernota, loopt in de jaren af van € 267.400 in 2026 naar € 164.100 in 2029. De septembercirculaire heeft een nadeel wat oploopt van € 117.900 in 2026 tot € 319.100 in 2029. In de analyse van de septembercirculaire is meer toelichting opgenomen.

### **Mutaties algemeen**

De belangrijkste en grootste mutaties lichten we hieronder toe.

#### *Salarisbegroting*

De nieuwe Cao Gemeenten is per 1 april 2025 ingegaan. De lonen stijgen in vijf stappen tussen april 2025 en maart 2027. In de kadernota hebben we middelen gereserveerd voor de salarislasten van 2026. Bij de kadernota is er een rekenfout gemaakt bij de cao-wijziging. Dit levert een nadeel op van € 310.000. Daarnaast zijn in de begroting 2025 de salarislasten te laag geraamd voor circa € 700.000. Dit werkt door naar de salarisbegroting 2026 met betrekking tot de salarissen, periodieken en indexeringen. Samen met de eerdergenoemde aanpassing levert dit in totaal een structureel nadeel op van € 1.578.200 in 2026 aflopend tot € 1.301.700 in 2029. We hebben het verschil met 2025 geanalyseerd en onze werkwijze aangepast. Vanaf 2026 zijn we meer in control over de salarisbegroting.

#### *Kapitaallasten*

In de kadernota zijn lagere kapitaallasten voorzien. Het voordeel is in werkelijkheid groter dan ingeschat. Een grote verandering is het besluit om investeringen vanaf € 50.000 af te schrijven in plaats van vanaf € 25.000. Van een aantal de komende jaren aan te schaffen voertuigen ligt de aanschafprijs tussen de € 25.000 en € 50.000. Deze aankopen worden niet geactiveerd. Hierdoor dalen de kapitaallasten. Daarnaast werken we vanaf 2026 met een restwaarde voor verschillende activa. Dit levert ook een voordeel op. In totaal bedraagt het voordeel € 487.000 in 2026, € 509.000 in 2027, € 531.000 in 2028 en € 357.000 in 2029.

#### *Reinigingsrechten*

Reinigingsrechten worden geheven voor het ophalen van afvalstoffen (uitgezonderd autowrakken) van bedrijven en instellingen die door hun aard, omvang of hoeveelheid niet periodiek worden ingezameld. Per 1 januari 2026 heffen we deze belasting niet meer. Dat betekent dat de inkomsten van € 84.700 wegvallen. Daartegenover staat een verlaging van de kosten van € 9.000. Het is nog onduidelijk of het stoppen met het reinigingsrecht op termijn tot verdere besparingen leidt.

#### *Treasury*

Door hoge jaarrekeningsaldi, dividenden en specifieke uitkeringen hebben we een hoog banksaldo. We hoeven daarom geen tot weinig kasgeldleningen aan te trekken de komende jaren. De grote hoeveelheid liquide middelen (geld in kas) zorgt ook voor hoge rentebaten vanuit de Rijksschatkist. We hebben de renteramingen aangepast op basis van onze financieringsbehoefte. Het voordeel bedraagt € 115.000 in 2026, € 170.000 in 2027, € 65.000 in 2028 en € 104.700 in 2029.

#### *Leges (ANG)*

Een extern bureau doet jaarlijks onderzoek naar de legesverordening en de bijbehorende opbrengsten. We hebben de hogere baten als gevolg van de paspoort piek structureel doorgevoerd. Vorig jaar hebben we dit alleen voor 2025 gedaan omdat we niet zeker waren over de aantallen in de komende jaren. We hebben ook een beter inzicht in de bouwleges onder de Omgevingswet. Deze raming is verhoogd. Het voordeel bedraagt € 249.000 in 2026, € 191.000 in 2027, € 128.000 in 2028 en € 128.000 in 2029.

*Tariefegalisatievoorzieningen*

Er is een voordeel in alle jaren als gevolg van de tariefegalisatievoorzieningen rioolheffing en afvalstoffenheffing. Dit betekent dat we meer uit de voorzieningen halen om de kosten te dekken dan voorheen. Een van de redenen hiervoor is het stoppen met reinigingsrechten. Doordat we hiermee stoppen valt er een opbrengst weg en moeten we alle kosten van de afvalinzameling dekken met de afvalstoffenheffing. De tweede reden is dat er meer salarislasten begroot worden op zowel rioolheffing als afvalstoffenheffing. Dit heeft te maken met de cao-stijgingen.

*Overige aanpassingen*

Tussen het moment van de kadernota en de begroting hebben er nog diverse kleine financiële aanpassingen plaatsgevonden. Vanwege de beperkte impact lichten we deze niet allemaal toe. Bij deze kleine aanpassingen kunt u bijvoorbeeld denken aan een bijstelling van de raming voor uitkeringen van het Rijk, een verhoging van de bijdrage aan het Bestuurlijk Platform De Bevelanden, het neutraal maken van geïndexeerde specifieke uitkeringen (spuks) en het rammen van de verhuuropbrengst van het voormalige Vrijwilligershuis.

*Inzet surplus algemene reserve*

Vanwege de hoge jaarlijkse resultaten in de jaarrekening en de sterke positie van het eigen vermogen mogen gemeenten vanaf 2025 incidentele middelen rammen als structureel dekkingsmiddel. Het inzetten van het eigen vermogen als dekkingsmiddel is in overeenstemming met de toezichthouder. In de kadernota hebben we dit nog niet ingezet als dekkingsmiddel maar bij de begroting zetten we dit wel in. In de jaarschijf 2026 zetten we € 1.550.000 in als dekkingsmiddel. Hiervoor onttrekken we dit bedrag aan de algemene reserve.

## PROGRAMMA'S



## Programma Bestuur en ondersteuning

### Programmadoelstellingen

De gemeente richt zich op een goede en complete dienstverlening en richt zich op goede dienstverlening aan inwoners. We passen onze werkwijze aan en vernieuwen de manier waarop we bestuur en participatie vormgeven. Zo betrekken we inwoners actief bij de politiek en bij ons beleid. Het college van burgemeester en wethouders en de gemeentelijke organisatie doen dit door in gesprek te gaan met inwoners, bedrijven en organisaties. Dorpsraden, de kinderburgemeester, het uitdaagrecht (Right to Challenge), het participatieplatform 'Praat mee Borsele' en inwonersinitiatieven spelen hierbij een grote rol.

Onze wethouders vervullen de rol van dorpswethouder: ieder is verantwoordelijk voor vijf dorpen. We zetten in op gastvrijheid en een efficiënte digitale én fysieke dienstverlening. Ook investeren we blijvend in onze medewerkers, want zij zijn het gezicht van de gemeente.

Een goed leef- en woonklimaat stopt niet bij de gemeentegrenzen. Daarom werken we actief samen met partners in de regio en over de grens. Dit doen we onder andere binnen North Sea Port District, Platform de Bevelanden, Mainport Zeeland/West-Brabant en met uitvoeringsorganisaties zoals de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD), de Veiligheidsregio Zeeland (VRZ) en de GGD Zeeland.

Een gezonde financiële positie is voor ons belangrijk. We geven duidelijk inzicht in de inkomsten en uitgaven die niet direct aan programma's zijn gekoppeld. Met betrouwbaar financieel beleid houden we onze balans in evenwicht. Dit programma belicht de financiële aspecten en laat ook de overheadkosten zien voor sturing en ondersteuning van medewerkers. Zo wordt helder welke directe kosten nodig zijn om de doelen in onze beleidsprogramma's te realiseren.

### 0.1 Bestuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De raad vindt het van groot belang een goede binding met de inwoners van de gemeente te hebben en te weten wat er bij hen leeft. Om zijn rol als volksvertegenwoordiger te vervullen zal de raad meer contact met de samenleving zoeken.	De raad zoekt actief contact met de samenleving. Door middel van bijvoorbeeld werkbezoeken en bijeenkomsten met inwoners. De raad werkt met een lange termijnagenda. Zo kan de raad beter sturen op de thema's die belangrijk zijn en meer grip houden op de eigen agenda. Alle raadsvergaderingen zijn live te volgen via de website. Dit maakt de bijeenkomsten toegankelijker voor iedereen.
Samenwerking dorpsraden.	We houden minimaal één keer per jaar overleg met de dorpsraden. Dit overleg gebruiken we om tot betere en efficiëntere samenwerking met de dorpsraden te komen.
Verordening rekenkamer Borsele.	De personele unie is een onafhankelijke rekenkamer die onderzoek doet naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het gevoerde bestuur. We werken hierin samen met de gemeenten Goes, Noord-Beveland, Reimerswaal en Tholen. Het presidium fungeert als klankbordgroep en kan suggesties meegeven voor onderzoeken.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>We willen het politieke bewustzijn van jeugdigen (basisschoolleeftijd) aanwakkeren en de betrokkenheid tussen gemeente en kinderen vergroten.</p>	<p>Ieder jaar installeren we een kinderburgemeester die een jaar lang actief is. De kinderburgemeester gaat aan de slag met één of meerdere zelf uitgekozen thema's en doet mee met verschillende activiteiten in de gemeente. Op deze manier versterken we de betrokkenheid tussen kinderen en de gemeente. Daarnaast zetten we het spel Democracy in om basisschoolleerlingen meer te leren over hoe de gemeente werkt.</p>
<p>Duidelijkheid over de koers die we op willen met (burger)participatie.</p>	<p>In de participatienota schetsen we op welke manier we onze inwoners betrekken bij het beleid en de uitvoering van gemeentelijke taken. Ook het uitdaagrecht (Right to Challenge) maakt hier onderdeel van uit. We zetten het digitale participatieplatform <a href="http://www.praatmee.borsele.nl">www.praatmee.borsele.nl</a> in, zodat inwoners ideeën kunnen aandragen voor projecten vanuit de gemeente.</p>
<p>Een goed leef- en woonklimaat in de grensregio Vlaanderen en Zeeland en verwerving van (Europese) subsidies.</p>	<p>Vanuit de Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) North Sea Port District (NSPD) richten we ons mede op Europese subsidieverwerving en pakken we onderwerpen op die de landsgrenzen overstijgen. Zoals: de zoetwaterproblematiek, de energietransitie, wonen, natuur, infrastructuur en mobiliteit. We voeren de uitvoeringsagenda uit, in samenwerking met andere gemeenten, provincies en rijksoverheden.</p>
<p>Verbreding regionale samenwerking Platform De Bevelanden.</p>	<p>De samenwerking richt zich op vier thema's:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Wonen: We zorgen samen voor genoeg betaalbare en passende woningen, nu en in de toekomst. Ook werken we aan sterke dorpen en buurten, met goede voorzieningen dichtbij.</li> <li>2. Werken: We stimuleren een gezonde en toekomstbestendige economie. Dat doen we door ruimte te bieden aan ondernemers, in te zetten op innovatie en werkgelegenheid.</li> <li>3. Beleven: De Bevelanden zijn aantrekkelijk om in te wonen én te bezoeken. We versterken de leefbaarheid, cultuur, recreatie en natuur. Iedereen moet kunnen meedoen en zich thuis voelen.</li> <li>4. Duurzaamheid: Samen maken we werk van de energietransitie, klimaatadaptatie en het beschermen van onze leefomgeving. Zo maken we onze regio klaar voor de toekomst.</li> </ol>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een efficiëntere en doelmatige samenwerking tussen de GGD, VRZ en de RUD.	Op 5 juni 2025 gaf de gemeenteraad zijn mening over de samenwerking tussen de GGD en de VRZ. In het eerste kwartaal van 2026 ronden we dit traject af. Dan is er één gemeenschappelijke regeling. Ondertussen voegen we de bedrijfsvoeringstaken samen. Ook werken we aan gezamenlijke huisvesting. In de toekomst kan de Omgevingsdienst Zeeland aansluiten bij één of meer onderdelen.
Uitvoering van het bestuursprogramma 'Schakelen met raad en daad'.	<p>In het bestuursprogramma heeft de gemeenteraad twaalf thema's benoemd die in de periode van 2022 tot 2026 extra aandacht verdienen. In 2026 evalueren we de behaalde resultaten, onder andere op de thema's 'leefbaarheid' (kaderplan maatschappelijke voorzieningen), 'zoetwaterhuishouding' en 'beeldkwaliteit'.</p> <p>Na de verkiezingen in maart 2026 start een nieuwe raad en een nieuw college. Voor 2026-2030 maken zij een bestuursprogramma.</p>

## 0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Voortdurende verbetering van onze dienstverlening.	We blijven werken aan onze ambities. Zo zijn we vergevorderd met een integrale visie op het gastheerschap. Samen met de projectgroep Flexibel Werken en een extern architectenbureau zijn ontwerpen gemaakt voor de verbouwing van de publieke ruimtes. Ook de rollen en taken van de allround medewerkers en gastvrouwen/-heren worden opnieuw bekeken.
Optimaliseren (digitale) dienstverlening.	Steeds meer inwoners regelen hun zaken digitaal. Met iBurgerzaken bieden we veilige, efficiënte en gebruiksvriendelijke modules voor de best mogelijke dienstverlening. Tegelijk blijven we oog houden voor mensen die hulp nodig hebben bij digitale processen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Verdere ontwikkeling en vernieuwing van het verkiezingsproces.	<p>De overheid werkt continu aan een beter, efficiënter en toegankelijker verkiezingsproces. Gemeenten richten zich op thema's zoals het verbeteren van stembureaus, het vernieuwen van stemprocedures en het beoordelen van proeven met nieuwe stembiljetten. Wij volgen wetgeving en innovaties op de voet. Daarbij richten we ons vooral op betrouwbaarheid, transparantie en samenwerking tussen teams zoals burgerzaken, buitendienst en communicatie.</p> <p>In 2026 organiseren we de gemeenteraadsverkiezing, met vooraf een debatavond en achteraf een uitslagenavond. Omdat we een hoge opkomst verwachten doen we meer beroep op vrijwilligers. Ook zetten we sociale media en andere kanalen actief in om het belang van de verkiezing te benadrukken. Dit vraagt extra inzet, tijd en middelen van onze medewerkers.</p>
Accuraat en proactief inspelen op maatschappelijke en wettelijke ontwikkelingen.	De gemeente wil de kwaliteit van de Basisregistratie Personen (BRP) blijven verbeteren. Onder andere door nieuwe document- en gezichtsscanners te gebruiken om identiteitsfraude tegen te gaan. Tegelijkertijd nemen de uitdagingen toe doordat internationale rechten die burgers hebben steeds complexer worden. Daarnaast vragen onverwachte situaties, zoals de tijdelijke noodopvang in Heinkensand, om extra inzet van tijd en middelen.

### 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Efficiënt gebruik van gebouwen en gronden en het afstoten van gebouwen en gronden die niet (meer) nodig zijn voor gemeentelijke taken.	We blijven gronden verhuren, ver(erf)pachten, ruilen of verkopen. Waar mogelijk zetten we strategische gronden (vrij van pacht) in. Bijvoorbeeld via het Kavelruilbureau Zeeland.

## 0.4 Overhead

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Verbetering van zowel onze interne als externe dienstverlening en communicatie.	In 2026 herzien we onze visies op dienstverlening en communicatie. We willen telefonisch goed bereikbaar zijn voor onze inwoners en ons gastheerschap versterken. Daarnaast blijven we inzetten op helder en eenvoudig taalgebruik en interne communicatie. We profileren onszelf als aantrekkelijke werkgever en zetten nieuwe media in om onze inwoners nog beter te bereiken. Belangrijke thema's waar we meer over willen communiceren zijn het sociaal domein, duurzaamheid(subsidies), de energietransitie, wonen, klimaatadaptatie en de gemeenteraadsverkiezingen.
Een geactualiseerde, zoekvraag gestuurde website.	We blijven onze website verbeteren door het zoekgedrag bij te houden. We passen het aanbod op de website regelmatig aan op het zoekgedrag van onze bezoekers en houden de websites actueel en (digitaal) toegankelijk voor een brede doelgroep. De websites van Borsele Beweegt en Bons krijgen dezelfde leverancier als die van de gemeentelijke website en het Welzijnshuis.
Meepratende en meedenkende inwoners.	We blijven het digitale participatieplatform <a href="http://www.praatmee.borsele.nl">www.praatmee.borsele.nl</a> inzetten. Hier kunnen inwoners op een makkelijke manier hun ideeën delen voor projecten vanuit de gemeente. Ook het inwonerspanel blijven we in 2026 inzetten.
Een effectief en digitaal informatiebeheer inclusief duurzame toegankelijkheid van informatie.	We werken aan een effectief en digitaal informatiebeheer. Hierbij staat het ontwikkelen en het vergroten van kennis en vaardigheden centraal. Waar nodig werken we samen met andere Zeeuwse overheden.
Een toekomstbestendige en stabiele informatievoorziening.	We geven verder uitvoering aan de iVisie en de speerpunten die daarin zijn opgenomen. Daarbij werken we samen met de Bevelandse gemeenten.
Vaardige medewerkers op het gebied van iBewustzijn.	We zorgen dat onze medewerkers weten hoe en waarom ze in informatie binnen de gemeente moeten beveiligen. Dat doen we door aandacht aan het onderwerp te besteden bij de indiensttreding (bijvoorbeeld via e-learning) en door verschillende communicatieactiviteiten voor alle medewerkers te organiseren. Hierbij volgen we het lopende communicatieplan informatieveiligheid. Ook het beveiligingsbewustzijn van onze medewerkers krijgt de aandacht die het verdient.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een organisatie in stand houden die adequaat en flexibel inspeelt op nieuwe trends en ontwikkelingen.	We werken met een strategische personeelsplanning (SPP) die we koppelen aan de planning- en controlcyclus. Hierdoor stemmen we de in-, door- en uitstroom van personeel af op veranderingen in de vraag naar arbeid in de organisatie. Dit doen we op zo'n manier dat we de taken die nodig zijn om de doelstellingen van de organisatie te behalen kunnen blijven uitvoeren.
Integere, betrouwbare, klantgerichte en flexibele bestuurders en medewerkers.	Binnen onze organisatie bieden we opleidingsprogramma's aan op relevante thema's. Daarnaast werken we volgens het vastgestelde integriteitsprotocol en geven we aandacht aan de naleving van onze kernwaarden.
Duurzame inzetbaarheid.	In 2026 herzien we ons beleid op het gebied van duurzame inzetbaarheid (Bfit). Hierbij nemen we de resultaten van de 'inzetbaarheidsscan' die we in 2025 uitvoerden als uitgangspunt. Thema's die doorlopend onder de aandacht blijven, zijn vitaliteit, SPP en talentmanagement.
Verwerven van subsidies.	Door initiatieven aan elkaar te koppelen, vergroten we de kans op het verkrijgen van subsidies. We maken gebruik van een deskundige voor een integraal subsidieadvies.
Professionaliseren van de inkoop- en aanbestedingsfunctie.	We gaan door met de samenwerking met het Inkoopbureau Karel (voorheen West-Brabant). Het inkoopbureau richt zich op het begeleiden en adviseren van inkooptrajecten, aanbestedingen en contractmanagement.

### 0.5 Treasury

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Benodigde financieringsmiddelen aantrekken tegen zo laag mogelijke kosten en risico's.	We volgen de geld- en kapitaalmarkt en kijken kritisch naar onze financieringsbehoefte. Afhankelijk hiervan zullen we zo goedkoop mogelijk lenen.

### 0.61 OZB woningen & 0.62 OZB niet-woningen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het zo reëel mogelijk ramen/inschatten van de opbrengsten.	De veranderingen in de WOZ-waarden (Waardering Onroerende Zaken) compenseren we door het tarief van de Onroerendezaakbelasting (OZB) bij te stellen. We willen hiermee voorkomen dat waardeinstijgingen tot een hogere aanslag leiden voor onze inwoners. Om de stijging van de lasten op te vangen, passen we de tarieven voor inflatie aan.

**0.64 Belastingen overig**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het zo reëel mogelijk ramen van de opbrengsten.	Sinds 2022 leggen we geen precarioheffing meer op. De compensatie voor het aandeel in de betaalde precariobelasting van Evides is daarmee vervallen. Het bedrag van Enduris over de vorige jaren is gereserveerd. Hiervoor wachten we nog op een uitspraak van de rechter.

**0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het zo reëel mogelijk ramen van de algemene uitkering en de decentralisatie uitkeringen uit het Gemeentefonds.	De raming/inschatting van de algemene uitkering en de decentralisatie uitkeringen stemmen we af op de circulaire van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). In deze begroting is de meicirculaire 2025 verwerkt.

**0.8 Overige baten en lasten**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Efficiënt gebruik maken van de werkplaats en het breed inzetten van het personeel.	We streven naar een optimale bezetting van de werkplaats. Verder zetten we personeel efficiënt in voor projecten met andere gemeenten.

**0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een rechtvaardige belastingdruk voor die situaties waarbij de gemeente als 'ondernemer' optreedt.	We dienen aangiften in volgens de regels van de belastingdienst en streven naar het optimaliseren van onze fiscale positie.

**0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een evenwichtige en reëel structureel sluitende meerjarenbegroting.	We houden de ramingen actueel door tussentijdse begrotingswijzigingen en rapportages.

**Relevante bestuurlijke kaders**

Omschrijving	Herzieningsdatum
Uitvoeringsprogramma 'Schakelen met raad en daad' (2022-2026)	2026
Besturings- en managementfilosofie Borsele (2023)	2026
Participatienota (2023)	2027
Besluit begroting en verantwoording (BBV)	Niet van toepassing
Financiële verordening (2025)	2026
Dienstverlenings- en communicatievisie (2023)	2026
Informatiebeveiligingsrichtlijn, informatiebeveiligingsplan en informatiebeveiligingshandboek Basisregistratie Personen (BRP) en waardedocumenten (2024-2026)	2027
Strategische visie op de ambtelijke organisatie (2023)	2026
Belastingverordeningen (2025)	2026
Controleverordening (2024)	2025
Treasurystatuut (2022)	2026
Garantiebeleid (2022)	2026
iVisie (2023)	2027
Privacybeleid Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) (2023)	2027
Addendum privacybeleid Wet politiegegevens (Wpg) (2023)	2027
Strategisch Informatiebeveiligingsbeleid (2022)	2026

**Verbonden partijen****Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma**

BNG Bank N.V.  
 Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling Zeeland  
 Gemeenschappelijke regeling De Bevelanden  
 Platform De Bevelanden

## Wat mag het kosten?

<b>Baten en lasten Bestuur en ondersteuning</b>		(bedragen x € 1.000)					
		<b>Rekening</b>					
		<b>2024</b>	<b>2025</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
<b>Lasten</b>							
0.1	Bestuur	2.172	5.135	2.326	2.319	2.319	2.319
0.2	Burgerzaken	998	1.073	1.142	1.115	1.062	1.062
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	221	554	386	379	379	379
0.4	Overhead	11.379	14.091	13.049	12.897	12.468	12.511
0.5	Treasury	304	1.162	340	350	391	377
0.62	OZB niet-woningen	254	155	140	147	154	153
0.8	Overige baten en lasten	211	343	132	132	192	192
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	141	30	31	31	31	31
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	10.092	2.197	0	0	0	0
<b>Totaal lasten</b>		<b>25.772</b>	<b>24.740</b>	<b>17.546</b>	<b>17.370</b>	<b>16.996</b>	<b>17.025</b>
<b>Baten</b>							
0.1	Bestuur	471	12	12	12	12	12
0.2	Burgerzaken	525	661	589	517	426	426
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	229	161	196	196	196	196
0.4	Overhead	938	203	353	353	353	353
0.5	Treasury	14.124	2.876	2.803	2.800	2.694	2.719
0.61	OZB woningen	3.377	3.356	3.668	3.668	3.668	3.668
0.62	OZB niet-woningen	6.687	6.715	7.422	7.522	7.522	7.522
0.64	Belastingen overig	-1	0	0	0	0	0
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	47.117	51.571	50.941	50.665	49.768	50.231
0.8	Overige baten en lasten	168	96	98	98	98	98
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	1.550	0	0	0
<b>Totaal baten</b>		<b>73.634</b>	<b>65.650</b>	<b>67.631</b>	<b>65.830</b>	<b>64.736</b>	<b>65.224</b>
<b>Saldo programma</b>		<b>-47.862</b>	<b>-40.910</b>	<b>-50.085</b>	<b>-48.460</b>	<b>-47.740</b>	<b>-48.199</b>
<b>Mutaties reserves</b>							
<b>Baten</b>							
0.10	Mutaties reserves	1.580	5.602	172	176	82	82
<b>Lasten</b>							
0.10	Mutaties reserves	16.963	41	0	0	0	0
<b>Totaal saldo programma</b>		<b>-32.479</b>	<b>-46.471</b>	<b>-50.257</b>	<b>-48.636</b>	<b>-47.822</b>	<b>-48.281</b>

## Financiële analyse (meerjarig)

### *Bestuur*

Binnen het taakveld 0.1 Bestuur dragen we € 90.000 bij aan het initiatief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) voor de zogeheten Gezamenlijk Gemeentelijke Uitvoering (GGU). Verder dragen we bij aan het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO).

Daarnaast hebben wij in de vorige begroting een structurele stelpost van € 500.000 geraamd voor het Uitvoeringsprogramma 'Schakelen met Raad en Daad' 2022-2026. Sinds 2024 is hier al een aantal keer beroep op gedaan waardoor deze stelpost is teruggelopen tot € 303.000. Verdeeld over iVisie (€ 100.000), Rekenkamerfunctie (€ 30.000), Woningbouw B beleidsmedewerker Volkshuisvesting (€ 85.000) en Beleidsondersteuner Klimaatadaptatie (€ 88.000).

Voor de bestuursperiode 2026-2030 zal ook een nieuw bestuursprogramma worden opgesteld. Vanaf 2026 reserveren we hiervoor structureel € 500.000.

Tot slot staat op dit taakveld het fonds voor de opvang van ontheemden en statushouders van € 3.400.000 geraamd, zoals besloten bij de resultaatbestemming jaarrekening 2024. Dit is zichtbaar in het vergelijkende jaar 2025.

### *Burgerzaken*

Op dit taakveld ramen we de opbrengsten van de leges van burgerzaken. Leges zijn de kosten die inwoners aan de gemeente betalen voor officiële documenten, zoals een paspoort, identiteitskaart of rijbewijs. In 2026 zijn de begrote opbrengsten van deze leges lager dan in 2025. Dit komt door de 'paspoortpiek' in 2024 en 2025. In 2014 is de geldigheidsduur van een paspoort en identiteitsbewijs aangepast van vijf naar tien jaar. Veel inwoners hebben in 2014 of 2015 een identiteitsbewijs of paspoort aangevraagd en hebben inmiddels een nieuw document ontvangen. Dit zorgt voor een daling in de baten voor 2026 ten opzichte van 2025.

De lasten stijgen als gevolg van het toevoegen van een functioneel applicatiebeheerder bij burgerzaken. Daarnaast verschuiven de toegerekende salarislasten van taakveld overhead naar burgerzaken.

### *Beheer overige gebouwen en gronden*

Op dit taakveld dalen de lasten met € 93.000 door een verschuiving van de toegerekende salarislasten en afwijkende rentelasten. Hiervoor verwijzen wij naar de paragraaf Financiering. Verder wordt er in 2025 een juridisch medewerker voor grondzaken ingehuurd. Hiertegenover staat een onttrekking uit de reserve dus dit verloopt budgettair neutraal. Verder zijn er geen bijzonderheden te vermelden op dit taakveld.

### *Overhead*

Door de toename van het personeel binnen onze organisatie is er ook meer vraag voor ondersteuning. Daarom is het management aangepast en zijn er twee nieuwe domeinen gevormd. Hiervoor zijn ook twee nieuwe domeinmanagers aangenomen. Verder is het domein bedrijfsvoering uitgebreid. De uitbreiding van personeel zorgt voor € 597.000 aan hogere salarislasten.

Door de toename van personeel stijgen ook de indirecte lasten van de organisatie. Vanaf 2026 zijn alle budgetten geïndexeerd en hiermee verwachten we dat we de stijgende kosten voor het grootste deel kunnen opvangen. Zoals in de kadernota 2026-2029 is opgenomen, nemen we structurele posten op voor bijvoorbeeld juridische zaken, de implementatie en het onderhoud van het subsidievolgsysteem en de licentiekosten voor een AI-tool. Deze posten begroten we vanaf 2026 met respectievelijk € 50.000,

€ 25.000 en € 10.000. Door de nieuwe aanbestede accountantsdienst stijgen de structurele lasten hiervan ook met € 10.000. Op dit taakveld dalen de rentelasten met € 50.000. Hiervoor verwijzen wij naar de paragraaf Financiering.

Naast de genoemde aanpassingen, stijgen de lasten de komende jaren aanzienlijk door een aantal stelposten. Zo is er een structurele stelpost opgenomen om toekomstige autonome ontwikkelingen op te vangen. In 2025 verwerkten we de aanpassing aan de organisatiestructuur. Hiervoor is een structurele stelpost van € 468.000 opgenomen. Verder houden we rekening met een cao-stijging van € 500.000. Vanaf 2026 is de cao-stijging verwerkt over de verschillende taakvelden van de teams in plaats van overhead.

Voor een gedetailleerd overzicht van de lasten met betrekking tot de overhead verwijzen wij u naar de laatste pagina in deze financiële analyse.

### *Treasury*

De rentelasten zijn in 2026 een stuk lager dan in 2025. Dit komt doordat we veel liquide middelen (geld) hebben. We hoeven daarom geen tot weinig kasgeldleningen aan te trekken de komende jaren. Omdat de precieze financieringsbehoefte in de toekomst onzeker is, nemen we in de jaren 2027 tot en met 2029 iets hogere rentelasten op. Hierdoor stijgt de structurele last op dit taakveld. Het voordeel in 2026 ten opzichte van 2025 bedraagt € 750.000.

De financieringsbehoefte is voor 2026 erg laag. Daarom hebben we het omslagpercentage voor 2026 bepaald op 0%. Dit heeft als gevolg dat er op dit taakveld een nadeel van ongeveer € 700.000 ontstaat. Dit wordt vereffend met het voordeel dat op alle andere taakvelden ontstaat door lagere rentelasten. Voor meer uitleg over de financieringsbehoefte verwijzen we u naar de paragraaf Financiering.

De grote hoeveelheid liquide middelen zorgt ook voor hoge rentebaten. Het grootste deel van onze liquide middelen houden we namelijk aan in de Rijksschatkist. Hierover betaalt het Rijk een vergoeding (rente). Deze inkomsten zijn in 2026 ongeveer gelijk aan 2025, maar ze lopen wel terug omdat we verwachten dat ons banksaldo de komende jaren zal dalen.

Vanaf 2025 ramen we het dividend van € 1.325.000 van de Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij (ZEH) in onze begroting. De toezichthouder Provincie Zeeland heeft bepaald dat de Zeeuwse gemeenten nu een groter deel van het verwachte dividend mogen ramen. We verhogen daarom de raming met € 658.000 vanaf 2026.

### *Onroerendezaakbelastingen*

We verhogen de baten van de OZB op verschillende manieren in 2026. In de kadernota 2026-2029 is besloten alle belastingopbrengsten met 2% te verhogen.

Daarnaast is er de afgelopen jaren ook besloten om de OZB te verhogen met:

- 3% vanaf 2026 in de Begroting 2023-2026;
- 5% vanaf 2026 in de Begroting 2024-2027.

Dit verklaart de structurele stijging aan de batenkant bij de woningen en de niet-woningen.

De lasten op het taakveld OZB niet-woningen betreft de bijdrage aan Sabewa Zeeland. Deze daalt van € 155.000 in 2025 naar € 140.300 in 2026. Dit komt doordat we de verdeling van de bijdrage van Sabewa opnieuw beoordeeld hebben. We verdelen de bijdrage over alle belastingsoorten die Sabewa voor ons heeft. We gebruiken hiervoor het aantal aanslagregels per belastingsoort. Voor de OZB betekent dit een lichte daling. De bijdrage neemt de komende jaren wel toe volgens de begroting van Sabewa Zeeland.

*Belastingen overig*

Over dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

*Algemene uitkering gemeentefonds*

De raming voor 2025 en verder is gebaseerd op de septembercirculaire 2025, uitgebracht door het ministerie van BZK. Normaliter baseren we de begroting op de meicirculaire, maar dit jaar hadden we genoeg tijd om ook de septembercirculaire te verwerken. De meicirculaire was meerjarig positief. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door de verwachte groei van het bruto binnenlands product (bbp) de komende jaren. De septembercirculaire is positief in 2025 en negatief vanaf 2026 ten opzichte van de meicirculaire. Het positieve effect in 2025 wordt veroorzaakt door drie grote mutaties. Allereerst een voorschot voor de ruimte onder het bcf-plafond van € 500.000. Als tweede worden we in 2025 gecompenseerd voor de tekorten in de jeugdzorg in de jaren 2023 en 2024. De compensatie bedraagt € 870.000. Als derde is de specifieke uitkering voorbereiden bouw kerncentrales omgezet naar een decentralisatie uitkering van € 2.290.000. Het totale effect van de septembercirculaire in 2025 is € 3.466.912. Het meerjarig nadelige effect komt doordat de voorspellingen van het bbp meerjarig iets naar beneden zijn bijgesteld.

*Overige baten en lasten*

Ten opzichte van 2025 is er een flinke daling te zien. Dit komt door de overheveling van het restantkrediet Investeringsfonds (€ 236.000). Dit zorgt voor een eenmalige hogere last in 2025. In 2028 zien we een stijging van de lasten van € 60.000. Dit is een stelpost voor het vrijvallen van de kapitaallasten van het gemeentehuis. Deze kapitaallast bedraagt tot en met 2027 € 360.000, maar in de kadernota 2025-2028 is besloten om € 300.000 ten gunste te laten komen van het begrotingsaldo.

*Vennootschapsbelasting (Vpb)*

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden. De vennootschapsbelasting voor grondexploitaties verrekenen we met de reserve grondexploitaties.

*Mutaties reserves (structureel)*

Om de kapitaallasten van het gemeentehuis te dekken hebben we een structurele onttrekking geraamd van € 90.000 in 2026 en € 94.000 in 2027 uit de reserve herwaardering activa. Tijdens de raadsvergadering van 4 juli 2024 is er besloten twee investeringen te dekken uit reserves. De eerste investering betreft de aanpassingen aan de raads- en trouwboerderij (zoals besloten in de resultaatbestemming van de jaarrekening 2023). Daarvoor onttrekken we jaarlijks € 32.700 aan de reserve. De tweede investering betreft de aanpassingen in het gemeentehuis in het kader van het project 'Flexibel werken' (zoals besloten in de kadernota). Hiervoor onttrekken we jaarlijks € 35.000 aan de reserves. Ten slotte dekken we ook de rente van de Platepolder structureel. Dit bedraagt € 14.200 per jaar.

*Mutaties reserves (incidenteel)*

Het verschil in de lasten van 2026 ten opzichte van 2025 wordt grotendeels veroorzaakt door de restantkredieten van de jaarrekening 2024 en overheveling van budgetten vanuit de programmarapportage 2024. Dit is ook terug te zien in de mutaties van de reserves. Deze benoemen we per programma en niet per taakveld. De belangrijkste verschillen in dit programma zijn:

- Fonds Oekraïne/Statushouders (€ 3.400.000);
- Fonds personele knelpunten (€ 350.000);
- Fonds Overhead GELB (€ 500.000);
- Cao-effect 2025 (€500.000);
- Aanpassing organisatiestructuur (€ 468.000);
- Inhuur extern personeel (€ 324.000);

- Investeringsfonds (€ 236.351);
- Borsele projecten B2030 (€ 20.726);
- Wet Open Overheid (Woo) (€ 43.400);
- Werkplekconcept (flexibel werken) (€ 68.093);
- E-depot archief (€ 43.000);
- Restantkrediet informatiebeheer op orde (€ 21.236);
- Dienstverleningsvisie/communicatievisie (€ 13.188).

**Incidentele baten en lasten**

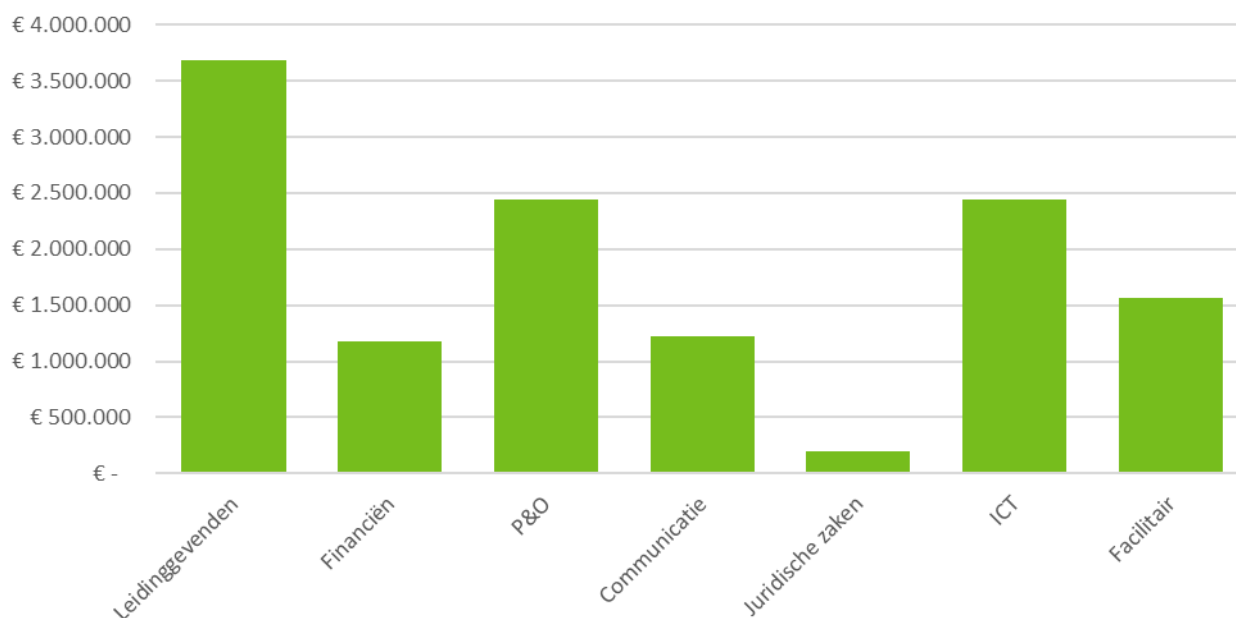
Voor de implementatie van de Wet Open Overheid is in 2026 een budget van € 56.100 beschikbaar.

**Overhead**

In onderstaande tabel staat een gespecificeerd overzicht van alle activiteiten, verdeeld in de verschillende onderdelen van de overhead. Volgens het BBV is overhead: "Het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Tot de overhead behoren alle functies die dit doel dienen." De bedoeling van dit overzicht is inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de hele organisatie.

Verschillende labels overheadkosten:	Bedrag lasten:	Bedrag baten:	Saldo lasten/baten	%
Leidinggevenden + overhead productieve teams	€ 3.818.814	€ 136.000	€ 3.682.814	<b>28,9%</b>
Financiën, toezicht en controle op de eigen organisatie	€ 1.183.029	€ -	€ 1.183.029	<b>9,3%</b>
P&O/HRM	€ 2.443.610	€ -	€ 2.443.610	<b>19,2%</b>
Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie (KCC)	€ 1.251.378	€ 25.500	€ 1.225.878	<b>9,6%</b>
Juridische zaken	€ 194.123	€ -	€ 194.123	<b>1,5%</b>
Informatievoorziening en automatisering (ICT)	€ 2.445.866	€ 700	€ 2.445.166	<b>19,2%</b>
Facilitaire zaken en Huisvesting	€ 1.760.751	€ 190.700	€ 1.570.051	<b>12,3%</b>
<b>Totale lasten en baten per label overheadkosten:</b>	<b>€ 13.097.571</b>	<b>€ 352.900</b>	<b>€ 12.744.671</b>	<b>100%</b>

Saldo lasten/baten Overhead



*Percentage overhead: Indicator BBV*

Voor het berekenen van het percentage overhead passen we twee methodes toe. In het BBV wordt een verplichte indicator voorgeschreven die de verhouding tussen de lasten van overhead en de totale gemeentelijke begroting weergeeft. Deze berekening is als volgt:

<b>Berekening % overhead van de totale begroting</b>	
Totale lasten begroting	86.506.692
Saldo taakveld overhead exclusief reserves	12.744.671
<b>Percentage overhead van de totale begroting</b>	<b>14,7%</b>

*Percentage toerekening overhead aan belastingen en leges*

Voor de berekening van de kostendekkendheid van de belastingen en leges is het nodig om de lasten van de bedrijfsvoering/overhead toe te rekenen. Deze lasten rekenen we toe door een opslag op de salarislasten van de medewerkers te zetten die hieraan werken. Hiermee benaderen we het systeem van vóór de invoering van het BBV, waarbij de overhead een opslag in het uurtarief van de medewerkers was. Deze berekening is als volgt:

<b>Berekening % overhead van directe loonkosten</b>	
Totale loonsom	19.971.000
Raad en commissies	-350.000
College van burgemeester en wethouders	-678.000
Loonkosten taakveld overhead	-6.175.129
<b>Directe personeelslasten</b>	<b>12.767.871</b>
Saldo taakveld overhead inclusief reserves	12.744.671
<b>Percentage overhead van de directe loonkosten</b>	<b>99,8%</b>

## Programma Veiligheid

### Programmadoelstellingen

Voor de inwoners van Borsele willen we een woon-, leef- en werkklimaat waar het veilig is en iedereen zich veilig voelt. Het handhaven van de openbare orde en het borgen van de veiligheid in Borsele is een belangrijke basisvoorwaarde voor het functioneren van onze samenleving. Onze programma's dragen bij aan het creëren van deze veilige omgeving. Samenwerking met netwerkpartners staat hierin centraal.

#### 1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een toekomstbestendige Veiligheidsregio.	<p>De gemeenteraad heeft positieve zienswijzen uitgebracht over de programmabegroting 2026 en het voorstel om één gemeenschappelijke regeling op te richten voor Veiligheidsregio Zeeland en Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland . We nemen samen met de betrokken partners een actieve rol aan om dit proces tot een succes te brengen.</p> <p>De uitdagingen op financieel vlak zijn er nog steeds. Het algemeen bestuur zal een profiel vaststellen waarop wij wensen dat de Veiligheidsregio acteert. Nieuw beleid en nieuwe ambities zullen getoetst worden om de financiële haalbaarheid te onderzoeken. We ondersteunen de Veiligheidsregio bij het opstarten van een lobbytraject richting het Rijk, om extra financiële middelen te werven voor bovenregionale taken, zoals het nucleaire dossier.</p>
Op peil houden van de brandweezorg.	Brandweervrijwilligers verzorgen in Zeeland voor een groot deel de huidige brandweezorg. Demografische en maatschappelijke ontwikkelingen maken het moeilijk om de huidige brandweezorg op peil te houden. Om die reden is de VRZ in 2025 gestart met een proef voor brandweer-assistenten op laag bezette posten in Zeeland. Deze proef wordt eind 2026 geëvalueerd.

## 1.2 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>We starten met de voorbereiding op een nieuwe beleidscyclus voor het Integrale Veiligheidsbeleid 2027-2030.</p>	<p>In 2026 vinden er verschillende onderzoeken plaats om de belangrijkste punten voor ons Zeeuwse Integrale Veiligheidsbeleid vast te stellen. Zo vinden er gesprekken plaats tussen betrokken partners en voeren we kwantitatief onderzoek uit met verschillende datamonitors en enquêtes.</p> <p>Tot de nieuwe beleidsnota is vastgesteld, werken we verder aan de volgende vastgestelde thema's:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Ondernijning</li> <li>2. Zorg en veiligheid</li> <li>3. Jeugd en veiligheid</li> <li>4. Veilige en duurzame leefomgeving</li> <li>5. Digitale criminaliteit</li> </ol> <p>Dit doen we op basis van een uitvoeringsplan voor de regio Oosterscheldebekken. De Basisteamdriehoek Oosterscheldebekken monitort en stelt bij.</p>
<p>Een veilige en leefbare woon/leefomgeving.</p>	<p>We hebben een goed en actueel lokaal juridisch kader. Hieronder vallen onder andere de Algemene Plaatselijke verordening (APV) en de Verordening Fysieke Leefomgeving (VFL).</p> <p>We werken risicogericht en handhaven op basis van een integraal handhavings- en uitvoeringsplan (iHUP). Dit stelt ons in staat om de beperkte menskracht en middelen te verdelen en effectief in te zetten.</p> <p>Daarbij zijn we een volwaardig partner in de samenwerking met andere toezichtpartners, de politie en omliggende gemeentes.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een weerbare samenleving en organisatie.	<p>Het is belangrijk dat we ons voorbereiden op ontwikkelingen in de internationale veiligheidssituatie. Dit doen we onder andere door de samenleving weerbaar te maken op alle lagen en niveaus. Samen met andere maatschappelijke partners zoals de Veiligheidsregio, scholen en andere overheden, proberen we de gevolgen van grote rampen en crises te beperken. We denken na over het treffen van maatregelen om de impact zo klein mogelijk te houden. In 2026 zullen we participeren in verschillende projecten op dit thema.</p> <p>Ook werken we aan het weerbaar maken van de eigen organisatie. Dat doen we door het agressieteam verder te ontwikkelen, aan de initiatieven vanuit de Zeeuwse Norm Weerbare Overheid mee te doen en aan onze bestuursrechtelijke instrumenten te werken. Ook organiseren we trainingen voor medewerkers. In 2026 komt er een nieuwe norm, die de ambities nog duidelijker en concreter maakt.</p>
Aanpak ondermijnende criminaliteit.	<p>Samen met onze partners bouwen we verder aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Zo gaan we in Zeeland in 2026 verder met het thema vastgoed, waarbij we proberen onbetrouwbare vastgoedhandelaren aan te pakken. Ook blijven we bewustwording creëren met campagnes en trainingen voor ons personeel.</p>
De gemeente is een volwaardige partner op het gebied van veiligheid, toezicht en handhaving in het havengebied.	<p>Het intergemeentelijk haventeam (van de gemeentes Borsele, Moerdijk, Terneuzen en Vlissingen) is volledig bemenst en ingericht en gaat aan de slag met het versterken van veiligheid in de havens vanuit onze bevoegdheden en verantwoordelijkheden.</p> <p>Verder blijven we actief in het mainportprogramma en alle projecten die hieruit voortvloeien. Voorbeelden hiervan zijn de aanleg van het hekwerk in de Bijleveldhaven en de uitbreiding van het slimme cameranetwerk.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Professionaliseren samenwerking op het gebied van zorg en veiligheid.	De toepassing van de wet- en regelgeving op het gebied van zorg en veiligheid wordt steeds complexer. Daarom werken we aan een aanpak waarin samenhang is en de verschillende domeinen nauw samenwerken. Hiervoor rollen we in een Zeeuws samenwerkingsverband zeven projecten uit. Voorbeelden hiervan zijn de oprichting van een Regionaal Interventie Team (RIT) en het inrichten van een nieuwe governance
Aanpak jeugdoverlast.	We werken samen met scholen om de overlast van jeugd op schoolpleinen tegen te gaan. Hierbij focussen we ons op het verminderen van schade aan eigendommen van de scholen en de gemeente. Om te onderzoeken of cameratoezicht werkt, doen we een proef op schoolpleinen waar de afgelopen jaren veel schade is aangericht.  Ook zetten we extra handhavingcapaciteit in.

### Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Mainportprogramma Zeehavens Zeeland West-Brabant (2023–2030)	2030
Nota Integrale Veiligheid (2023-2026)	2026
Regionaal crisisplan (2022-2025)	2026
Maatwerk in brandweezorg (2015)	Niet van toepassing

### Verbonden partijen

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma
Veiligheidsregio Zeeland

**Wat mag het kosten?****Baten en lasten Veiligheid** (bedragen x € 1.000)

	Rekening						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	
<b>Lasten</b>							
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.217	2.338	2.328	2.321	2.403	2.437
1.2	Openbare orde en veiligheid	4.175	1.365	1.414	1.401	1.399	1.398
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2	0	0	0	0	0
<b>Totaal lasten</b>		<b>6.394</b>	<b>3.704</b>	<b>3.742</b>	<b>3.721</b>	<b>3.802</b>	<b>3.835</b>
<b>Baten</b>							
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	9	0	0	0	0	0
1.2	Openbare orde en veiligheid	5.926	454	20	20	20	20
<b>Totaal baten</b>		<b>5.935</b>	<b>454</b>	<b>20</b>	<b>20</b>	<b>20</b>	<b>20</b>
<b>Saldo programma</b>		<b>459</b>	<b>3.249</b>	<b>3.723</b>	<b>3.702</b>	<b>3.783</b>	<b>3.816</b>
<b>Mutaties reserves</b>							
<b>Baten</b>							
0.10	Mutaties reserves	62	181	0	0	0	0
<b>Lasten</b>							
<b>Totaal saldo programma</b>		<b>397</b>	<b>3.069</b>	<b>3.723</b>	<b>3.702</b>	<b>3.783</b>	<b>3.816</b>

**Financiële analyse (meerjarig)***Crisisbeheersing en brandweer*

De bijdrage aan de VRZ stijgt in 2026 met € 57.000 ten opzichte van 2025. Dit heeft te maken met de uitvoering van het meerjarig investeringsplan van de VRZ.

De rentelasten dalen met € 43.000. Voor meer toelichting over de omslagrente verwijzen wij naar de paragraaf financiering.

*Openbare orde en veiligheid*

Op de begroting ontbreekt € 434.000 aan baten en lasten ten opzichte van 2025. Dat komt omdat we de kosten voor de inhuurkrachten voor de opvang van Oekraïners nog niet weten. Deze hebben we daarom ook niet kunnen opnemen.

In 2025 begrootten we die kosten op € 434.000. Hier zetten we hetzelfde bedrag aan inkomsten tegenover, waardoor we weer op € 0 uitkwamen.

De lasten in 2026 stijgen met € 489.000, door het verschuiven van de salarislasten van taakveld 8.3 wonen en bouwen naar die van openbare orde en veiligheid.

*Mutaties reserves (incidenteel)*

Het verschil aan de batenkant van de reserves in het jaar 2026 ten opzichte van 2025 wordt onder andere veroorzaakt door het restantkrediet van € 24.500 voor het Aanwijzen vernietigingslocatie voor ontplofbare oorlogsresten. Dit is in 2025 volledig gerealiseerd en komt niet terug in 2026. Daarnaast heeft de mutatie betrekking op de inhuur van een juridisch medewerker (€ 98.800). Voor 2026 is dit niet meer opgenomen als restantkrediet maar opgenomen in de reguliere personeelsbegroting. Ten slotte is de bijdrage spreidingswet (€ 32.249) in 2025 gebruikt voor de noodopvang Heinkenszand.

**Incidentele baten en lasten**

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

## Programma Verkeer, vervoer en waterstaat

### Programmadoelstellingen

Een veilige en aantrekkelijke openbare ruimte is erg belangrijk voor de leefbaarheid. De drukte op de weg neemt toe. Daarom moeten we maatregelen blijven nemen om te zorgen voor doorstroming en veiligheid. Dit doen we samen met andere wegbeheerders. We nemen de verkeersveiligheid mee in het onderhoud van de wegen. De aansluitingen van de wegen tussen de gemeente, het waterschap en de provincie zijn gemiddeld goed. Het aantal knelpunten is overzichtelijk. Passend openbaar vervoer blijft van belang. We houden hierbij rekening met de doelgroepen en de eigenschappen en de grootte van de dorpen.

### 2.1 Verkeer en Vervoer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Duurzame veilige inrichting van wegen.	We richten onze wegen in volgens het principe Duurzaam Veilig. We streven ernaar om bewoners zoveel mogelijk te betrekken bij het maken en uitwerken van onze plannen. We onderzoeken de inrichting en de verkeerssituatie op en rondom het Van der Biltplein en Stengeplein in Heinkenszand. Daarnaast maken we plannen voor de herinrichting van de Eendvogelstraat in Heinkenszand en de Provincialeweg in 's-Gravenpolder.
Goed onderhouden en toegankelijke wegen.	We inspecteren in 2026 al onze wegen op basis van de landelijke normen van Centrum Regelgeving en Onderzoek Wegenbouw (CROW). Wegen die niet aan ons ambitieniveau voldoen, nemen we op in het uitvoeringsprogramma 2026-2030.
Goed functionerende en duurzame openbare verlichting.	Op basis van het uitvoeringsprogramma 2026-2030 voeren we onderhoud uit aan masten en armaturen, zoals de behuizing. De verouderde armaturen vervangen we door energie-efficiëntere led-armaturen. Voor 2026 staat de vervanging van 175 armaturen gepland.
Een goede samenwerking en visieontwikkeling met de andere wegbeheerders.	De visies voor zowel Borsele-West als Borsele-Oost zijn gereed. Wij hopen in 2026 de Randweg in Hoedekenskerke te realiseren. Wanneer de uitvoering precies start, is afhankelijk van de lopende beroepsprocedures. We zijn nauw betrokken bij de totstandkoming van de gebiedsontsluitingsvisie van het Veerse Meer. Een van de uitwerkingen is de herinrichting van het kruispunt Postweg-Nieuwe Kraaijertsedijk in Lewedorp. Dit werk voeren wij in 2026 uit met behulp van middelen vanuit Netten op Zee.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Herinrichting Stenevate.	Wij willen de 30-kilometer zone van de Stenevate in Heinkenszand herinrichten als Gebiedsontsluitingsweg. Dit betekent dat dit een voorrangsweg wordt waar je 30 kilometer per uur mag rijden. De reden hiervoor is dat de weg te druk wordt voor de huidige inrichting. Door de herinrichting willen wij de verkeersveiligheid verbeteren.
Mobiliteitshub Heinkenszand.	Vlak bij de afslag van de A58 realiseren we in 2026 een mobiliteitshub. We voorzien in een bushalte en mogelijkheden voor (deel)mobiliteit. In welke vorm er deelmobiliteit komt is nog niet bekend. Momenteel is er een provinciale werkgroep die dit verder onderzoekt. Zij kijken naar de haalbaarheid van deelmobiliteit op deze locatie. Dit project maakt onderdeel uit van de Regio Deal. Hiervoor zijn in 2025 middelen beschikbaar gesteld.
De fietsinfrastructuur opschalen.	Op 20 april 2023 hebben we de Intentieverklaring Zeeuws Toekomstbeeld Fiets ondertekend. Hiermee hebben wij verklaard dat we intensiever gaan samenwerken om het fietsgebruik in Zeeland te stimuleren. Op dit moment zijn we bezig met een gezamenlijke aanpak rondom het Veerse Meer Zuid-gebied. In 2026 realiseren we een goede fietsverbinding vanaf Lewedorp richting het Veerse Meer. Daarnaast verbeteren we de fietsverbinding Heinkenszand – Goes.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Ondergrens kwaliteitsniveau wegen	10%	10%	15%	15%	15%
Bovengrens kwaliteitsniveau wegen	89%	88%	60%	60%	60%
Percentage straatverlichting voorzien van led-armaturen	65%	68%	70%	71%	73%

#### *Onder- en bovengrens kwaliteitsniveau wegen*

We beoordelen de wegen volgens de CROW-methodiek. Binnen de bebouwde kom van de gemeente Borsele streven we ernaar dat minimaal 60% van de verhardingen voldoet aan beeldkwaliteitsniveau B en maximaal 15% op niveau D. Jaarlijkse inspecties van de wegen vormen de basis voor ons onderhoudsplan dat we aan de gemeenteraad voorleggen om achterstallig onderhoud (niveau D) te voorkomen.

<b>Kwaliteitsniveaus CROW</b>			
	<b>Algemeen</b>	<b>Beeldkwaliteit</b>	<b>Technische kwaliteit</b>
<b>A+</b>	Zeer goed	Prachtig	(Zo goed als) nieuw
<b>A</b>	Goed	Goed	Technisch goed in orde
<b>B</b>	Voldoende	Voldoende	Heel en veilig
<b>C</b>	Matig/ Onvoldoende	Sober/ Schraal	Discomfort, veiligheid komt in geding
<b>D</b>	Slecht	Verloedering	Kapitaalsvernietiging, functieverlies, aansprakelijkstelling

*Percentage straatverlichting voorzien van led-armaturen*

Het uiteindelijke doel is om alle straatverlichting van led-armaturen te voorzien. Dat doen we in fases.

**Relevante bestuurlijke kaders**

<b>Omschrijving</b>	<b>Herzieningsdatum</b>
Omgevingsplan Zeeland (2018)	Niet van toepassing
Groenstructuurplan 2018-2038, 1 basisdocument en 15 dorpsplannen	2026 (evaluatie)
Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (2022)	2030

**Verbonden partijen**

<b>Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma</b>
Geen

**Wat mag het kosten?**

<b>Baten en lasten Verkeer, vervoer en waterstaat</b>	(bedragen x € 1.000)
---	----------------------

	Rekening 2024	2025	2026	2027	2028	2029
<b>Lasten</b>						
2.1 Verkeer en Vervoer	4.400	4.329	4.576	4.663	4.714	4.755
<b>Totaal lasten</b>	<b>4.400</b>	<b>4.329</b>	<b>4.576</b>	<b>4.663</b>	<b>4.714</b>	<b>4.755</b>
<b>Baten</b>						
2.1 Verkeer en Vervoer	696	88	155	142	117	117
<b>Totaal baten</b>	<b>696</b>	<b>88</b>	<b>155</b>	<b>142</b>	<b>117</b>	<b>117</b>
<b>Saldo programma</b>	<b>3.704</b>	<b>4.241</b>	<b>4.422</b>	<b>4.522</b>	<b>4.597</b>	<b>4.639</b>
<b>Mutaties reserves</b>						
<b>Baten</b>						
0.10 Mutaties reserves	59	3.097	149	149	149	149
<b>Lasten</b>						
0.10 Mutaties reserves	-14	2.982	0	0	0	0
<b>Totaal saldo programma</b>	<b>3.632</b>	<b>4.126</b>	<b>4.272</b>	<b>4.372</b>	<b>4.448</b>	<b>4.489</b>

**Financiële analyse (meerjarig)***Verkeer en vervoer*

De lasten van het programma stijgen in 2026 ten opzichte van 2025 en zullen de komende jaren blijven stijgen. Dit komt omdat we groot onderhoud activeren. In 2029 verwachten we een afschrijvingslast van € 734.000. Dit is een stijging van € 45.000 ten opzichte van 2025, maar de afschrijvingslast is nog altijd lager dan we voor 2021 aan lasten hadden voor groot onderhoud. De salarislasten in 2026 stijgen met € 50.000 ten opzichte van 2025.

De bijdrage die we aan het waterschap betalen voor het onderhoud van de wegen in het buitengebied stijgt met € 83.000. We krijgen daarnaast middelen in het gemeentefonds voor de btw die het waterschap niet terug kan vorderen op het btw-compensatiefonds. Dit bedraagt € 137.000 in 2026, oplopend tot € 147.000 in 2029. De middelen uit het gemeentefonds zullen we aan het waterschap verstrekken. Deze baten vallen onder programma Bestuur en Ondersteuning en de lasten staan op dit programma.

De baten stijgen in 2026 ten opzichte van 2025. Vanaf 2027 dalen de baten weer licht. Dit komt door de aanleg van glasvezelkabels en de leges die we hiervoor ontvangen. We verwachten een hoger bedrag in 2026, maar we voorzien een lichte daling op lange termijn.

*Mutaties reserves (structureel)*

Vanaf 2025 onttrekken we structureel € 115.000 aan de reserve voor dekking van de afschrijvingslasten van de Randweg Hoedekenskerke zoals besloten in de kadernota 2025-2028.

Vanaf 2026 onttrekken we structureel € 15.500 aan de reserve voor dekking van de afschrijvingslasten van de ontsluitingsweg Havenweg te Nieuwdorp op basis van het besluit in de raad van 7 september 2023.

Tot en met 2046 onttrekken we € 18.750 voor de dekking van de verkeershub te Heinkensand, op basis van het raadsbesluit van 9 januari 2025.

#### *Mutaties reserves (incidenteel)*

In 2025 zijn er verschillende reservemutaties geweest. We hebben in 2025 € 2.229.500 van het algemeen weerstandsvermogen overgeheveld naar de reserve afschrijving Investerings maatschappelijk nut voor de randweg Hoedekenskerke. Dit is terug te zien bij de baten en de lasten. Hetzelfde geldt voor de overheveling van € 307.248 van het algemeen weerstandsvermogen naar de reserve afschrijving Investerings maatschappelijk nut voor de aanleg van de ontsluitingsweg voor het parkeerterrein aan de Havenweg in Nieuwdorp. Ook is er een overheveling geweest van € 375.000 van het algemeen weerstandsvermogen naar de reserve afschrijving Investerings maatschappelijk nut voor de realisatie van een verkeershub in Heinkensand.

#### **Incidentele baten en lasten**

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

## Programma Economie

### Programmadoelstellingen

We willen de werkgelegenheid behouden en versterken. We bieden daarvoor een aantrekkelijk ondernemersklimaat. In samenwerking met de Bevelandse gemeenten werken we aan gezamenlijk beleid op het gebied van economie, recreatie en toerisme. Dat wat Borsele uniek maakt, dragen we graag met gepaste trots uit.

#### 3.1 Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Bijdragen aan een sterk, duurzaam en veilig opererend haven- en industriecomplex, dat de werkgelegenheid in de regio stimuleert.	We nemen actief deel (8,33%) in het aandelenkapitaal van North Sea Port. We volgen de lijn van de hernieuwde aandeelhoudersstrategie waarin thema's veiligheid, leefomgeving en duurzaamheid zijn geborgd. North Sea Port heeft deze thema's verwerkt in een nieuw strategisch ondernemingsplan voor de komende vijf jaar. Samen met North Sea Port en andere aandeelhouders geven we hier invulling aan.
Behoud van een sterk energieproductiebedrijf.	In 2026 onderhandelen we met de Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij (ZEH) en de Rijksoverheid over een bindende bieding op onze aandelen van ZEH. Dit is in lijn met onze aandeelhoudersstrategie. Daarnaast wordt nog steeds onderzocht of de kerncentrale veilig open kan blijven. In de tussentijd blijft ZEH tot 2033 dividend uitkeren, volgens het dividendbeleid.
Een goed ondernemersklimaat in de gemeente Borsele.	We bezoeken bedrijven en zijn een sparringpartner voor ondernemers. Ook zijn we aangesloten bij de Ondernemers Vereniging Borsele (OVV). Hierdoor weten we wat er bij de bedrijven speelt. We hebben nauw contact met Impuls Zeeland over economische ontwikkelingen en mogelijke nieuwe vestigingen. Met Dockwize organiseren we een cybersecurityprogramma voor ondernemers.
Een goed ondernemersklimaat in regio De Bevelanden.	We werken als vijf Bevelandse gemeenten samen in het Bestuurlijk Platform De Bevelanden. De actielijnen 'Economie' en 'Beleving op de Bevelanden' vormen op economisch vlak de basis voor de nauwere regionale samenwerking. Met deze actielijnen versterken we de brede welvaart op de Bevelanden. We voeren het herijkte regionale bedrijventerreinenprogramma uit. Met als belangrijke pijlers het zorgen voor voldoende aanbod, het monitoren van de behoefte en het verbeteren van de bedrijventerreinen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Versterking van de leefkwaliteit door de ontwikkelingen op het gebied van de grootschalige energietransitie.	De Borselse Voorwaarden zijn in 2025 geactualiseerd en vormen samen met het Impact Rapport Kernenergie voor ons de basis om in 2026 te komen tot een Rijk-Regiopakket. Dit pakket bevat maatregelen die de mogelijke overlast van de energieprojecten minimaliseren en de kansen zo goed mogelijk benutten.
Een goed lopend Just Transition Fund (JTF) programma.	<p>We bundelen de krachten met het Rijk en de provincie voor een gezamenlijk JTF-programma. Het JTF heeft als doel om regio's die sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen financiële hulp te bieden bij de energietransitie. Met de JTF-gelden willen we voor onze regio (Zeeuws-Vlaanderen/Vlissingen-Oost):</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• De regionale economie versterken.</li> <li>• Investeren in technologie, systemen en infrastructuur.</li> <li>• Zorgen voor een wendbare en weerbare beroepsbevolking.</li> </ul> <p>Het JTF-programma loopt tot en met 2027.</p>

### 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Voldoende aanbod van kwalitatief goede en toekomstbestendige bedrijvenlocaties in regio De Bevelanden.	Bij de uitbreiding van bedrijfslocaties bieden we maatwerk binnen de kaders van het provinciaal beleid en onze omgevingsvisie. Verder onderzoeken we de wenselijkheid en inpasbaarheid van een nieuw bedrijventerrein in de gemeente.
De bestaande bedrijventerreinen aantrekkelijk houden voor ondernemers en daarmee ook leegstand tegengaan.	We stimuleren verduurzaming en revitalisering van de bedrijventerreinen in onze gemeente. We werken samen met ondernemers aan de tweede fase van het plan van aanpak voor de Heinkenszandse bedrijventerreinen. De bouwgrond (enkel woon-werkkavels) op bedrijventerrein Noordzak verkopen we of geven we in erfpacht uit. Voor het mkb participeren we in het transitiefonds van Impuls Zeeland en hebben we subsidies voor verduurzaming. Daarnaast zijn we op bedrijventerrein Quistenburg begonnen met de realisatie van een energiehub. Samen met betrokken ondernemers werken we in 2026 aan een plan van aanpak en een haalbare business case. Het doel van de energiehub is om doorontwikkeling en verduurzaming mogelijk te maken door samen te werken.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Aantal m2 beschikbare bouwgrond op bedrijventerreinen	9.113	6.024	5.190	2.379	4.050

### *Aantal m2 beschikbare bouwgrond op bedrijventerreinen*

In 2025 staat er nog één kavel in optie van ongeveer 850m<sup>2</sup>. Voor 2026 is er nog ongeveer 1.150m<sup>2</sup> in optie en zijn er nog vier woon-werkkavels beschikbaar van in totaal ongeveer 4.050m<sup>2</sup>.

### 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een robuuste Zeeuwse economie, dus ook voor Borsele, met een goede kennisinfrastructuur, versterking in economische sectoren en stevige verbindingen tussen ondernemingen, onderwijs en overheid.	We dragen bij aan het structuurversterkingsfonds 'Zeeland in Stroomversnelling' dat is ontstaan uit het rapport Balkenende. Dit fonds wordt ingezet voor tijdelijke samenwerkingsverbanden van ondernemingen, onderwijs en overheden die haalbaarheidsonderzoek doen en demonstratieprojecten opzetten. We stimuleren bedrijven in onze gemeente om hier aan mee te doen.
Het behouden van een sterke landbouwsector die bestand is tegen extreme weersomstandigheden en een bijdrage kan leveren aan de instandhouding van ons landschap.	We voeren regelmatig overleg met vertegenwoordigers van de agrarische sector, zodat we op de hoogte blijven van de behoeften in de moderne land- en tuinbouw. Daarnaast houden we ons bezig met droogte- en verziltingsproblematiek. Zo werken wij mee aan innovatieve en duurzame initiatieven voor zoetwaterberging. Voor dit laatste onderwerp participeren we met andere overheden om de komende jaren een grensoverschrijdende zoetwaterstrategie te ontwikkelen. Ook gaan we ons gemeentelijk programmaplan Van Zilt naar Zoet uitvoeren.

### 3.4 Economische promotie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De gemeente Borsele aantrekkelijk houden om te ondernemen, zowel voor bestaande als voor startende ondernemers.	We nemen deel aan netwerkevenement Contacta en organiseren een regionale Ondernemersdag. We denken daar waar nodig mee met (startende) ondernemers en leveren maatwerk. Dit doen we onder andere door een cybersecurityprogramma voor het mkb te organiseren en een regioportaal voor de recreatieve sector op te zetten.
Een passend winkelbestand om onze dorpen leefbaar te houden.	De verantwoordelijkheid voor de instandhouding van winkels ligt vooral bij de consument en de ondernemer. Daar waar mogelijk faciliteren we ontwikkelingen voor bedrijfsmatige activiteiten aan huis en mobiele ondernemers.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Zorgen voor meer bekendheid voor het Landschapspark Borsele onder de inwoners en gasten, zodat deze als ambassadeur voor ons Landschapspark kunnen optreden.	We ondersteunen Stichting Landschapspark Borsele financieel en ambtelijk, zodat de stichting de lokale recreatieve en toeristische promotie kan uitvoeren.
Het stimuleren van recreatieve ontwikkelingen passend binnen het Landschapspark Borsele om zo het recreatieve product van dit gebied te versterken.	We voeren het toeristisch beleid uit dat in samenwerking met Stichting Landschapspark Borsele is opgesteld. Waar mogelijk bieden we maatwerk bij nieuwe initiatieven. De realisatie van de beweegroute Stelleplas is aanbesteed en wordt in 2026 opgeleverd. De Pluimweide in Hoedekenskerke wordt herontwikkeld als onderdeel van de Gebiedsinvesteringen Netten op Zee. Ook ontwikkelen we een 'gereedschapskist' voor recreatieve ondernemers. Stichting Landschapsbeheer Zeeland beheert en onderhoudt het wandel- en fietsnetwerk voor ons.
De rol bepalen van Borsele in de promotie van Zeeland op het gebied van economische versnelling en toerisme.	We nemen deel aan de opgerichte Merkorganisatie Zeeland (MOZ). Deze organisatie is opgericht om wonen, ondernemen, recreëren en studeren in Zeeland te promoten. De Zeeuwse toeristische marketing is hier onderdeel van. We herijken Bestemming Zeeland 2030 naar Bestemming Zeeland 2035. Onderdelen hiervan zijn een provinciaal afwegingskader voor accommodaties en een Bevelandse recreatieve kanskaart.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Aantal startende ondernemers	281	223	200	200	200
Aantal bezoekers van gesubsidieerde attracties	46.054	44.715	40.000	40.000	40.000
Groei aantal vestigingen gemeente	107	41	150	120	100

#### *Aantal startende ondernemers*

De groei van het aantal ondernemers zorgt voor innovatie en werkgelegenheid. Daarnaast geeft het een impuls aan de verdere ontwikkeling van de regionale en lokale economische dynamiek.

#### *Aantal bezoekers van gesubsidieerde attracties*

Het aantal betalende bezoekers van attracties die subsidie krijgen is teruggelopen. Dat komt onder andere door het wegvallen van een aantal grote reisorganisaties. Het aantal bezoekers ligt nog wel hoger dan de streefwaarde. Dit is de minimale waarde die we gezond achten voor onze gesubsidieerde attracties. In 2026 benaderen we deze organisaties weer voor diverse bezoeken.

#### *Groei aantal vestigingen gemeente*

De groei van het aantal bedrijfsvestigingen zorgt voor innovatie en werkgelegenheid. Daarnaast geeft het een impuls aan de verdere ontwikkeling van de regionale en lokale economische dynamiek.

**Relevante bestuurlijke kaders**

Omschrijving	Herzieningsdatum
Regionaal bedrijventerreinprogramma De Bevelanden (2025-2030)	2027
Detailhandelsvisie gemeente Borsele (2013)	2026
Aandeelhoudersstrategie North Sea Port (2025) en strategisch ondernemingsplan North Sea Port (2025)	2030
Beleidsplan Toerisme en recreatie (2024-2027)	2028
Nota Economisch Beleid (2021)	Niet van toepassing
Nationale Omgevingsvisie (2020) (gaat 'Nota Ruimte' heten)	2026
Omgevingsvisie (2023)	Niet van Toepassing
Zeeuwse Omgevingsverordening Zeeland (2022)	Niet van toepassing
Aandeelhoudersstrategie Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij (ZEH) (2024)	Niet van toepassing
Aandeelhoudersstrategie GBE Aqua voor Evides (2024)	2029
Strategische agenda De Bevelanden (2021-2026)	2026

**Verbonden partijen****Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma**

North Sea Port  
 NV Economische Impuls Zeeland  
 GBE Aqua B.V.  
 Benelux Groepering Territoriale Samenwerking NSPD  
 Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij N.V. (ZEH)  
 Stedin Holding N.V.

**Wat mag het kosten?**

<b>Baten en lasten Economie</b>		<b>(bedragen x € 1.000)</b>					
		<b>Rekening</b>					
		<b>2024</b>	<b>2025</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
<b>Lasten</b>							
3.1	Economische ontwikkeling	370	4.647	302	302	302	302
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.119	4.875	508	508	508	508
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	29	6	30	30	30	30
3.4	Economische promotie	80	201	134	136	136	136
<b>Totaal lasten</b>		<b>2.598</b>	<b>9.728</b>	<b>974</b>	<b>976</b>	<b>976</b>	<b>976</b>
<b>Baten</b>							
3.1	Economische ontwikkeling	0	4.273	0	0	0	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.969	1.938	301	301	301	301
3.4	Economische promotie	101	386	488	494	494	494
<b>Totaal baten</b>		<b>2.070</b>	<b>6.597</b>	<b>789</b>	<b>795</b>	<b>795</b>	<b>795</b>
<b>Saldo programma</b>		<b>529</b>	<b>3.131</b>	<b>185</b>	<b>181</b>	<b>181</b>	<b>181</b>
<b>Mutaties reserves</b>							
<b>Baten</b>							
0.10	Mutaties reserves	186	707	0	0	0	0
<b>Lasten</b>							
<b>Totaal saldo programma</b>		<b>342</b>	<b>2.425</b>	<b>185</b>	<b>181</b>	<b>181</b>	<b>181</b>

**Financiële analyse (meerjarig)***Economische ontwikkeling*

Op dit taakveld worden structurele bedragen geraamd voor het JTF, het Expat Center Zeeland, Impuls Zeeland en Zeeland in Stroomversnelling. Deze budgetten bedragen respectievelijk € 15.000, € 21.000, € 25.000 en € 48.000. Daarnaast is in 2025 ook de specifieke uitkering (spuk) Netten Op Zee (NOZ) in de begroting opgenomen, met € 4.272.000 voor de oprichting van het Lokaal Impact Fonds.

*Fysieke bedrijfsinfrastructuur*

Op dit taakveld zijn de inkomsten voor een deel van de interne uren van het team grootschalige energietransitie en leefkwaliteit Borsele geraamd voor een bedrag van € 301.000. Het Rijk vergoedt deze kosten. Het structurele karakter vanaf 2026 is onzeker, waardoor wij hier nog geen rekening mee houden in onze meerjarenraming. Dit is afhankelijk van de definitieve besluitvorming vanuit het Rijk.

Daarnaast worden in 2025 meerdere budgetten van Netten op Zee geraamd. Zoals Voorbereidingsbudget en Verduurzamen Bedrijven Borsele voor respectievelijk € 897.016 en € 475.000. Deze uitgaven worden volledig vergoed uit de spuk-regeling van het Rijk. Daarom is dit budget neutraal.

Ten slotte is op dit taakveld ook het budget opgenomen voor de realisatie van de energietransitie. Hiervoor zijn de middelen al ontvangen via de decembercirculaire van 2024.

*Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen*

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

*Economische promotie*

Op dit taakveld nemen we de inkomsten op van de toeristenbelasting en forensenbelasting voor een structureel bedrag van respectievelijk € 309.000 en € 178.000. In 2025 is het restantkrediet voor het beleidsplan toerisme en recreatie overgeheveld voor €79.000. De lasten komen om die reden niet terug in de lastenraming vanaf 2026. Verder hebben wij op dit taakveld geen bijzonderheden te melden.

*Mutaties reserves (structureel)*

In dit programma zijn er geen structurele dekkingen vanuit de reserves.

*Mutaties reserves (incidenteel)*

Het verschil in de lasten van 2026 ten opzichte van 2025 wordt grotendeels veroorzaakt door de restantkredieten van de jaarrekening 2024. Deze benoemen we per programma en niet per taakveld. De belangrijkste verschillen in dit programma zijn:

- Beleidsplan toerisme en recreatie 2024-2027 (€ 79.000);
- Voorbereidingskrediet Gebiedsinvesteringen Netten Op Zee (€ 339.000);
- Realisatie energietransitie, decembercirculaire 2024 (€ 289.000).

**Incidentele baten en lasten**

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

## Programma Onderwijs

### Programmadoelstellingen

De school is de plaats waar kinderen hun kennis opdoen, waar ze leren omgaan met elkaar, nieuwe uitdagingen aangaan en veiligheid en structuur ervaren. Op lokaal niveau spelen we als overheid een belangrijke rol. We richten ons op de huisvesting van de scholen, de bestrijding van (onderwijs)achterstanden, de ontwikkelingen van brede scholen/Integrale Kindcentra en de schoolbegeleiding. We hebben verder een taak in zaken als leerlingenvervoer en het bestrijden van schooluitval.

#### 4.1 Openbaar basisonderwijs

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
We waarborgen de continuïteit en het specifieke karakter van het openbaar onderwijs.	We houden financieel toezicht op het openbaar onderwijs aan de hand van rapportages van de stichting Omnisscholen. We evalueren de afspraken die zijn gemaakt bij de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs.

#### 4.2 Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Geschikte huisvesting voor alle basisscholen in onze gemeente.	We behandelen huisvestingsaanvragen van de schoolbesturen volgens de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs. We vernieuwen het huidige Integraal Huisvestingsplan (IHP). We maken plannen voor de verduurzaming van de basisscholen. Dat doen we aan de hand van de duurzaamheidsscan die in 2023 voor elk schoolgebouw is gemaakt en het kaderplan maatschappelijke voorzieningen. We starten met het opstellen van een bouwplan voor vervangende nieuwbouw van onder andere de school in Lewedorp. We stellen gezamenlijke meerjarenonderhoudsplanningen op om de staat van de schoolgebouwen te controleren. We maken afspraken in de beheerscommissies van de brede scholen over het onderhoud. Bij de overige schoolgebouwen ligt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het onderhoud bij de schoolbesturen. Via de onderhoudsserviceovereenkomsten bieden we scholen hulp bij de uitvoering van kleine onderhoudsklussen.

**4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een optimale en brede ontwikkeling van ieder kind in Borsele aan de hand van de Lokale Educatieve Agenda.	We bespreken met de schoolbesturen en de kinderopvangorganisaties ontwikkelingen op het gebied van het lokaal onderwijs(achterstanden)-beleid en de verbinding tussen onderwijs en zorg. We maken twee keer per jaar afspraken over de beleidsontwikkeling en de beleidsuitvoering. Waar nodig brengen we focus aan om integratie en kansengelijkheid te bevorderen.
Verbetering van schoolorganisaties en de kwaliteit van het onderwijs (schoolbegeleiding).	Vanaf 2026 is de schoolbegeleiding volledig afgebouwd.
Voorkomen van schoolverzuim, schooluitval en langdurig thuiszitten. Een diploma behalen van het hoogst mogelijke niveau voor iedere leerling.	We hebben een gemeenschappelijke regeling voor de taken op grond van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. Het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) voert deze taken voor ons uit. We overleggen regelmatig over het beleid, speerpunten en de financiën. Samen met RBL en andere partners proberen we verzuim, schooluitval en (langdurig) thuiszitten te voorkomen. Door tekenen die hierop kunnen wijzen vroeg te herkennen en ons in te zetten om jeugdigen gezond en veilig op te laten groeien, een succesvolle schoolcarrière te laten doorlopen en voor te bereiden op de toekomst.
Bevordering van de samenwerking tussen scholen en andere partijen op het gebied van opvang en zorg om de ontwikkelkansen van kinderen te verbeteren.	We organiseren buitenschoolse activiteiten via Borsele Na School (BONS). Kinderopvang en scholen brengen samen met Jeugd- en Gezinsondersteuners (CJG) en andere maatschappelijk partners (zoals de GGD) ondersteuningsvragen vroegtijdig in beeld. Dit betekent dat zorgprofessionals onderdeel zijn van de zorgstructuur in de kinderopvang en op school. Waar nodig bieden we laagdrempelige, passende ondersteuning voor het gezin en/of de jeugdige om de ontwikkelkansen van jeugdigen te bevorderen.
Invulling geven aan het richtinggevend kaderplan voor de toekomst over onze maatschappelijke voorzieningen, waaronder school- en kinderopvangvoorzieningen.	Vanuit het kaderplan maatschappelijke voorzieningen voeren we verdiepend onderzoek uit naar het realiseren van een multifunctionele accommodatie in Lewedorp. Onderdelen hiervan zijn een locatiestudie en een financieringsbehoefte. We komen in 2026 terug bij uw raad om de uitkomsten en verdere planvorming te presenteren.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Regionale afstemming over het beleid van schoolbesturen en gemeenten in de Oosterschelderegio.	In 2026 gaan we de Regionaal Educatieve Agenda (REA) op een andere manier vormgeven. Mede vanuit de Hervormingsagenda Jeugd is de mening dat de verbinding tussen onderwijs en zorg belangrijker is geworden om regionale afspraken over te maken. Eind 2025 verwachten we de nieuwe opzet operationeel te maken aan de hand van de conceptopzet 'Werkplan REA Oosterschelderegio 2025-2029'. Na vaststelling door het college wordt u als raad ter kennisname geïnformeerd over de nieuwe opzet.
We willen dat kinderen zonder of met een kleinere achterstand in het basisonderwijs starten, door middel van Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).	We zorgen voor voldoende en kwalitatief goed voorschools aanbod voor peuters met een risico op ontwikkelingsachterstand. Daarnaast stimuleren we een zo groot mogelijke deelname van doelgroepkinderen in de leeftijd van twee tot vier jaar. We geven uitvoering aan het vastgestelde beleidsplan Bevelandse Onderwijsachterstanden 2023-2026 en de bijbehorende lokale paragraaf. In 2026 ontwikkelen we een nieuw onderwijsachterstanden beleidsplan voor de komende beleidsperiode. Dit doen we wederom in samenwerking met de andere vier Bevelandse gemeenten om zo uniform mogelijk afspraken te maken.
Leerlingen uit het speciaal onderwijs zelfstandig laten reizen met het openbaar vervoer en/of de fiets.	We zetten in op het vergroten van de zelfstandigheid van deze leerlingen. We enthousiasmeren en ondersteunen hen om met het openbaar vervoer of de fiets naar school te gaan. Hiervoor zetten we maatwerk in. Dit doen we in samenwerking met scholen en ouders.
Kostenindicatie en opties in kaart brengen om leerlingenvervoer in te zetten voor nieuwkomers in de leeftijd van 6-12 jaar, binnen de kaders van de verordening leerlingenvervoer.	We gaan onderzoeken hoeveel kinderen we in de leeftijd van 6 tot 12 jaar gemiddeld per jaar kunnen huisvesten. Op basis daarvan kunnen we een kostenindicatie maken wanneer we deze kinderen voor maximaal 1,5 jaar naar de NT2-school in Goes zouden vervoeren. Daarnaast gaan we de opties verkennen om een beleidsregel toe te voegen binnen de kaders van de verordening leerlingenvervoer.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Aandacht voor laaggeletterden en mensen met minder digitale vaardigheden.	We werken samen met het Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio (SWVO), Scaldia en het (digi)Taalhuis om de doelgroep te informeren dat ze voor ondersteuning op het gebied van lezen, taal, rekenen en digitale vaardigheden bij het (digi)Taalhuis en de bibliotheek terecht kunnen. We gaan door met de Voorleesexpress om een (eventuele) taalachterstand bij kinderen die opgroeien in laagtaalvaardige en/of meertalige gezinnen te verkleinen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Het aantal indiceringen die afgegeven zijn voor VVE deelname	175	169	85	150	150
Het aantal VVE deelnemers	69	54	55	90	75
Aantal BONS-activiteiten	145	146	130	145	140

#### *Het aantal indiceringen die afgegeven zijn voor VVE-deelname*

Dit aantal gaat over de verwijfsbrieven die tot 1 januari zijn meegegeven aan ouders om hun kinderen te laten instromen in het programma voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).

#### *Het aantal VVE-deelnemers*

Dit aantal geeft het werkelijke aantal kinderen weer dat op 1 januari heeft deelgenomen aan het VVE-programma. Deze aantallen schommelen voortdurend. Dat komt omdat kinderen op elk moment kunnen instromen. Bijvoorbeeld omdat ze twee jaar geworden zijn of omdat ze tussen hun tweede en vierde jaar pas een achterstand op het gebied van spraak- of taalontwikkeling op lijken te lopen. Daarnaast stromen kinderen uit wanneer ze vier jaar worden en naar school gaan. Dit zijn dan nog steeds VVE-kinderen, maar vanaf dat moment worden zij niet meer bij deze deelname gerekend.

#### *Aantal BONS-activiteiten*

Dit aantal toont het aantal gerealiseerde activiteiten via Borsele Na School (BONS). Een BONS-activiteit bestaat vaak uit een reeks van twee à drie middagen. We proberen gemiddeld zo'n 140 tot 150 activiteiten per jaar te organiseren. Zo'n vijf tot tien activiteiten gaan niet door, vanwege te weinig aanmeldingen of doordat een aanbieder of begeleider niet meer beschikbaar is.

Voor de komende jaren verwachten we grote uitdagingen om het huidige aantal activiteiten te kunnen blijven organiseren. Deels door personeelstekort bij de verschillende aanbieders, maar vooral door de stijging van de kosten per activiteit vanwege de inflatie.

**Relevante bestuurlijke kaders**

Omschrijving	Herzieningsdatum
Algemene subsidieverordening (2016)	Niet van toepassing
Integraal Huisvestingsplan (2011)	2026
Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs (2024)	2028
Meerjarenplan Onderwijsachterstandenbeleid (2023-2026)	2026
Meerjarenonderhoudsplanning schoolgebouwen (2019)	2029
Verordening Bekostiging leerlingenvervoer gemeente Borsele 2024	Niet van toepassing
Beleidsregels Bekostiging Leerlingenvervoer gemeente Borsele 2024	Niet van toepassing
Notitie toezicht openbaar onderwijs 'Actief op de achtergrond' (2013)	Niet van toepassing
Actieplan Sociaal Domein (2020-2023) (verlengd t/m 2025)	2026

**Verbonden partijen****Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma**

Stichting Omnischolten  
Regionaal Bureau Leerlingzaken

**Wat mag het kosten?**

<b>Baten en lasten Onderwijs</b>	(bedragen x € 1.000)
----------------------------------	----------------------

	Rekening 2024	2025	2026	2027	2028	2029
<b>Lasten</b>						
4.1 Openbaar basisonderwijs	41	1	4	4	4	4
4.2 Onderwijshuisvesting	697	827	722	722	717	717
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.916	2.308	1.972	1.972	1.969	1.969
<b>Totaal lasten</b>	<b>2.654</b>	<b>3.137</b>	<b>2.698</b>	<b>2.698</b>	<b>2.690</b>	<b>2.690</b>
<b>Baten</b>						
4.2 Onderwijshuisvesting	157	124	139	139	139	139
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	827	524	504	504	504	504
<b>Totaal baten</b>	<b>984</b>	<b>648</b>	<b>643</b>	<b>643</b>	<b>643</b>	<b>643</b>
<b>Saldo programma</b>	<b>1.670</b>	<b>2.489</b>	<b>2.055</b>	<b>2.055</b>	<b>2.047</b>	<b>2.047</b>
<b>Mutaties reserves</b>						
<b>Baten</b>						
0.10 Mutaties reserves	359	269	57	57	57	57
<b>Lasten</b>						
<b>Totaal saldo programma</b>	<b>1.312</b>	<b>2.220</b>	<b>1.998</b>	<b>1.998</b>	<b>1.990</b>	<b>1.990</b>

**Financiële analyse (meerjarig)***Openbaar basisonderwijs*

Bij dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

*Onderwijshuisvesting*

De kapitaallasten zijn in 2026 lager dan in 2025. Dit komt door lagere rentelasten (€ 81.000) en lagere afschrijvingslasten (€ 11.000). Voor meer uitleg over de lagere rentelasten verwijzen we naar de paragraaf financiering. De te betalen belastingen zijn vanaf 2026 € 10.000 hoger geraamd. Dit komt door hogere lasten die onderdeel zijn van het Masterplan Nieuwdorp.

Aan de batenkant ramen we € 5.000 hogere doorbelasting van kosten. Dit bestaat hoofdzakelijk uit de doorbelasting van energie- en watergebruik van de nieuwe school te Nieuwdorp.

*Onderwijsbeleid en leerlingzaken*

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2024 naar 2025 zorgt voor een incidenteel extra budget van in totaal € 143.000 in 2025 voor Onderwijsachterstandenbeleid. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve Onderwijsbeleid en leerlingzaken. De lasten van ingeleend personeel ramen we in 2025 op € 69.000 en in 2026 op nihil. Ook dit bedrag wordt in 2025 onttrokken aan de reserve Onderwijsbeleid en leerlingzaken.

Vanaf het jaar 2023 is de afbouw van schoolbegeleiding in gang gezet. Hierdoor dalen de lasten in 2026 met € 26.000. De aan dit taakveld toegerekende salarislasten zijn in 2026 € 75.000 lager begroot dan in 2025.

Aan de batenkant ramen we de specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid en nemen we de huur mee die we ontvangen vanuit Sportfondsen voor De Zwake. Vanaf 2026 is de specifieke uitkering € 24.000 lager.

*Mutaties reserves (structureel)*

Onder de reserves hebben we een structurele onttrekking geraamd van € 57.000 om de kapitaallasten van de school van het Masterplan 's-Gravenpolder te dekken.

*Mutaties reserves (incidenteel)*

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2024 naar 2025 zorgt voor een incidentele onttrekking uit de reserve in 2025. De belangrijkste restantkredieten zijn:

- Onderwijsachterstandenbeleid (€ 143.000);
- Dekking inhuurlasten (€ 69.000).

**Incidentele baten en lasten**

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

## Programma Sport, cultuur en recreatie

### Programmadoelstellingen

Sport, bewegen, cultuur en openbaar groen spelen een belangrijke rol in de leefbaarheid. Daarom streven wij naar een leven lang sport en bewegen voor alle inwoners – jong én oud, met én zonder beperking en met én zonder belemmering. We stimuleren een gezonde leefstijl, ontmoeting, verbinding en participatie. Ook cultuur is van en voor iedereen. Culturele activiteiten zorgen niet alleen voor persoonlijke ontwikkeling en plezier, maar geven ook vorm en inhoud aan de samenleving. Vrijwilligers en verenigingen vormen het cement van onze samenleving. Ontwikkelingen als vergrijzing, ontgroening en individualisering hebben mogelijk invloed op de leefbaarheid. Door de krachten te bundelen staan verenigingen sterker en kunnen zij deze ontwikkelingen beter het hoofd bieden - als het nodig is met ondersteuning van de gemeente. Groen speelt een belangrijke rol voor de leefbaarheid en het welzijn van onze inwoners. De hoofddoelstellingen van het openbaar groen zijn: een goede groenarchitectuur, de beleefbaarheid van het groen verhogen, de biodiversiteit bevorderen en de openbare ruimte klimaatadaptief inrichten.

### 5.1 Sportbeleid en activering

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een vitale en gezonde samenleving waarin we een gezonde leefstijl, ontmoeting en participatie stimuleren.	We blijven uitvoering geven aan het actieplan 'Meebewegen' en leggen hierbij nadrukkelijk de koppeling met het Sociaal Domein en de Brede spuk-regeling. Daarnaast zetten we in op de Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)-aanpak, om onze jeugd en jongeren gezond op te laten opgroeien in een gezonde omgeving. Ook blijven we activiteiten in de twee beweegtuinten aanbieden en zetten we in op Vitale Kernen. Op die manier kunnen we nog beter de kracht van sport en bewegen benutten in relatie tot gezondheid en preventie.
Elke inwoner van Borsele – jong én oud en met én zonder beperking – kan een leven lang plezier beleven aan sport en bewegen.	We stimuleren inwoners deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten. Hierbij hebben we bijzondere aandacht voor kwetsbare inwoners. We herkennen financiële, praktische en sociale drempels om te gaan sporten en bewegen en proberen deze te verlagen of weg te nemen. Samen met de aanbieders maken we ons aanbod voor sport en beweging toegankelijker en inclusiever. In 2026 zijn wij opnieuw gastgemeente van de ZLM Tour. Dit evenement zet onze gemeente op de kaart, draagt bij aan de leefbaarheid en kan een inspiratiebron zijn voor inwoners om ook te gaan sporten/bewegen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De sportverenigingen in Borsele vitaal krijgen en houden en daarmee toekomstbestendig maken.	We onderhouden via de verenigingsondersteuner directe contacten met bestuurders van sportverenigingen, waardoor we goed op de hoogte zijn van de ontwikkelingen binnen de verenigingen. Als het nodig of wenselijk is, bieden wij ondersteuning aan. Samen met de sportverenigingen bekijken we hoe zij een grotere maatschappelijke rol kunnen vervullen. Op deze manier kunnen de sportverenigingen bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van een gezonde leefomgeving. Denk hierbij aan het verantwoord schenken van alcohol, het deels rookvrij maken van de accommodaties en het aanbieden van gezonde opties in de kantine.
Alle Borselse kinderen voldoen aan de beweegrichtlijnen en verbeteren hun motorische vaardigheden.	We voeren, naast de motorische screening (MQ-scan) ook de leefstijlquiz (LQ-scan) uit bij zoveel mogelijk leerlingen van de Borselse basisscholen. Op basis van deze screenings kunnen we passend advies en ondersteuning voor een kind inzetten. Op die manier voorkomen we mogelijk de inzet van zwaardere en vaak dure zorg op een later moment.
Meer kinderen en jongeren in Borsele hebben een gezond gewicht.	We geven uitvoering aan het plan van aanpak JOGG. Dit is een lokale integrale methode gericht op kinderen en jongeren van nul tot en met negentien jaar. We maken de leefomgevingen waar zij vaak komen gezonder. Denk daarbij aan hun thuis, school, buurt, sport, werk en de media die ze gebruiken. Samen met andere partijen zorgen we ervoor dat het makkelijker wordt om gezonde(re) keuzes te maken.

## 5.2 Sportaccommodaties

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een functionele en duurzame sportinfrastructuur die voor iedereen bereikbaar en toegankelijk is.	Afhankelijk van de uitkomsten van de haalbaarheidsstudie naar de realisatie van een centraal gelegen multifunctioneel sportcomplex in het westen van de gemeente, bekijken we of dit project in 2026 een vervolg krijgt.
Goed onderhouden sportvelden.	Tijdens de zomerstop behandelen we een aantal sportvelden met een zogenaamde ecodress machine. Deze machine maakt het veld gelijk, maakt de top laag los en belucht de grond. Op deze manier verbetert de water- en luchtcirculatie, waardoor gras goed groeit en onkruid juist niet.

### 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>We zetten ons in voor aantrekkelijk cultuurbeleid voor inwoners en toeristen.</p>	<p>Wij verlengen de cultuurnota die in 2022 is vastgesteld met twee jaar. Op basis daarvan werken we aan de hand van vijftien thema's. We zetten ons bijvoorbeeld in om verbinding te leggen tussen culturele activiteiten en het sociaal domein. Andere thema's zijn amateurkunst, toneel, dans, theater en muziek. Dit stimuleren we door subsidies te verlenen aan amateurkunstverenigingen en de Jeugdtheaterschool Zeeland. Om in te kunnen spelen op actuele culturele ontwikkelingen en initiatieven stellen wij structureel een extra budget van € 10.000 voor cultuur beschikbaar.</p>
<p>Behouden en verrijken van het cultuuraanbod.</p>	<p>Samen met het Kenniscentrum Cultuureducatie (KCE) en de scholen, werken we aan een blijvend kwalitatief aanbod en het oprichten van cultuurhubs om de samenwerking tussen KCE, scholen en de gemeente te borgen. In de Culturele Raad zetten inwoners zich in voor behoud en verrijking van het cultuuraanbod in Borsele. De komende jaren willen we met deze vorm van participatie doorgaan.</p>
<p>Het ontwikkelen van een culturele broedplaats.</p>	<p>Er is vanuit de Regio Deal North Sea Port District (NSPD) stevig geïnvesteerd in een culturele impuls. Een onderdeel hiervan is het ontwikkelen van een culturele broedplaats bij de Schaapskooi in Nisse. De maatschappelijke transitie is in Borsele misschien wel zichtbaarder dan waar dan ook in Nederland. Daarom is het concept van de broedplaats gericht op artistiek onderzoek naar een veranderend landschap. Denk aan thema's als energietransitie, circulair bouwen met lokale materialen, landschapsbeleving, recreatie en de ontwikkeling van het voedsellandschap. Om dit tot een succes te maken willen we de Schaapskooi verbouwen tot een dynamische plek waar kunstenaars, makers en de lokale gemeenschap elkaar kunnen ontmoeten en inspireren.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
We willen kinderen de mogelijkheid geven tot muziekonderwijs.	Wij subsidiëren de Muziekschool Zeeland. Er loopt een onderzoek naar de toekomst van het muziekonderwijs in Zeeland. Daarin wordt onder meer onderzocht of het wenselijk is de huidige gemeenschappelijke regeling (GR) om te vormen naar een stichting. We nemen deel aan en subsidiëren het regionale programma Kunst- en Cultuureducatie.

#### 5.4 Musea

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
We stimuleren musea en evenementen met betrekking tot lokale historie.	Wij verlenen structureel subsidie aan musea op basis van de subsidieregeling musea. Bijvoorbeeld aan Historisch Museum De Bevelanden, het Trekkermuseum en Bevrijdingsmuseum Zeeland. De gemeente Goes wil onderzoeken hoe we museumconcepten toekomstbestendig kunnen maken. We verwachten dat gemeente Borsele gevraagd wordt om hieraan een bijdrage te leveren.

#### 5.5 Cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Behouden en versterken van cultureel erfgoed.	We werken samen met bewoners en andere partijen aan het behoud en herstel van het erfgoed. We willen de beschermde dorpsgezichten Nisse en Borssele verduurzamen en zijn daarvoor een plan van aanpak en subsidieverordening aan het schrijven. Ook zijn we dit jaar begonnen met het schrijven van een Erfgoedvisie. De planning is om de visie uiterlijk 1 juni 2026 op te leveren. Daarnaast gaan we verder met het faciliteren van subsidietrajecten en restaureren van erfgoed.

#### 5.6 Media

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het bekostigen van de regionale omroep.	Wij bekostigen de aangewezen regionale omroep Streekomroep de Bevelanden samen met de omliggende gemeenten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een kwalitatief goede bibliotheekfunctie aanbieden aan alle inwoners.	Vanuit het Rijk hebben we extra middelen ontvangen voor het bibliotheekwerk. In samenwerking met de bibliotheek werken we aan een plan tot omvorming van de vestiging in Heinkenszand naar een 'third place'. Dat is de derde plek waar je, na je eigen woning en werkplek, komt om te ontspannen. Een plek waar iedereen zich welkom voelt en waar mensen elkaar ontmoeten. Daarnaast gaan wij in samenwerking met de bibliotheek een plan maken voor de implementatie van de eisen uit de nieuwe Wet Openbare Bibliotheken, zodra deze is vastgesteld.

### 5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een duurzame, klimaatadaptieve en biodiverse openbare ruimte.	We geven in samenwerking met onze inwoners uitvoering aan de vastgestelde vijftien dorpsplannen van het Groenstructuurplan. We gaan verder met het biodiversiteitsbeheer op de omgevormde gazons.
Duurzame dorpsbossen.	We gaan onze dorpsbossen beheren en herplanten, door middel van een nieuwe aanbesteding. De nadruk ligt op duurzaam beheer. Bij de uitvoering houden we de biodiversiteit in de gaten. Als het nodig is sturen we hierop bij. We ontwikkelen het koppelingsgebied 's-Heerenhoek in het kader van de Regio Deal. Voor 2026 wordt het huidige dorpsbos van Lewedorp uitgebreid met 3 hectare bos.
Goed onderhouden recreatieterreinen.	Wij streven naar goed onderhouden recreatieterreinen. Hieronder vallen onder andere Stelleplas, Scheldeoord, de getijdhavens en het hondenlosloopgebied. We zorgen ervoor dat deze aansluiten bij de huidige tijd, de beleving en de wensen van de recreant.
Het in stand houden van veilige en duurzame speelplekken.	We blijven nauw samenwerken met de vijftien speeltuinverenigingen voor de uitvoering van ons speeltuinbeleid.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Veilige en aantrekkelijke speeltuinen voor alle Borselse kinderen	In 2026 geven we uitvoering aan onze nieuwe speeltuinregeling 'Buiten spelen in Borsele'. We blijven hierbij nauw samenwerken met de vijftien speeltuinverenigingen. Ieder half jaar organiseren we een gezamenlijk speeltuinoverleg. We verstrekken daarnaast jaarlijks speeltuinsubsidies, voeren veiligheidsinspecties uit en stemmen de vervanging van toestellen en de aanleg van nieuwe, speelplekken gezamenlijk af. Ook stimuleren en ondersteunen we verenigingen bij de uitvoering van activiteiten in de speeltuin, zoals bij de Nationale Buitenspeeldag.

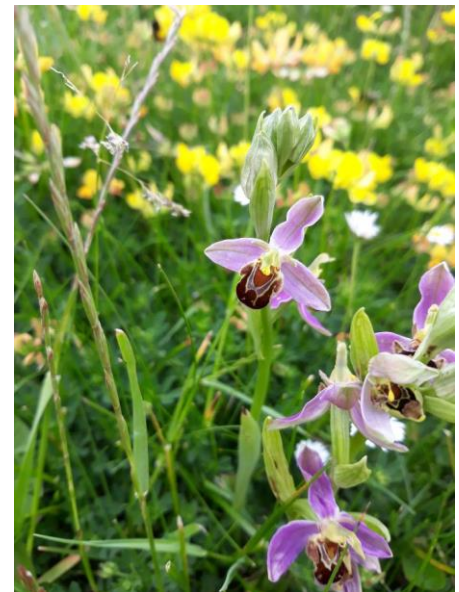
Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Aantal m <sup>2</sup> klimaatadaptieve verharding	5.410	5.410	5.000	5.500	6.000
Aantal m <sup>2</sup> ecologisch groenbeheer	390.390	400.000	400.000	400.000	440.000
Aantal bomen per inwoner	0,51	0,51	0,51	0,51	0,51

#### *Aantal m<sup>2</sup> klimaatadaptieve verharding*

Het aantal vierkante meters klimaatadaptieve verharding gaat voornamelijk over grasbetonplaten in parkeervakken. Er is geen algemene norm voor het aantal bomen per inwoner, het aantal m<sup>2</sup> ecologisch groenbeheer en het aantal m<sup>2</sup> klimaatadaptieve verharding. Dit hangt af van verschillende factoren, zoals grootte van het gebied, de stedelijke dichtheid, de beschikbare ruimte en de lokale plannen. Meestal wijst een hoger cijfer op een grotere hoeveelheid groen en een meer duurzame leefomgeving. Dit heeft dan ook weer gunstige effecten op de luchtkwaliteit, het klimaat, de uitstraling van de omgeving en het algemene welzijn van de bewoners.

#### *Aantal m<sup>2</sup> ecologisch groenbeheer*

Het aantal vierkante meters ecologisch groenbeheer is het aantal graslanden en bloemenweiden waarop specifiek beheer plaatsvindt. Hierbij kun je denken aan maaien en afvoeren, of aan begrazing door schapen.



#### *Aantal bomen per inwoner*

Het aantal bomen zegt onder meer iets over hoe klimaatadaptief de bebouwde omgeving is. Bomen leveren een belangrijke bijdrage aan de verkoeling van de omgeving. Een goede mix van boomsoorten draagt ook bij aan het vergroten van de biodiversiteit. Deze indicator is het aantal gemeentelijke bomen dat in het beheersysteem is opgenomen, gedeeld door het aantal inwoners. Bomen in bossen en op particulier eigendom zijn niet meegerekend.

**Relevante bestuurlijke kaders**

Omschrijving	Herzieningsdatum
Algemene subsidieverordening (2016)	Niet van toepassing
Plan van Aanpak GALA Borsele (2023-2026)	Niet van toepassing
Convenant bibliotheekwerk Oosterschelde 2024-2027	2027
Actieplan sport, bewegen en gezondheid (2022-2025), Meebewegen	2027
Uitvoeringsplan JOGG (2024-2025)	2027
Speeltuinregeling 2025-2027: Buiten spelen in Borsele	2028
Cultuurnota 'Beleef cultuur in Borsele' (2022-2025)	2027
Erfgoednota (2017-2024)	2026
Groenstructuurplan 2018-2038, 1 basisdocument en 15 dorpsplannen	2026 (evaluatie)
De Zeeuwse Bosvisie (2020)	Niet van toepassing
Landschapsbeleidsplan (1995)	Nader te bepalen
Duurzaamheidsvisie (2018) wordt 'Omgevingsprogramma Hoe maken we Borsele klimaatbestendig en duurzaam'	2026

**Verbonden partijen****Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma**

Muziekschool Zeeland  
Sportfondsen Borsele

## Wat mag het kosten?

<b>Baten en lasten Sport, cultuur en recreatie</b>		(bedragen x € 1.000)					
		<b>Rekening</b>					
		<b>2024</b>	<b>2025</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
<b>Lasten</b>							
5.1	Sportbeleid en activering	378	498	501	324	289	289
5.2	Sportaccommodaties	761	1.272	612	618	622	622
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	361	949	365	365	365	365
5.4	Musea	33	34	34	34	34	34
5.5	Cultureel erfgoed	292	612	98	98	98	98
5.6	Media	833	933	970	870	870	870
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.821	4.688	3.106	3.109	3.121	3.134
<b>Totaal lasten</b>		<b>5.481</b>	<b>8.985</b>	<b>5.686</b>	<b>5.418</b>	<b>5.399</b>	<b>5.412</b>
<b>Baten</b>							
5.1	Sportbeleid en activering	148	188	173	0	0	0
5.2	Sportaccommodaties	409	776	102	102	102	102
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	24	16	0	0	0	0
5.5	Cultureel erfgoed	19	1	1	1	1	1
5.6	Media	59	37	38	38	38	38
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	57	1.952	38	38	38	38
<b>Totaal baten</b>		<b>716</b>	<b>2.969</b>	<b>351</b>	<b>178</b>	<b>178</b>	<b>178</b>
<b>Saldo programma</b>		<b>4.765</b>	<b>6.016</b>	<b>5.335</b>	<b>5.240</b>	<b>5.221</b>	<b>5.234</b>
<b>Mutaties reserves</b>							
<b>Baten</b>							
0.10	Mutaties reserves	2.805	1.365	116	116	116	116
<b>Lasten</b>							
0.10	Mutaties reserves	2.402	0	0	0	0	0
<b>Totaal saldo programma</b>		<b>4.362</b>	<b>4.651</b>	<b>5.219</b>	<b>5.124</b>	<b>5.105</b>	<b>5.118</b>

**Financiële analyse (meerjarig)***Sportbeleid en activering*

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2024 naar 2025 zorgt voor een incidenteel extra budget van € 99.000 in 2025 voor het actieplan sport, bewegen en gezondheid. Dit bedrag wordt onttrokken uit de reserve Sportbeleid en leerlingzaken. Voor 2026 en 2027 zijn nog lasten opgenomen van €35.000 voor het Actieplan sport, bewegen en gezondheid. De aan dit taakveld toegerekende salarislasten zijn in 2026 € 15.000 hoger dan in 2025.

We hebben een Brede spuk-regeling aangevraagd, waarvan de verschillende onderdelen op dit taakveld terugkomen. De looptijd van de spuk-regeling is vier jaar. De regeling is terug te zien in de bedragen aan de baten- en lastenkant. Het onderdeel leefomgeving zit vanaf 2026 niet meer in de spuk-regeling, dit zorgt voor € 13.000 lagere baten en lasten. Vanaf 2027 is (nog) geen sprake van een Brede spuk-regeling.

Onderstaande onderdelen uit de Brede spuk-regeling zijn verantwoord op dit taakveld:

Thema	2026	2027	2028	2029
Lokaal Sportakkoord	13.141	-	-	-
Brede Regeling Combinatiefuncties	113.675	-	-	-
<b>Totaal</b>	<b>126.816</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

*Sportaccommodaties*

De lasten in 2026 dalen ten opzichte van 2025. Voor een verklaring hiervan wordt verwezen naar het onderdeel 'incidentele baten en lasten' van dit programma. Aan de batenkant nemen we de huurinkomsten op van Sportfondsen voor Stelleplas en de huurinkomsten van derden voor het gebruik van de overige sportaccommodaties.

*Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie*

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2024 naar 2025 zorgt voor een incidenteel extra budget van € 550.000 in 2025 voor de Regio Deal culturele broedplaats. De bedragen worden onttrokken uit de reserve Cultureel Erfgoed. Voor de bijdrage aan de muziekschool ramen we vanaf 2026 € 33.000 lagere lasten. De aan dit taakveld toegerekende salarislasten zijn in 2026 € 49.000 hoger in vergelijking met 2025.

*Cultureel erfgoed*

In 2025 is een incidenteel budget uit het jaarrekeningresultaat beschikbaar gesteld van € 400.000 voor een gedenkplaque Slag om de Schelde. Daarnaast is er nog een restantkrediet van € 109.000 doorgeschoven van 2024 naar 2025 voor de Kerkenvisie.

*Musea*

Bij dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

*Media*

De bijdrage aan de bibliotheek bedraagt vanaf 2026 structureel € 730.000. Verder zien we voor de jaren 2025 en 2026 de decentralisatie-uitkering voor bibliotheekmiddelen van € 100.000. Op dit taakveld staan de kosten geraamd gedurende 2025 en 2026.

*Openbaar groen en (openlucht) recreatie*

De lasten in 2025 zijn eenmalig hoger vanwege de raming van de Netten op Zee projecten Heggenproject (€ 1.520.000), Akkerranden (€ 87.000) en Uitwerking koppelingsgebied Sloerand (€ 308.000). De raming van de Netten Op Zee-projecten veroorzaken ook de hogere baten in 2025. De uitvoering voor de

verschillende projecten zorgt ervoor dat we meer uren ramen op dit taakveld (€ 170.000). De raming voor het onderhoud aan de dorpsbossen is verhoogd met € 119.000, volgens het besluit in de kadernota 2026-2029.

#### *Mutaties reserves (structureel)*

In 2023 hebben we vanuit het algemeen weerstandsvermogen € 2.312.500 toegevoegd aan de reserve Afschrijvingen investeringen maatschappelijk nut. Daarmee dekken we de Regio Deal deelprojecten Koppelingsgebied en Motoriekroute. Vanaf 2024 halen we hier structureel € 105.000 en € 10.265 uit om de kapitaallasten van deze deelprojecten te dekken.

#### *Mutaties reserves (incidenteel)*

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2024 naar 2025 zorgt voor een incidentele onttrekking uit de reserve in 2025. De belangrijkste restantkredieten zijn:

- Actieplan sport, bewegen en gezondheid (€ 99.000);
- Regio Deal Culturele Broedplaats (€ 550.000);
- Kerkensie (€ 110.000);
- Slag om de Schelde gedenkplaquette (400.000);
- Slag om de Schelde (€ 21.000);
- Coronamiddelen cultuur (€ 36.000).

#### **Incidentele baten en lasten**

Voor het jaar 2026 is onder 'sportbeleid en activering' € 50.000 aan lasten geraamd voor de ZLM Tour.

Onder 'sportaccommodaties' zitten in 2025 baten en lasten vanuit Netten Op Zee (NOZ) die in 2026 niet meer voorkomen. Dit betreft de volgende onderwerpen:

- Padelbanen Heinkenszand € 200.000;
- Vissteiger Heinkenszand € 75.000;
- Kleedkamers Apollo '69 's-Gravenpolder € 100.000;
- Kleedkamers Luctor Heinkenszand € 300.000.

De middelen van de Brede spuk-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'sportbeleid en activering' zijn voor 2026 eenmalig € 126.816.

## Programma Sociaal domein

### Programmadoelstellingen

Binnen het sociaal domein streven we naar een hechte gemeenschap, waarin iedereen kan meedoen en voor elkaar zorgen.

We hebben ons de afgelopen jaren gericht op vroegtijdige signalering en inzet (voorzorgende ondersteuning) om zwaardere zorg zoveel mogelijk te voorkomen (preventie). We willen ervoor zorgen dat mensen mee kunnen doen in de samenleving en zoveel mogelijk een normaal leven kunnen leiden (normalisatie).

We zien dat het nodig is om de eigen verantwoordelijkheid van inwoners te stimuleren. Daarnaast willen we een sterke sociale basis mogelijk maken, waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en zorgen voor elkaar. Ook bieden we sociale zekerheid voor degenen die dat nodig hebben.

Onze ondersteuning en zorg zijn gericht op de uitgangspunten van positieve gezondheid. Met de nadruk op preventie, normalisatie en samenwerking tussen diverse beleidsgebieden. Daarvoor zullen we anders moeten gaan denken en anders moeten gaan doen.

Dit zijn de belangrijkste veranderingen die we nastreven:

- We zetten in op normaliseren;
- We maken de omslag van zorg naar positieve gezondheid;
- We versterken de inzet en verbinding van informele ondersteuning en formele zorg;
- We stimuleren het nemen van eigen verantwoordelijkheid voor de positieve gezondheid van inwoners;
- We verschuiven de individuele, zware zorg naar vroegtijdige en collectieve ondersteuning;
- We maken zorg en ondersteuning beschikbaar voor de meest kwetsbare inwoners van -9 maanden tot +100 jaar.

Ook kostenbeheersing is de komende beleidsperiode een belangrijk onderwerp.

### 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Inwoners nemen zelf verantwoordelijkheid voor de zorg en verbetering van hun gezondheid en welzijn en bereiden zich voor op hun eigen toekomst.	We investeren in bewustwordingscampagnes en onderwijs van inwoners. Zodat zij weten wat ingrijpende levensgebeurtenissen zijn en wat ze kunnen doen om de regie over hun eigen toekomst te nemen. Dit doen we door duidelijke en toegankelijke communicatie over beschikbare ondersteuning en voorzieningen. Daarnaast bieden we inwoners de mogelijkheid om via persoonlijk contact informatie en advies te krijgen. Hierbij doen we een beroep op het doenvermogen van alle inwoners.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Inwoners maken onderdeel uit van een hechte, vitale gemeenschap waarin generaties voor elkaar zorgen en het normaal is om iets voor elkaar over te hebben.</p>	<p>We stimuleren verbinding tussen generaties door jong en oud aan elkaar te koppelen voor praktische hulp en sociale betrokkenheid. We organiseren samen met lokale organisaties activiteiten en stimuleren initiatieven die vitale gemeenschappen bevorderen. Voorbeelden hiervan zijn buurtprojecten zoals lief &amp; leedstraten, sociale activiteiten en gemengde woonvormen.</p> <p>Mantelzorgers spelen een belangrijke rol in de zorg voor kwetsbare inwoners. Daarom bieden we hun ondersteuning en erkenning. Bijvoorbeeld door middel van praktische hulp en het stimuleren van mantelzorgvriendelijke werkomstandigheden bij werkgevers.</p>
<p>We benaderen hulpvragen vanuit de mogelijkheden van de inwoner en de maatschappelijke context.</p>	<p>Hobbels en tegenslagen horen bij het leven. We zetten in op eigen kracht en een sterke sociale basis. We benaderen hulpvragen van inwoners altijd vanuit deze overtuiging. Hulpvragen worden door zorgprofessionals niet gemedicaliseerd en geïndividualiseerd. Gemeenschapszorg vormt de basis voor ondersteuning. Dat betekent dat eerst gekeken wordt naar de mogelijkheden binnen het netwerk van inwoners en de gemeenschap.</p>
<p>Borsele vormt een stevige sociale basis waarin inwoners, gemeente en partners domeinoverstijgend samenwerken aan lokale sociaal maatschappelijke opgaven.</p>	<p>We stellen heldere kaders om duurzaam te investeren in domeinoverstijgend samenwerken tussen beleidsmakers, professionals en inwoners om de sociale basis te versterken. Samen activeren we inwoners, zodat iedereen de kans krijgt om vanuit eigen interesses en talenten bij te dragen aan een verbonden en inclusieve gemeenschap. We passen participatie toe aan de hand van de advies-/participatiestructuur van het sociaal domein en de bijbehorende participatievormen.</p>
<p>Centrale voorzieningen zoals dorpshuizen, verenigingen, inloopvoorzieningen en bibliotheken vervullen een cruciale maatschappelijke rol als het kloppende hart van het dorp, waar inwoners samenkomen.</p>	<p>We stimuleren de aanwezigheid van laagdrempelige, toegankelijke centrale voorzieningen, zoals dorpshuizen en bibliotheken. We verstrekken subsidies en werken samen met vrijwilligers, verenigingen en professionele maatschappelijke organisaties om activiteiten te organiseren, die bijdragen aan een sterker sociaal netwerk.</p> <p>Daarnaast hebben we in de eerste tranche van 'Netten op zee' een fiche opgenomen voor de verduurzaming van onze dorpshuizen. In 2026 staat de voorbereiding gepland van: Kwadendamme, Oudelande, Borssele, 's-Heerenhoek, Ovezande. En de uitvoering van: Nisse, Driewegen, Ellewoutsdijk, Hoedekenskerke.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Mensen met een zorg- en ondersteuningsbehoefte blijven zo lang mogelijk in hun vertrouwde omgeving wonen.	We bieden laagdrempelige toegang tot hulp en ondersteuning dicht bij huis, waar inwoners gebruik van kunnen maken zonder een Wmo- of jeugdhulp indicatie (voorliggende voorzieningen).
Een sterk voorliggend netwerk en aanbod van (preventieve) basisvoorzieningen voor inwoners.	We versterken waar nodig onze basisvoorzieningen met laagdrempelige ondersteuning, zodat inwoners in de toekomst beter weten hoe ze bepaalde zaken kunnen voorkomen of zelf kunnen oplossen. We investeren daarnaast in een breed netwerk met onze zorgpartners en vrijwilligers, zodat formele en informele zorg in verbinding staan en goed op elkaar aansluiten.
Veilige kinderopvang en peutergroepen waar kwaliteit vooropstaat en kinderen zich kunnen ontwikkelen.	We zorgen voor toezicht op alle kinderopvanglocaties (inclusief peutergroepen). Dit doen we in nauwe samenwerking met de GGD. Als het nodig is zetten we passende handhaving in om de kwaliteit te verbeteren. In 2026 werken we met de aangepaste 'Beleidsregels gemeentelijke taken uitvoering Wet kinderopvang 2025'. Ook vernieuwen we het onderwijsachterstandenbeleidsplan en stellen we samen met Bazalt Groep en enkele partners een nieuw plan op voor de periode 2026-2029.
Een gezonde, veilige en kansrijke start van alle kinderen in de eerste 1000 dagen door optimale ondersteuning van (aanstaande) ouders.	We werken in de lokale coalitie Kansrijke Start met betrokken zorg- en welzijnsorganisaties in het medisch en sociaal domein aan ondersteuning voor (aanstaande) ouders in de periode voor, tijdens en na de zwangerschap. We faciliteren multidisciplinair overleg tussen alle partijen en zetten in op vroegsignalering, passend aanbod en deskundigheidsbevordering.
We voldoen aan de taakstelling huisvesting statushouders die wij vanuit het Rijk opgelegd krijgen.	De afdeling Werk, Inkomen & Zorg (WIZ) van GR de Bevelanden coördineert de huisvesting van statushouders. Daarvoor werken zij integraal en domeinoverstijgend samen met betrokken partijen, zoals onderwijs, woningcorporaties en sociale werkvoorzieningen. Denk daarbij aan welzijn, inburgering en arbeidsparticipatie.  We verwachten dat de taakstelling voor de te huisvesten statushouders verder stijgt in 2026. Met onze samenwerkingspartners laten we deze mensen zo goed mogelijk integreren.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Op basis van de uitgangspunten van de Veranderopgave Inburgering bieden we een passend aanbod aan onze nieuwe inwoners in het kader van het nieuwe inburgeringsstelsel.	<p>Namens Borsele en de andere Bevelandse gemeenten verzorgt WIZ de procesregie voor inburgering. WIZ begeleidt mensen gedurende het inburgeringstraject en zet in op uitstroom naar werk. Daarnaast biedt zij budgetcoaching voor het aanleren van financiële vaardigheden en koopt ze taaltrajecten in.</p> <p>We subsidiëren VluchtelingenWerk voor onder meer de maatschappelijke begeleiding van onze statushouders. We zoeken hier nadrukkelijk de koppeling met het lokale welzijnswerk en de netwerken in onze kernen.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Aantal gehuisveste statushouders	39	44	44	49	n.t.b.

#### *Aantal gehuisveste statushouders*

De huisvestingsopgave vanuit het Rijk voor 2026 is nog niet bekend. Onze streefwaarde is 100% van deze opgave.

### 6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
In een vroeg stadium de ondersteuningsvraag en hulpbehoefte in kaart brengen.	<p>Inwoners weten beter hoe ze om kunnen gaan met uitdagingen in het dagelijks leven. Voor inwoners waarbij dit niet genoeg is, streven we ernaar dit vroeg te herkennen, zodat we voorkomen dat problemen erger worden. We benutten nog meer de bestaande voorliggende voorzieningen, zoals jeugdgezondheidszorg (JGZ), het algemeen maatschappelijk werk (AMW), de jeugd- en gezinsondersteuners, welzijnswerkers en de inloopvoorzieningen. Zij hebben een belangrijke rol in signalering en het bieden van laagdrempelige, passende ondersteuning.</p> <p>We werken nauw samen met kinderopvangorganisaties en scholen om ondersteuningsvragen vroeg in beeld te brengen, te adviseren en waar nodig (kortdurend) te ondersteunen (<i>zie taakveld 4.3</i>).</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een gebiedsgerichte, domein overstijgende integrale aanpak voor complexe ondersteuningsvragen.	Om complexe ondersteuningsvragen beter en efficiënter aan te pakken werken we gebiedsgericht, met een sterke focus op systeemgerichtheid en integrale samenwerking tussen de domeinen Wmo, jeugd en participatie. We benaderen de complexe ondersteuningsvragen integraal en domeinoverstijgend. Onze aanpak (1 Gezin-1 Plan-1 Regisseur) is gericht op het bieden van samenhangende ondersteuning, waarbij hulpvragen in de bredere context van gezin en gemeenschap worden geplaatst.
Passende ondersteuning wordt zo dichtbij als mogelijk ingevuld door het lokale gebiedsteam in samenwerking met aanpalende domeinen zoals welzijn, onderwijs en bestaanszekerheid.	Hiervoor zetten we in op een stevig lokaal team, dat het centrale punt vormt in de ondersteuning van inwoners en nauw samenwerkt met andere partijen en domeinen. De focus ligt op samenwerking tussen hulpvrager, zorgaanbieder, het lokale team en de gemeenschap.
Als standaardoplossingen niet voldoen, kijken we samen met onze kernpartners en de gezinnen naar mogelijkheden buiten de gebaande paden.	Bij vastgelopen complexe situaties maken we ruimte voor maatwerk en creatieve oplossingen. We kijken dan volgens een bepaalde methode, (bijvoorbeeld de doorbraakmethode van het Instituut Publieke Waarden) wat nodig is om een doorbraak te krijgen in een bepaalde casus. Met zo'n methode onderbouwen we waarom er voor een maatwerkoplossing buiten de kaders wordt gekozen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Aantal uitgevoerde intakes CJG	265	220	220	280	325

### *Aantal uitgevoerde intakes CJG*

Het aantal genoemd in bovenstaande tabel betreft het aantal uitgevoerde intakes door het CJG in het kalenderjaar (lopende casussen niet meegenomen). Dit betekent niet dat er in alle gevallen ook daadwerkelijk jeugdhulp is ingezet. We streven ernaar meer vragen van gezinnen en jeugdigen via ons CJG te laten lopen, zodat we de vraag breed kunnen bekijken en passende zorg of ondersteuning kunnen inzetten als dat nodig is.

### 6.3 Inkomensregelingen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Samen werken aan financiële stabiliteit en een schuldenvrije toekomst.	We geven uitvoering aan de kadernota 'Leven zonder geldzorgen', die is verlengd tot en met 2026. Via WIZ bieden we schulddienstverlening en ondersteunen we inwoners en ondernemers met financiële zorgen. We werken aan het voorkomen van schulden, financiële stabiliteit en bieden inwoners de kans op een stabiele en schuldenvrije toekomst. Dit doen we onder andere door preventieve inzet, vroegtijdige hulpverlening (bijvoorbeeld via de vrijwillige thuisadministratie), laagdrempelige activiteiten (zoals de potjeschecks) en ondersteuning vanuit lokale voorzieningen.
Sociale zekerheid voor inwoners die dat nodig hebben.	We bieden sociale zekerheid aan inwoners die dat nodig hebben. We informeren inwoners over hun rechten en plichten. Iedere inwoner die daar recht op heeft, ontvangt de juiste uitkering of bijzondere bijstand op tijd.
Alle kinderen krijgen gelijke kansen om te leren, spelen en zich te ontwikkelen, ongeacht de financiële situatie van hun ouders.	We maken ondersteuning en voorzieningen voor kinderen vanaf 0 tot 18 jaar toegankelijk en informeren ouders en netwerkpartners actief over beschikbare hulp en regelingen. Nu kunnen kindregelingen bij verschillende toegangsloketten worden aangevraagd en wordt dezelfde kindregeling soms door meerdere partijen uitgevoerd. In 2026 realiseren we één centraal toegangslot voor kindregelingen. We bereiken hierdoor meer gezinnen en zorgen dat elk kind mee kan doen. Voorbeelden van samenwerkingspartners zijn: de bibliotheek, de Kledingbank, de Voedselbank, stichting Babyspullen, stichting Leergeld en zowel het Jeugd- als het Volwassenenfonds Sport & Cultuur.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Aantal aanvragen minimabeleid/declaratiefonds	211	210	210	210	210

#### *Aantal aanvragen minimabeleid/declaratiefonds*

Dit betreft het aantal toegekende aanvragen vanuit het declaratiefonds. Via het declaratiefonds van GR de Bevelanden kunnen inwoners met een minimuminkomen steun krijgen. Hierdoor kunnen zij een bezoek aan het theater, sport, een lidmaatschap van een vereniging of een dagje uit betalen. We verwachten dat het aantal aanvragen niet zal dalen, door de economische situatie.

**6.4 WSW en beschut werk**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een zo hoog en duurzaam mogelijke arbeidsparticipatie of maatschappelijke participatie van onze inwoners.	We zetten ons in om inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt actief te laten deelnemen aan de samenleving, door zowel arbeidsparticipatie als maatschappelijke participatie te bevorderen. Dit doen we door beschut werk aan te bieden via De Betho, waar mensen met een beperking onder aangepaste omstandigheden kunnen werken. Daarnaast creëren we duurzame en diverse werkplekken, zowel bij sociaal ontwikkelbedrijven als bij reguliere werkgevers. Om werkgevers hierbij te ondersteunen, maken we gebruik van de handreiking 'Beschut werk bij reguliere werkgevers'. Deze handreiking biedt praktische hulpmiddelen om inclusieve werkplekken in te richten en draagt bij aan een stabiele en duurzame arbeidsparticipatie.
Herijking van re-integratievoorzieningen en een samenhangende aanpak voor de Participatiewet.	We blijven werken aan het toekomstperspectief van De Betho en onderzoeken welke rol zij kan spelen binnen de re-integratie instrumenten die nodig zijn. Daarbij kijken we hoe we vraag en aanbod beter op elkaar kunnen afstemmen, ook op het gebied van beschut werk. Dit doen we in samenwerking met de andere Bevelandse gemeenten en GR de Bevelanden.

**6.5 Arbeidsparticipatie**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Stabiele arbeidsparticipatie en kansen voor iedereen.	We ondersteunen inwoners bij het vinden van betaald werk en vergroten hun maatschappelijke participatie, met nadruk op preventieve ondersteuning en zelfstandigheid. Via het Werkgeversservicepunt verbinden we inwoners en werkgevers voor duurzame banen. Jongeren zonder diploma krijgen via trajecten meer kansen op de arbeidsmarkt, terwijl mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt begeleiding ontvangen via initiatieven zoals het Participatielab bij De Betho. Daarnaast bereiden we ons voor op het wetsvoorstel 'Breed Offensief' om mensen met een arbeidsbeperking beter te ondersteunen bij het vinden van passend werk. Onze aanpak is gericht op samenwerking met diverse partners en het bieden van maatwerkoplossingen.

**6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Hulpmiddelen en diensten zijn beschikbaar voor wie dat echt nodig heeft.	We stimuleren het gebruik van collectieve hulpmiddelen en diensten, zoals buurtinitiatieven en vrijwilligersnetwerken, voordat individuele Wmo-voorzieningen worden ingezet.

**6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?
Beschikbare maatwerkvoorzieningen voor kwetsbare inwoners.	Met een preventieve aanpak signaleren we problemen vroeg, zodat we kwetsbare inwoners op tijd kunnen ondersteunen. Op basis van hun behoeften bieden we maatwerkvoorzieningen zoals huishoudelijke hulp, begeleiding en dagbesteding. Door deze persoonlijke aanpak krijgt iedere kwetsbare inwoner de zorg die nodig is in zijn of haar situatie.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Aantal unieke cliënten met indicatie begeleiding	184	184	184	175	166
Aantal unieke cliënten met indicatie dagbesteding	62	62	62	65	67
Aantal unieke cliënten met indicatie huishoudelijke hulp	698	550	550	550	557

*Aantal unieke cliënten met indicatie*

We verwachten een kleine verandering van het aantal unieke cliënten met indicatie begeleiding, dagbesteding en huishoudelijke hulp.

**6.751 t/m 6.753 Jeugdhulp ambulante (lokaal, regionaal, landelijk)**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
We willen als gemeente kwalitatieve en betaalbare zorg blijven bieden, die aansluit bij de behoeften van jeugdigen en gezinnen.	<p>Voor de toekenning van hulp maken we gebruik van de zorgproducten die door Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland (IJZ) zijn ingekocht. We werken samen met onze partners aan het realiseren van de opgaven. We bieden passende jeugdhulp en houden deze beschikbaar voor jeugdigen en gezinnen die dit het meest nodig hebben.</p> <p>Samen met IJZ, zorgaanbieders en gemeenten bereiden we de nieuwe inkoopstrategie voor 2028 voor. De inkoopstrategie bevat de (her)inrichting van het Zeeuwse jeugdhulplandschap die nodig is om de toekomstige uitdagingen waarvoor Zeeland staat, op te kunnen vangen.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Meer sturing op maatwerkvoorzieningen.	<p>Aan de hand van een normatief afwegingskader geven we nog duidelijker aan wat jeugdhulp en Wmo omvatten en wat past binnen het voorliggend veld. We sturen nauwkeuriger op de duur en omvang van indicaties. Bij de inzet van maatwerkvoorzieningen richten we ons op het verminderen van de instroom en het bevorderen van de uitstroom. Ook beperken we de keuzevrijheid voor de duur en het volume van de zorginzet bij de zorgaanbieders.</p> <p>We bouwen verder op de beheersmaatregelen uit de Regiovisie jeugdhulp. Hierbij werken we met dezelfde methodes en instrumenten. Ook gebruiken we een lerende cyclus. Op basis van gegevens die we verzamelen verbeteren we de toegang tot en kwaliteit van jeugdhulp. We nemen hiermee meer regie en geven meer sturing aan de ingezette ondersteuning. Daarnaast beoordelen we ingezette Jeugd-GGZ indicaties bij 3, 6 en 9 maanden om ook in deze situaties beter te sturen op effectiviteit van zorg.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Aantal unieke cliënten met indicatie jeugdhulp	698	748	650	630	700

#### *Aantal unieke cliënten met indicatie jeugdhulp*

We streven naar een afname van het aantal unieke cliënten met een jeugdhulpindicatie, in vergelijking met de realisatie in 2024. Dit willen we realiseren door vroegtijdige signalering en preventieve inzet vanuit ons CJG.

**6.761 t/m 6.763 Jeugdhulp met verblijf (lokaal, regionaal, landelijk)**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?
<p>We willen residentiële zorg zoveel mogelijk voorkomen en terugdringen zodat zoveel mogelijk kinderen kunnen opgroeien binnen hun eigen gezin.</p>	<p>Alle inzet is erop gericht om ambulante ondersteuning te bieden in en met het gezin zelf. Als de problemen voor het gezin en het netwerk te groot zijn of de veiligheid in gevaar komt, is pleegzorg de eerst aangewezen vorm van verblijf. Als pleegzorg niet beschikbaar of passend is, dan werken we toe naar kleinschalige residentiële zorg, in bijvoorbeeld een instelling. Dit biedt meer kans op een veilig en positief leefklimaat, maatwerk en onvoorwaardelijk wonen.</p> <p>In de aanloop naar de afbouw van gesloten jeugdhulp gaan we verder met de pilot 'Kleinschalig verblijf met behandeling'. Hiermee willen we in Zeeland jeugdigen met zeer complexe problemen dichterbij huis ondersteunen in een kleinschalige, zo huiselijk mogelijke omgeving.</p>

**6.791 & 6.792 PGB (Wmo & Jeugd)**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?
<p>Zorg via een persoonsgebonden budget blijft beschikbaar voor inwoners waarvoor ingekochte maatwerkvoorzieningen niet voldoende zijn.</p>	<p>Wanneer gespecialiseerde zorg nodig is, onderzoeken we samen met de klant welke vorm passend is: een door de gemeente ingekochte maatwerkvoorziening of zorg die een inwoner zelf organiseert via een persoonsgebonden budget. Door zorg via een persoonsgebonden budget beschikbaar te houden kunnen we maatwerk bieden en ervoor zorgen dat de zorg doorloopt.</p>

**6.811 & 6.812 Beschermd wonen & Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Inwoners met psychische of psychosociale problemen zo veel mogelijk zorg in de eigen omgeving aanbieden.</p>	<p>We ondersteunen kwetsbare inwoners, zodat zij de controle houden over hun leven en een volwaardige plek behouden in de samenleving. We zetten ons in om inwoners met psychische en psychosociale problemen zoveel mogelijk in hun eigen omgeving te ondersteunen, zodat zij zelfstandig kunnen blijven functioneren en deelnemen aan de samenleving. Voor complexe situaties speelt de wijk-GGD'er, een belangrijke rol bij het bieden van ondersteuning. Daarnaast gaan we samenwerken met ervaringsdeskundigen, die inwoners op een laagdrempelige en krachtige manier kunnen begeleiden in hun herstel. Zij ondersteunen ook in het werk van de wijk-GGD'er.</p>

**6.821 & 6.822 Jeugdbescherming & Jeugdbescherming**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>We werken vanuit het programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming toe naar snellere en samenhangende hulp, waarbij ook ouders meer ondersteuning krijgen.</p>	<p>Vanuit het Consultatie- en Regieteam werken we mee aan de uitrol van het Zeeuwse projectplan 'Toekomstscenario kind -en gezinsbescherming'. Hierin wordt beschreven hoe de beweging verder vorm krijgt en hoe wordt toegewerkt naar een complete en regionale aanpak op veiligheid in afhankelijkheidsrelaties van -9 maanden tot +100 jaar.</p> <p>Vanuit het verbeterplan 'Werken aan veiligheid' gebruiken we het beleidskader voor de melding en de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld. Hiermee leggen we een actieve verbinding met onze lokale zorg, waardoor onze professionals (ook preventief) beter in staat zijn te handelen in situaties waarin sprake is van kindermishandeling, oudermishandeling of huiselijk geweld.</p>
<p>Bij gezinnen met complexe problemen gebruiken verklarende analyse (VA) om de achterliggende oorzaken in beeld brengen en de juiste ondersteuning in te zetten.</p>	<p>We kijken aan de hand van een VA welke factoren van invloed zijn op de complexe zorgvragen en hoe deze met elkaar samenhangen. De VA wordt altijd in overleg met het gezin en een gedragswetenschapper gemaakt.</p> <p>Alle medewerkers van de toegang en het Consultatie- en Regie Team (CRT) worden hiervoor opgeleid. In de toekomst willen we dit voor de zeer complexe (verblijf-) en veiligheidscasussen standaard zo doen.</p>

**6.91 & 6.92 Coördinatie en beleid (Wmo & Jeugd)**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?
<p>Optimalisatie van de administratieve processen en ondersteuning bij casuïstiek.</p>	<p>Zowel de GR als de Inkooporganisatie Jeugdhulp blijven het verbeteren en inrichten van het proces voor passende ondersteuning bij complexe problemen, zoals het regionaal expertisecentrum.</p> <p>Om het toezicht op de Wmo 2015 en Jeugdwet te verbeteren en zorgfraude effectiever aan te pakken, gaan we werken met een toezichtskader en een programma voor data-analyse. Dit ondersteunt toezichthouders met een duidelijke structuur en zorgt voor transparantie en effectief toezicht. We zetten de tool 'BasisBeeld' in om te werken aan betere samenwerking, actuele informatie en onderbouwde besluitvorming.</p>

**Relevante bestuurlijke kaders**

Omschrijving	Herzieningsdatum
Verordening Declaratiefonds (2019)	Niet van toepassing
Re-integratieverordening Participatiewet gemeente Borsele 2024	Niet van toepassing
Verordening Cliëntenparticipatie (2023)	Niet van toepassing
Beleidsplan schulddienstverlening (2022)	Niet van toepassing
Verordening beschikkingstermijn schuldhulpverlening (2023)	Niet van toepassing
Handhavings- en Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ (2022)	Niet van toepassing
Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Borsele (2024)	Niet van toepassing
Subsidieregeling welzijnsaccommodaties gemeente Borsele (2024)	Niet van toepassing
Actieplan Sociaal Domein (2020-2023) (verlengd t/m 2025)	2025
Beleidsregels Wet maatschappelijke ondersteuning (2024)	Niet van toepassing
Regiovisie Jeugdhulp Zeeland 2023-2028	2029
Regionale Nota Gezondheidsbeleid (2022-2025) (verlengd t/m 2026)	2026
Verordening Jeugdhulp Borsele (2021)	2025
Nadere regels Jeugdhulp Borsele (2021)	2025
Inkoopbeleid Jeugdhulp Zeeland (2020) (verlengd t/m 2025)	2025
Beleidsregels tegemoetkoming Kinderopvang op sociaal medische indicatie gemeente Borsele 2022	Niet van toepassing
Toegangsregeling beschermd wonen en Intensieve begeleiding Thuis 2022	Niet van toepassing
Regiovisie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang Zeeland 2022-2025	2026
Plan van Aanpak GALA Borsele (2023-2026)	Niet van toepassing
Regioplan Zeeland (2023-2026)	Niet van toepassing

**Verbonden partijen****Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma**

De Betho  
 Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland  
 Gemeenschappelijke regeling de Bevelanden  
 Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio

## Wat mag het kosten?

Baten en lasten Sociaal domein		(bedragen x € 1.000)					
		Rekening					
		2024	2025	2026	2027	2028	2029
<b>Lasten</b>							
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.946	4.746	4.990	4.913	4.909	4.909
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2.127	813	920	920	920	920
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	829	73	73	73	73
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	0	871	1.754	1.754	1.715	1.693
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	0	600	788	788	788	788
6.3	Inkomensregelingen	5.207	5.824	5.833	5.833	5.833	5.833
6.4	WSW en beschut werk	1.831	1.881	1.959	1.793	1.718	1.621
6.5	Arbeidsparticipatie	623	697	714	714	714	714
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.535	0	0	0	0	0
6.60	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	0	1.369	1.370	1.370	1.370	1.370
6.711	Huishoudelijke hulp (Wmo)	0	3.132	3.155	3.155	3.155	3.155
6.712	Begeleiding (Wmo)	0	2.318	2.488	2.488	2.488	2.488
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	2.400	0	0	0	0	0
6.713	Dagbesteding (Wmo)	0	975	1.049	1.049	1.049	1.049
6.71b	Begeleiding (WMO)	2.048	0	0	0	0	0
6.71c	Dagbesteding (WMO)	882	0	0	0	0	0
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	144	0	0	0	0	0
6.714	Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	0	165	172	172	172	172
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	1.360	0	0	0	0	0
6.72b	Jeugdhulp behandeling	1.404	0	0	0	0	0
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	628	0	0	0	0	0
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	456	0	0	0	0	0
6.73a	Pleegzorg	412	0	0	0	0	0
6.73b	Gezinsgericht	213	0	0	0	0	0
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	1.116	0	0	0	0	0
6.74a	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	2.040	0	0	0	0	0
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	509	0	0	0	0	0
6.74c	Gesloten plaatsing	204	0	0	0	0	0
6.752	Jeugdhulp ambulante regionaal	0	3.324	5.372	5.372	4.969	4.746
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	4.283	4.509	4.509	4.173	3.987
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	169	79	79	73	69
6.792	PGB Jeugd	0	104	104	104	104	104
6.811	Beschermd wonen (Wmo)	0	8	0	0	0	0
6.812	Maatschappelijke - en vrouwenopvang (Wmo)	0	121	32	32	32	32
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	12	0	0	0	0	0

	Rekening					
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
6.82b Jeugdreclassering	55	0	0	0	0	0
6.82a Jeugdbescherming	404	0	0	0	0	0
6.821 Jeugdbescherming	0	732	717	717	667	640
6.822 Jeugdreclassering	0	130	40	40	37	35
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	0	208	206	206	206	206
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	0	169	107	107	107	106
7.1 Volksgezondheid	0	24	0	0	0	0
<b>Totaal lasten</b>	<b>29.558</b>	<b>33.492</b>	<b>36.428</b>	<b>36.186</b>	<b>35.270</b>	<b>34.709</b>
<b>Baten</b>						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	978	933	1.130	1.038	1.038	1.038
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	75	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	3.936	4.246	4.246	4.246	4.246	4.246
6.4 WSW en beschut werk	59	0	0	0	0	0
6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)	0	160	163	163	163	163
6.712 Begeleiding (Wmo)	0	123	123	123	123	123
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	153	0	0	0	0	0
6.71b Begeleiding (WMO)	1	0	0	0	0	0
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	97	0	0	0	0	0
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	41	0	0	0	0	0
<b>Totaal baten</b>	<b>5.339</b>	<b>5.462</b>	<b>5.662</b>	<b>5.570</b>	<b>5.570</b>	<b>5.570</b>
<b>Saldo programma</b>	<b>24.219</b>	<b>28.030</b>	<b>30.767</b>	<b>30.615</b>	<b>29.700</b>	<b>29.139</b>
<b>Mutaties reserves</b>						
<b>Baten</b>						
0.10 Mutaties reserves	4.717	1.078	27	27	27	27
<b>Lasten</b>						
0.10 Mutaties reserves	2.267	0	0	0	0	0
<b>Totaal saldo programma</b>	<b>21.768</b>	<b>26.952</b>	<b>30.740</b>	<b>30.588</b>	<b>29.673</b>	<b>29.112</b>

**Financiële analyse (meerjarig)**

Vanwege het grote aantal taakvelden en de vele overlap, lichten wij hieronder de belangrijkste verschillen niet per taakveld toe, maar voor het volledige programma.

*Samenkracht en burgerparticipatie*

Op dit taakveld komt een groot deel terug van de Brede spuk-regeling. De meeste bedragen lopen vanaf 2023 tot en met 2026. Niet alle bedragen hebben deze volledige looptijd. Doordat de spuk-regeling loopt tot en met 2026, is er vanaf 2027 een vrijval te zien in zowel de lasten als de baten.

Onderstaande onderdelen uit de Brede spuk-regeling zijn verantwoord op dit taakveld:

Thema	2026	2027	2028	2029
Terugdringen gezondheidsachterstanden	26.283	-	-	-
Versterken sociale basis	35.482	-	-	-
Mantelzorg	11.828	-	-	-
Welzijn op Recept	17.742	-	-	-
<b>Totaal</b>	<b>91.335</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

*Gemeenschappelijke regelingen*

Binnen het programma Sociaal Domein verantwoord worden we ook diverse gemeenschappelijke regelingen. We nemen de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen voor het volledige (reële) bedrag op in onze gemeentelijke begroting. Doordat wij deze begrotingen volgen, vinden er ook verschuivingen plaats binnen verschillende taakvelden. Vanaf 2025 moeten de baten en lasten van het Sociaal Domein op nieuwe taakvelden worden verantwoord. Hierdoor zijn de budgetten verschoven in vergelijking met rekening 2024.

De uitgaven van de gemeenschappelijke regelingen betreffen onder meer uitgaven in het kader van de Wmo-maatwerkvoorzieningen (bijvoorbeeld individuele begeleiding en huishoudelijke verzorging) en Zorg in Natura jeugdhulp (bijvoorbeeld geestelijke gezondheidszorg voor jeugd (jeugd-GGZ), ambulante begeleiding en kortdurend verblijf voor 18-). We kopen deze zorg in via onze samenwerkingsverbanden: Wmo via het SWVO en de jeugdhulp via IJZ. De bijdrage aan IJZ is in 2026 geraamd op € 11.240.000. Dit is € 2.129.000 hoger dan in 2025. De hogere lasten worden hoofdzakelijk veroorzaakt door de stijging van de kostprijs per productcategorie, complexere zorg en cao-verhogingen. De lasten zijn vanaf 2026 voornamelijk verdeeld over de taakvelden 6.22, 6.752, 6.762, 6.763, 6.821 en 6.822.

De bijdrage aan het SWVO is in 2026 geraamd op € 8.477.000. Dit is € 490.000 hoger dan in 2025. Deze is voornamelijk verdeeld over de taakvelden 6.1, 6.23, 6.60, 6.711 tot en met 6.713.

De salarislasten die aan programma 6 toegerekend zijn, zijn in 2026 € 215.000 hoger begroot dan in 2025.

Het onderdeel WIZ (Werk Inkomen en Zorg) vanuit GR de Bevelanden is verwerkt in de gemeentelijke begroting. Een onderdeel van WIZ is de zogeheten gebundelde uitkering (BUIG). Het onderdeel WIZ komt voornamelijk terug op taakveld 6.3 inkomensregelingen.

De uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (WSW) en beschut werk (taakveld 6.4) ligt bij De Betho en is grotendeels budgettair neutraal door de uitkering van het gemeentefonds (taakveld 0.7) die hier tegenover staat.

*Mutaties reserves (structureel)*

Onder de reserve hebben we een structurele onttrekking geraamd van € 27.000 om een deel van de kapitaallasten te dekken van het Masterplan Nieuwdorp. De multifunctionele accommodatie valt onder het taakveld 6.1 samenkracht en burgerparticipatie.

*Mutaties reserves (incidenteel)*

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2024 naar 2025 zorgt voor een incidentele onttrekking uit de reserve in 2025. De belangrijkste restantkredieten zijn:

- Masterplan Nieuwdorp (€ 64.000);
- Kaderplan maatschappelijke voorzieningen (9.000);
- Dekking inhuur jeugdondersteuner opvoedcentrum (€35.000);
- Beleidsplan Sociaal Domein (€ 10.000);
- Projectplan Stevige Lokale Teams (€ 810.000);
- Innovatiemiddelen CZW (€ 34.000);
- Preventiemiddelen Beschermd Wonen (€ 89.000).

**Incidentele baten en lasten**

De middelen van de Brede spuk-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'samenkracht en burgerparticipatie', zijn in 2026 eenmalig € 91.335.

## Programma Volksgezondheid en milieu

### Programmadoelstellingen

We voeren actief beleid in het kader van de Volksgezondheid. Dit doen we zowel lokaal als via GGD Zeeland. De GGD adviseert gemeenten om de gezondheid en veiligheid te verbeteren en te beschermen in een schone, aantrekkelijke en leefbare omgeving. Deze omgeving heeft groene en veilige openbare ruimtes die uitnodigen tot bewegen, ontmoeten en ontspannen. Een gezonde leefomgeving bevordert niet alleen de publieke gezondheid, maar zorgt ook voor een gezonde arbeidsbevolking en een gunstig economisch vestigingsklimaat. Dit alles is essentieel voor een vitaal Borsele.

De gemeente heeft als taak het rioleringsstelsel te onderhouden, zodat afvalwater, hemelwater en grondwater veilig en gezond worden afgevoerd. Hierbij houden we rekening met klimaatverandering en zoetwaterschaarste. In het kader van circulaire economie komt meer aandacht voor het benutten van afval als grondstof. Voorlichting, afvalcommunicatie en controle op afvalstromen zijn cruciaal in dit proces. Klimaatverandering en duurzaamheid staan bovenaan de agenda. Op lokaal niveau geven de gemeenten hieraan uitvoering door middel van de Regionale Energiestrategie (RES). Doel hiervan is het verminderen van de CO<sub>2</sub>-uitstoot op een haalbare en betaalbare manier. We richten ons op mobiliteit, energiebesparing, aardgasvrije woningen, duurzame opwekking van energie en klimaatadaptie bij de energietransitie. Een gezonde bodem en ondergrond zijn belangrijk voor het waarborgen van een duurzame en leefbare omgeving. Een belangrijk actueel onderwerp op het gebied van bodembeleid is het dossier PFAS.

### 7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het bevorderen van de algemene gezondheid en gezonde leefomgeving van inwoners.	GGD Zeeland geeft namens de dertien Zeeuwse gemeenten uitvoering aan de wettelijke taken op het gebied van preventief gezondheidsbeleid, zoals beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Daarnaast coördineert de GGD de vijf regionale ketenaanpakken uit het Integraal Zorg Akkoord (IZA). De GGD voorziet vanuit beschikbare gezondheidscijfers en onderzoekgegevens de gemeente van onderbouwde inzichten in verschillende volksgezondheidsthema's, waaronder de gezonde leefomgeving en het verhogen van de vaccinatiegraad. In 2026 voert de GGD de gezondheidsmonitor Jeugd uit. Samen met de GGD vertalen we deze resultaten naar acties. Ook voeren we in 2026 het project 'zonbescherming Borsele' samen uit en werken we aan het lokaal hitteplan Borsele.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Het bevorderen van de volksgezondheid vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het toekomstig Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (AZWA).</p>	<p>We vertalen de nationale doelstellingen uit het GALA, IZA en AZWA (in afrondende fase) naar provinciale, regionale en lokale opgaven en verwerken de landelijke koers in ons nieuwe beleidsplan sociaal domein. Provinciaal geven we uitvoering aan de gemeentelijke IZA-opgaven uit het Regioplan Zeeland en lokaal aan het Plan van Aanpak GALA Borsele 2023-2026.</p> <p>We maken de verbinding tussen onder andere (positieve) gezondheid, preventie (o.a. Rookvrije generatie), zorg, beweging, sport, cultuur en leefomgeving. Met de Brede spuk-regeling behouden we onze uitgangspositie van nieuwe en al gestarte lokale activiteiten binnen het Sportakkoord II en de nieuwe nota sociaal domein.</p> <p>Vanuit de GALA-middelen geven we lokaal uitvoering aan nieuwe en al gestarte lokale activiteiten en interventies, zoals de Ketenaanpak Valpreventie. Dat doen we in samenwerking met diverse (zorg)organisaties. Zo verzorgen fysiotherapeuten het programma Otago voor valpreventie en biedt onze buurtsportcoach In Balans aan. Ook maken we gezamenlijk afspraken om zoveel mogelijk inwoners met een verhoogd valrisico gericht door te verwijzen. Het doel hiervan is om het aantal valongevallen bij thuiswonende inwoners van 65 jaar en ouder te verminderen en daarmee de zorgkosten te verlagen.</p>
<p>Het gezamenlijk voorkomen van zorgvragen en het slimmer organiseren van zorg en ondersteuning.</p>	<p>We zijn actief partner binnen het Regio Deal project 'Kerngezond Borsele'. Dit is een lokaal samenwerkingsverband tussen het medisch en sociaal domein. Deelnemers werken samen aan het beschikbaar houden van goed afgestemde, betaalbare zorg én een gezonde omgeving voor de professionals die in de zorg werken. De stuurgroep van Kerngezond Borsele bepaalt de focus en richt zich in 2026 op doorontwikkeling naar meer structurele samenwerkingsvormen, op deze manier borgen we de resultaten. Aan de hand van deelprojecten blijven we actuele thema's op het snijvlak medisch-sociaal domein samen uitvoeren.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Aantal rookvrije sportaccommodaties	7	10	10	12	13

### *Aantal rookvrije sportaccommodaties*

We streven er vanuit ons JOGG-uitvoeringsplan naar dat eind 2026 zoveel mogelijk sportlocaties in Borsele rookvrij zijn om zo een ‘rookvrije generatie’ te stimuleren. We verwachten dat we hier de komende periode extra op kunnen inzetten met behulp van onze JOGG-regisseur.

## 7.2 Riolering

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Doelmatig inzamelen en transport van afvalwater.	We zorgen voor goed onderhouden rioleringen. In het Gemeentelijk Water- en Rioleringsprogramma (WRP) 2026-2030 (vaststelling in 2026) is slimme scheiding van de afvalwaterstromen en schoon en vuil water een van de actiepunten. We renoveren waar mogelijk de riolering met de kousmethode of voeren we deelreparaties uit. Dit in plaats van een volledige vervanging van de buis. Hierdoor zijn de kosten lager en zijn we sneller klaar. Dit geeft minder overlast. Door de klimaatverandering zijn er meer zettingen in de ondergrond en meer lekkages in de rioolbuizen. Om schade aan de weg te voorkomen repareren we deze zo snel mogelijk.
Een duurzaam riolerings- en watersysteem.	De hoeveelheid rioolvreemd water op de riolering, zoals drainagewater, willen we verminderen tot maximaal 10%. We streven naar 2% minder energieverbruik voor de gemalen en drukrioleringen per jaar. Daarom gaan we de werking van de gemalen verbeteren. Hiervoor renoveren we zowel de gemalen in de dorpen als de drukriolering in het buitengebied. Daarnaast gaan we het energieverbruik beter meten, zodat we kunnen zien waar er veranderingen zijn. De locaties waar we maatregelen nemen worden dan bepaald aan de hand van deze metingen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Voorkomen van wateroverlast en klimaatadaptatie.	Om wateroverlast en droogte te voorkomen voeren we neerslag waar mogelijk direct naar sloten en openbaar groen af. Bij extreme neerslag voeren we regenwater deels bovengronds af. In 2026 leggen we in de Wolphaartsweg in Borssele een infiltratieregenwaterriool aan. In de Deltastraat in Lewedorp, de 's-Gravenpoldersestraat in Hoedekenskerke, de Plataanweg in Ovezande en de Van Cittersstraat in Heinkenszand leggen we regenwaterriolering aan. In 's-Gravenpolder beginnen we met het omvormen van de parkzone. Hierdoor kunnen we regenwater beter opvangen en afvoeren. In de Bosseweide in 's-Gravenpolder beginnen we met de aanleg van een regenwaterriool. Aan de Schuitweg in 's-Gravenpolder starten we met de aanleg van het dorpsbos met waterberging. Voor een deel van de werken is er een bijdrage vanuit Netten op Zee en de tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie.
Een klimaatbestendige openbare ruimte met minder wateroverlast en hittestress.	Het waterschap past in 2026 de duiker onder de Bernhardweg-Oost in 's-Gravenpolder aan om de afvoercapaciteit van regenwater te verbeteren en aan de norm te voldoen.
Vasthouden van en het vergroten van de beschikbaarheid van zoetwater (Stedelijk waterplan Borsele).	We houden regenwater vast door dit in de ondergrond te infiltreren en in groen en oppervlaktewater te bergen. Hiermee voorkomen we verdroging en vullen we zoetwaterbellen aan met nieuw zoetwater.
Schoon oppervlaktewater, grondwater en een schone waterbodem.	We voeren de maatregelen uit die zijn aangegeven in het WRP. Het belangrijkste onderdeel van de gemengde riolering is de riooloverstort. Via de riooloverstort kan verdund afvalwater bij hevige regen wegstromen. De uitstroomconstructies van deze overstorten maken we de komende tijd onderhoudsvrij met betonbestortingen. Zo pakken we gemiddeld 12 overstorten per jaar aan. Dit combineren we met andere werken zoals baggeren en reconstructies, of de aanleg van regenwaterrioleringen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Percentage afgekoppeld regenwater van de gemengde riolering (scheiding afvalwaterstromen, vuil en schoonwater)	33,0%	33,5%	33,0%	34,0%	34,5%

#### *Percentage afgekoppeld regenwater van de gemengde riolering*

Het afkoppelen van regenwater heeft positieve neveneffecten, zoals een doelmatiger beheer in de afvalwaterketen door minder energieverbruik, schoner oppervlaktewater en een beter

zuiveringsrendement van de rioolwaterzuiveringsinstallatie. Het uiteindelijke doel is om in 2040 40% van het verhard oppervlak afgekoppeld te hebben van de gemengde riolering.

### 7.3 Afval

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Behalen van de doelstelling van het uitvoeringsprogramma Van afval naar Grondstof (VANG).	Door aandacht te geven aan voorlichting, communicatie en controle willen we verdere stappen zetten om het aantal kilogram huishoudelijk restafval per inwoner per jaar terug te dringen. In 2026 worden bij appartementencomplexen waar nu ondergronds wordt ingezameld containers geplaatst voor groente, fruit en etensresten. Daarnaast willen we in 2026 stoppen met het inzamelen van afval bij bedrijven, verenigingen en stichtingen, vanwege de VANG-doelstelling en concurrentiebeding. Hiermee vervalt ook het reinigingsrecht.
Een toekomstbestendige afvalinzameling organiseren.	Op dit moment zijn wij een nascheidingsgemeente. Dat betekent dat onze inwoners hun plastic, metaal en drankenkartons niet moeten scheiden, maar wij dit na inzameling doen. Het huidige contract loopt in december 2027 af. We zullen de komende jaren een besluit nemen over hoe we de afvalinzameling vanaf 2028 gaan organiseren. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn de kwaliteit van de dienstverlening, het behalen van de VANG-doelstellingen en de financiële haalbaarheid.
Circulair Ambachtscentrum voor regio de Bevelanden.	Er wordt in de gemeente Goes een Circulair Ambachtscentrum voor de gehele regio gerealiseerd. Voor nu blijft de milieustraat in Nieuwdorp open.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Aantal kilo's restafval per inwoner per jaar (VANG-doelstelling)	209	199	200	193	178
Percentage afvalscheiding (% gescheiden afval op totaal)	69%	72%	73%	73%	73%

#### *Aantal kilo's restafval per inwoner per jaar (VANG-doelstelling)*

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inzameling van het huishoudelijk afval. De landelijke VANG-doelstelling is 75% afvalscheiding en maximaal 100 kilogram huishoudelijk restafval per inwoner per jaar. Onze streefwaarde wijkt af door bedrijfsafval. Nog te veel bedrijven maken gebruik van de milieustraten. In O.L.A.Z.-verband lopen er onderzoeken naar toegangscontroles op de milieustraten.

#### *Percentage afvalscheiding (% gescheiden afval op totaal)*

Zie bovenstaande.

**7.4 Milieubeheer**

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Realiseren van een verduurzamingslag om te komen tot een aardgasvrije gebouwde omgeving.	We actualiseren de Transitie Visie Warmte (TVW) en noemen dit voortaan het warmteprogramma. Dit is een verplicht programma binnen de omgevingsvisie. Daarnaast gaan we verder met het opstellen van wijkuitvoeringsplannen (gebiedsgerichte aanpak) in overleg met de woningcorporatie en de netbeheerder. We nemen de ontwikkeling van batterijopslag hierin mee. We werken aan een doelgroepgerichte aanpak voor onder andere monumenten en bedrijven(terreinen). In 2026 ondersteunen we ons beleid met lokale subsidies gericht op advisering en duurzaamheidsmaatregelen vanuit de Gebiedsinvestering Netten Op Zee. We verbeteren onze datatool waardoor we het effect van beleid en subsidies beter kunnen controleren en gerichte acties kunnen ontwikkelen.
In Nederland streven we naar een volledig circulaire economie in 2050.	We voeren dit beleid uit. Dit doen we zoveel mogelijk in samenwerking met de andere Zeeuwse gemeenten. In 2026 voeren we per deelt thema een of meerdere proeven uit.
We ontwikkelen een aanpak voor de bestrijding van energiearmoede.	De bestedingstermijn van deze Rijksgelden is verlengd van 31-12-2025 naar 31-12-2027. Daarom vervolgen we onze succesvolle aanpak met de andere Bevelandse gemeenten en de woningcorporatie. We blijven ons inzetten om deze kwetsbare doelgroep te ondersteunen.
We ontwikkelen een aanpak binnen het Nationaal Isolatie Programma om de komende jaren woningeigenaren te ondersteunen bij het isoleren van woningen.	We werken samen met de andere Zeeuwse gemeenten aan de uitvoering van het Nationaal Isolatie Programma. Dit is ondergebracht in het Zeeuws Isolatie programma en loopt van 2024 tot en met 2028. We richten ons op de energielabels D, E, F en G.
Vaststellen van en uitvoering geven aan de vernieuwde klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KasZ)	Wij werken mee met het opstellen van de nieuwe klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KasZ) en de uitvoeringsagenda die daarbij hoort. Ook gaan we meer inzetten op Bevelandse samenwerking. Daarnaast werken we mee aan het uitrollen van de Zeeuwse klimaatatlas.
We brengen de duurzaamheidsvisie onder in het nieuwe omgevingsprogramma 'Hoe maken we Borsele klimaatbestendig en duurzaam?'.	We ontwikkelen het omgevingsprogramma 'Hoe maken we Borsele klimaatbestendig en duurzaam'. Deze bieden we in Q1 2026 aan aan de gemeenteraad.
Evaluatie beleid kleine windturbines	We gaan het beleid in 2026 beoordelen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Gedigitaliseerde bodemdossiers toevoegen in ons bodemsysteem Nazca-I.	We maken de papieren bodemdossiers digitaal. Het is de bedoeling dat deze digitale dossiers worden ingevoerd in ons bodemsysteem Nazca-I. Wij willen hiervoor opdracht verlenen aan een adviesbureau. Waarschijnlijk zal dit in fases gebeuren en vindt de eerste fase in 2026 plaats.

### 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Toegankelijke en goed onderhouden begraafplaatsen.	We houden de gemeentelijke begraafplaatsen op orde en geven uitvoering aan het bestaande begraafbeleid. In 2026 wordt een van de ambities uit het groenstructuurplan Borssele uitgevoerd als onderdeel van de Regio Deal. We breiden de begraafcapaciteit op de begraafplaats Borssele uit door de oude grafvelden op te hogen. Hiermee lossen we meteen het hoge grondwaterpeil op deze begraafplaats op.

### Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Nota Bodembeheer en Bodemkwaliteitskaart (2023)	2032
Nota Duurzaam bodembeleid (2012)	2026
Gemeentelijk Waterplan (2016-2023)	Niet van toepassing
Gemeentelijk Rioleringsplan (2019-2023)	Niet van toepassing
Water- en rioleringsprogramma (2026-2030)	2030
Duurzaamheidsvisie (2018) wordt 'Omgevingsprogramma Hoe maken we Borsele klimaatbestendig en duurzaam?'	2026
Regionale Energie Strategie 2.0 (2023)	2025
Beheersverordening Begraafplaatsen (2012)	Nader te bepalen

### Verbonden partijen

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma
Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland
Regionale uitvoeringsdienst Zeeland
Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zeeland

## Wat mag het kosten?

Baten en lasten Volksgezondheid en milieu		(bedragen x € 1.000)					
		Rekening					
		2024	2025	2026	2027	2028	2029
<b>Lasten</b>							
7.1	Volksgezondheid	1.621	1.887	1.647	1.556	1.556	1.556
7.2	Riolering	1.564	1.404	1.346	1.370	1.395	1.410
7.3	Afval	2.759	2.803	2.789	2.835	2.834	2.834
7.4	Milieubeheer	2.462	6.604	2.942	2.969	3.004	3.047
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	420	386	341	341	340	340
<b>Totaal lasten</b>		<b>8.826</b>	<b>13.085</b>	<b>9.065</b>	<b>9.072</b>	<b>9.129</b>	<b>9.187</b>
<b>Baten</b>							
7.1	Volksgezondheid	301	124	91	0	0	0
7.2	Riolering	2.220	2.028	2.133	2.187	2.244	2.290
7.3	Afval	3.852	3.904	3.996	4.101	4.125	4.145
7.4	Milieubeheer	1.085	4.275	55	55	55	55
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	275	334	338	338	338	338
<b>Totaal baten</b>		<b>7.733</b>	<b>10.664</b>	<b>6.612</b>	<b>6.680</b>	<b>6.761</b>	<b>6.827</b>
<b>Saldo programma</b>		<b>1.093</b>	<b>2.420</b>	<b>2.453</b>	<b>2.391</b>	<b>2.367</b>	<b>2.359</b>
<b>Mutaties reserves</b>							
<b>Baten</b>							
0.10	Mutaties reserves	441	1.005	0	0	0	0
<b>Lasten</b>							
0.10	Mutaties reserves	33	75	0	0	0	0
<b>Totaal saldo programma</b>		<b>685</b>	<b>1.491</b>	<b>2.453</b>	<b>2.391</b>	<b>2.367</b>	<b>2.359</b>

**Financiële analyse (meerjarig)***Volksgezondheid*

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2024 naar 2025 zorgt voor een eenmalig extra budget van € 224.000 in 2025 voor Kerngezond Borsele (€ 200.000) en Subsidieregeling AED's (€ 24.000). Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve Volksgezondheid.

Op dit taakveld komt het laatste deel terug van de Brede spuk-regeling. De meeste bedragen lopen vanaf 2023 tot en met 2026. Niet alle bedragen hebben deze volledige looptijd. Doordat deze spuk-regeling loopt tot en met 2026 is er vanaf 2027 een vrijval te zien in zowel de lasten als de baten op dit taakveld.

Onderstaande onderdelen uit de Brede spuk-regeling zijn verantwoord op dit taakveld:

Thema	2026	2027	2028	2029
Kansrijke Start	26.283	-	-	-
Valpreventie	64.394	-	-	-
<b>Totaal</b>	<b>90.677</b>	-	-	-

*Riolering*

We ramen in 2026 € 24.000 meer salarislasteren op het taakveld Riolering, dit heeft mede te maken met de cao-stijgingen. Op dit taakveld wordt een deel van de bijdrage aan SaBeWa Zeeland geraamd, deze bijdrage stijgt van € 213.700 in 2026 tot € 233.500 in 2029. Dit is aanzienlijk hoger dan in 2025. Dit komt doordat we de verdeling van de bijdrage van Sabewa opnieuw beoordeeld hebben. We verdelen de bijdrage over alle belastingsoorten die Sabewa voor ons heft. We gebruiken hiervoor het aantal aanslagregels per belastingsoort. De kapitaallasten van het taakveld dalen, dit komt doordat we geen rente over de activa doorrekenen. Voor meer informatie over het omslagpercentage verwijzen we naar de paragraaf Financiering. Tot slot is in 2025 is het restantkrediet voor de kansenkaart zoetwater opgenomen voor € 80.000. Dit zorgt voor hogere lasten in 2025.

De baten stijgen van 2025 t/m 2029. De stijging wordt veroorzaakt door de stijging van de baten van de rioolheffing. In de berekening hebben we al rekening gehouden met inflatiecorrectie.

*Afval*

De lasten dalen licht in 2026 ten opzichte van 2025. Dit komt door een lagere kapitaallast in 2026 van € 30.000 en de lagere bijdrage aan Sabewa Zeeland van € 5.000. Dit komt doordat we de verdeling van de bijdrage van Sabewa opnieuw beoordeeld hebben. We verdelen de bijdrage over alle belastingsoorten die Sabewa voor ons heft. We gebruiken hiervoor het aantal aanslagregels per belastingsoort. Naast deze lagere lasten zijn er ook hogere lasten voor salaris. Dit komt door meer begrote uren en hogere salarissen vanwege de cao. Vanaf 2026 stijgen de lasten weer.

Vanaf 2026 ramen we geen opbrengsten meer voor reinigingsrechten. Dit betekent een daling in de baten van circa € 85.000. De baten vanuit afvalstoffenheffing stijgen ieder jaar. In de berekening van deze stijging hebben we al rekening gehouden met inflatiecorrectie voor de komende jaren.

*Milieubeheer*

Het taakveld Milieubeheer bestaat grotendeels uit eenmalige middelen. Hierdoor zien we een sterke daling in 2026 ten opzichte van 2025 bij zowel de lasten als de baten. Restantkredieten die niet volledig zijn uitgegeven in 2024 zijn bij de resultaatbestemming van de jaarrekening overgeheveld naar 2025. Deze lichten we toe bij de mutaties reserves. Daarnaast hebben we een aantal spuiks bijgeraamd tot de werkelijke beschikking. Hieronder vallen de specifieke uitkeringen Aanpak energiearmoede en Lokale Aanpak Isolatie. Voor deze specifieke uitkeringen ramen we de baten en de lasten. Hierdoor zijn de baten

en lasten in 2025 zo veel hoger dan de andere jaren. In de jaren 2026 tot en met 2029 zien we een lichte stijging van de lasten. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de bijdrage aan de RUD.

#### *Begraafplaatsen en crematoria*

Binnen het taakveld Begraafplaatsen en crematoria zien we een kleine daling in de lasten. Er zijn minder interne uren geraamd op dit taakveld. Daarnaast zijn er in 2025 kosten begroot voor de evaluatie van het begraafbeleid. Dit zijn eenmalige lasten die in 2026 niet begroot zijn. De baten voor 2026 zijn verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,00%.

#### *Mutaties reserves (structureel)*

Er zijn geen structurele mutaties in de reserves binnen dit programma.

#### *Mutaties reserves (incidenteel)*

Het verschil in de mutaties reserves in het jaar 2026 ten opzichte van 2025 wordt grotendeels veroorzaakt door de restantkredieten van de jaarrekening 2024. De belangrijkste restantkredieten zijn:

- Pre-soortenmanagementplan (Duurzaamheid) (€ 60.000);
- Asbestsanering (€ 62.000);
- Energietransitie (IBP) (€ 74.000);
- Toekomstbestendig wonen (IBP) (€ 82.000);
- Klimaatadaptie (IBP) (€ 103.000);
- Vitaal Platteland (IBP) (€ 108.000);
- Duurzaamheidsvisie (IBP) (€ 126.000);
- Zoetwaterhuishouding (€ 80.000);
- Regio Deal: Kernegezond Borsele (€ 200.000);
- Subsidieregeling AED's 2024-2028 (€ 24.000).

#### **Incidentele baten en lasten**

De middelen van de Brede spuk-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'volksgezondheid', hebben een incidenteel karakter. Dit bedraagt voor 2026 € 90.677.

## Programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

### Programmadoelstellingen

Het bevolkingsaantal van de gemeente Borsele blijft volgens de laatste voorspellingen tot 2035 stijgen en de bevolking zal in samenstelling veranderen. Deze groei mogelijk maken vormt de komende jaren één van de belangrijkste uitdagingen. Onze ambitie is dan ook een passend woningaanbod te creëren voor jong en oud, arm en rijk, kleine en grote huishoudens, met of zonder zorg. Daarbij willen we vraag en aanbod zo goed mogelijk op elkaar aansluiten.

Om voor al deze huishoudens aantrekkelijk te zijn, hebben we een woonomgeving nodig die aanspreekt. Het gaat meer om de kwaliteit van wonen. Het gaat niet alleen over bouwen, maar ook over wat we vernieuwen en toevoegen en op welke plek we dat doen. Daarnaast streven we naar een woningvoorraad met een meer duurzaam, robuust en toekomstbestendig karakter. Het bieden van kwaliteit in de woon- en leefomgeving is hierdoor nog belangrijker dan in het verleden.

Om tot een woon- en leefklimaat te komen dat voorziet in de behoefte op (lange) termijn moeten we een actief beleid voeren. Dit beleid dragen we breed uit in onze woonomgeving en visie op ruimtelijke ordening. Hier is een belangrijke rol weggelegd voor de inwoners van onze gemeente en andere partners, zoals de woningcorporatie, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven.

### 8.1 Ruimte en leefomgeving

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Uitvoeren omgevingsvisie en omzetten naar STOP-TPOD standaard.	Op dit moment staat de omgevingsvisie op een eigen website. Om omgevingsdocumenten te publiceren zijn de 'Standaard voor officiële publicaties' (STOP) en 'Toepassingsprofielen omgevingsdocumenten' (TPOD) ontwikkeld. De Omgevingswet verplicht ons deze te gebruiken. Daarom zetten we de huidige omgevingsvisie in 2026 om naar de STOP-TPOD standaard.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Implementatie Omgevingswet.	<p>De Omgevingswet heeft een groot effect op de gemeente. De wet brengt extra taken en verantwoordelijkheden en nieuwe rollen met zich mee. Zoals het opstellen van het ambtsgebied dekkend omgevingsplan en het inrichten van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het DSO is technisch erg complex en vraagt veel van ons. Daarnaast vragen wijzigingen van het omgevingsplan veel meer om interne afstemming en coördinatie omdat het om één omgevingsplan gaat in plaats van meerdere bestemmingsplannen.</p> <p>Ook moeten we alle kerninstrumenten op elkaar afstemmen in het kader van de beleidscyclus. We werken aan het opstellen van het omgevingsplan voor de kernen, bedrijventerreinen en recreatiegebieden en maken daarvoor toepasbare regels. Daarnaast werken we aan het opstellen van de in de omgevingsvisie benoemde omgevingsprogramma's en starten we met het inrichten van de beleidscyclus.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Realiseren van een toekomstbestendige woningvoorraad.</p>	<p>In de nationale woon- en bouwagenda van maart 2022 staat dat er in Nederland tot 2030 900.000 woningen gebouwd moeten worden. Daarvan moet twee derde betaalbaar zijn. Denk aan sociale huurwoningen, middenhuurwoningen en betaalbare koopwoningen.</p> <p>De Provincie Zeeland heeft op basis hiervan prestatieafspraken gemaakt met het Rijk en de Zeeuwse gemeenten over de bouwopgave voor Zeeland (Zeeuwse Woondeal 2023). Als regio De Bevelanden trekken we intensief samen op om de doelstellingen en ambities die in de Woondeal en de Woonzorgvisie zijn vastgelegd te realiseren. Voor wat betreft de sociale huurwoningen maken wij prestatieafspraken met woningcorporatie Beveland Wonen.</p> <p>In 2026 bouwen we samen met Beveland Wonen flexwoningen. Deze zijn voor één- en tweepersoonshuishoudens. De woningen komen in verschillende kernen van onze gemeente. Na de bouw kijken we wat goed gaat en wat beter kan. Op basis daarvan onderzoeken we een tweede ronde.</p> <p>Bij nieuwe bouwplannen sturen we op voldoende betaalbare woningen. We zorgen ook voor genoeg woningen zonder drempels, geclusterde woningen en zorggeschikte woningen. Dit doen we volgens het Afsprakenkader ouderenhuisvesting Zeeland.</p>
<p>Bouwkavels beschikbaar krijgen om te voldoen aan de afspraken volgens de Zeeuwse Woondeal.</p>	<p>In 2023 heeft de gemeenteraad bepaald welke woningbouwplannen het belangrijkst zijn om te kunnen voldoen aan de afspraken in de Zeeuwse Woondeal (tot 2030). Op basis van deze prioritering en het Borsels uitvoeringsprogramma met uitvoeringsagenda bij de woonzorgvisie zijn wij bezig met de voorbereidingen van nieuwe woningbouwplannen.</p> <p>Als we kansen zien bij het vrijkomen van panden of locaties, grijpen we deze aan om woningbouw mogelijk te maken. Dit doen we zelf of in samenwerking met de markt. Extra aandacht hebben we hierbij voor het betaalbare segment.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>We geven, onder regie van de Rijksoverheid, uitvoering aan de volgende projecten/werken:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Net op zee IJmuiden Ver Alpha</li> <li>• Net op zee Nederwiek 1</li> <li>• Hoogspanningstation omgeving Sloegebied</li> <li>• Waterstofnetwerk Zuidwest-Nederland</li> <li>• 380 kV-hoogspanningsverbinding Zeeuws-Vlaanderen</li> <li>• Nieuwbouw twee kerncentrales</li> <li>• Zeeland Energie Terminal</li> </ul>	<p>Wij houden toezicht op de volgende te realiseren projecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• De verdere bouw van het converterstation Net op zee IJmuiden Ver Alpha in het Sloegebied en de aanleg van de ondergrondse kabels voor dit project.</li> <li>• De verdere bouw van het converterstation Net op zee Nederwiek 1 en de aanleg van de ondergrondse kabels voor dit project.</li> </ul> <p>Wij werken aan het opstellen van een ontwerp-omgevingsvergunning voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• de bouw van het Hoogspanningsstation omgeving Sloegebied (locatie Liechtensteinweg). De publicatie van de ontwerpvergunning en die van het ontwerp-projectbesluit van de Rijksoverheid vinden tegelijk plaats in de zomer van 2026.</li> <li>• de ondergrondse aanleg van het Waterstofnetwerk Zuidwest-Nederland. De publicatie van de ontwerpvergunning en het ontwerp-projectbesluit van de Rijksoverheid vindt gelijktijdig plaats in het vierde kwartaal van 2026.</li> </ul> <p>Volgens de huidige planning komt de ontwerp-voorkeursbeslissing voor de nieuwbouw van twee kerncentrales na de zomer van 2026 ter inzage. De vaststelling en publicatie van de definitieve voorkeurslocatie staat gepland voor het eerste kwartaal van 2027.</p> <p>In 2026 wordt duidelijk waar de initiatiefnemer en de Rijksoverheid de Zeeland Energy Terminal wil plaatsen. Wij volgen dit proces nauwlettend en reageren hierop als dat nodig is.</p>
<p>Actualiseren en uitwerken van de acties uit het Borsels Uitvoeringsprogramma met uitvoeringsagenda (bij de Regionale Woon(zorg)visie De Bevelanden 2024-2028)</p>	<p>Zodra we het Borsels Uitvoeringsprogramma met uitvoeringsagenda in 2025 hebben vastgesteld, voeren we de acties uit en werken we het uitvoeringsprogramma jaarlijks bij. Zo zorgen we voor een passende woningvoorraad met aandacht voor de zorgcomponent, klimaatadaptatie en duurzaamheid.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Implementatie Wet versterking regie volkshuisvesting binnen de gemeente Borsele.	Naar verwachting gaat de wet op 1 januari 2026 in. Hiermee neemt de overheid de regie op de volkshuisvesting terug. Waarschijnlijk stelt de provincie eind 2025 of begin 2026 een woningbouwregio en woningmarktregio vast. Binnen deze regio's worden afspraken gemaakt over betaalbaarheid en aandachtsgroepen. In 2026 werken we in regionaal verband en binnen onze organisatie verder aan het opstellen van een (dan verplicht) volkshuisvestingsprogramma en een urgentieregeling/ huisvestingsverordening.
Een goede woonomgeving rondom het Sloegebied.	De visie op de Sloerandzone is tot stand gekomen na een breed participatietraject. In het vierde kwartaal van 2025 is de visie vastgesteld. Er is een uitvoeringsprogramma gekoppeld aan deze visie. Vanaf 2026 beginnen we met de uitvoering daarvan.

## 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het behouden van een financieel gezond grondbedrijf dat uitvoering geeft aan het actieve grondbeleid van de gemeente.	<p>De volgende woningbouwplannen bevinden zich in diverse stadia van voorbereiding of uitvoering:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Heinkenszand (Platepolder)</li> <li>- 's-Gravenpolder (Schuitweg)</li> <li>- 's-Heer Abtskerke (Colenshoek III)</li> <li>- Oudelande (Tolhoek II)</li> <li>- Nisse (Zwaakhoek)</li> <li>- 's-Heerenhoek (Cingelveste)</li> </ul> <p>In 2026 werken wij bij de uitgifte van grond met het nieuwe uitgifteprotocol en de grondprijzenbrief die eind 2025 zijn vastgesteld. Deze gaat uit van marktconforme prijzen en wordt jaarlijks herzien.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Beschikbaarheid van een voorraad strategische gronden waardoor we goed kunnen inspelen op de ruimtelijke ambities van de gemeente.</p>	<p>We onderzoeken de markt en bepalen zo waar de kansen liggen voor de strategische aankoop van gronden om in te spelen op de ruimtelijke ambities van de gemeente.</p> <p>De gemeente heeft behoefte aan een strategische voorraad landbouwgrond, zodat we deze kunnen ruilen voor grond die nodig is om bijvoorbeeld woningen te bouwen voor uiteenlopende doelgroepen. Daarnaast ruilen we ook gronden om bijvoorbeeld de groenstructuren rond de dorpen te versterken of de infrastructuur te verbeteren. Hierbij werken wij nauw samen met het Kavelruilbureau Zeeland.</p> <p>Wij zorgen voor een doelmatig beheer van onze voorraad strategische gronden via tijdelijke huur of pacht, totdat de planologische voorbereidingen zijn afgerond en de grond in gebruik kan worden genomen.</p>

### 8.3 Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Vaststellen van en uitvoering geven aan een nieuwe raamovereenkomst prestatieafspraken.</p>	<p>In 2026 geven we uitvoering aan de nieuwe raamovereenkomst prestatieafspraken 2025-2028.</p> <p>Deel A van de raamovereenkomst bevat het raamwerk voor afspraken die in samenwerking met Beveland Wonen, de huurdersvereniging en regio De Bevelanden worden gemaakt. Bijvoorbeeld over thema's als:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Voldoende sociale huurwoningen.</li> <li>- Leefbare wijken en dorpen (fysieke deel).</li> <li>- Duurzaamheid en woningkwaliteit.</li> <li>- Betaalbaarheid &amp; beschikbaarheid.</li> </ul> <p>Deel B bevat het raamwerk voor afspraken die met de partijen hierboven en met de zorgpartijen worden opgesteld en vastgesteld op het gebied van:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Wonen en zorg algemeen.</li> <li>- Wonen en zorg voor ouderen.</li> <li>- Een thuis voor iedereen (maatschappelijke leefbaarheid).</li> </ul> <p>Op basis van de raamovereenkomst maken wij elke twee jaar prestatieafspraken.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Fatsoenlijke en menselijke huisvesting voor arbeidsmigranten.	Op basis van ons integraal Handhavingsuitvoeringsprogramma (iHUP) controleren wij bestaande huisvesting en handhaven wij op illegale situaties. We verbeteren ons beleid en nemen de uitgangspunten van de raads werkgroep Beeldkwaliteit, over het gedeelte huisvesting van arbeidsmigranten, mee. We willen ervoor zorgen dat de huisvesting voor arbeidsmigranten voldoet en blijft voldoen aan de wettelijke eisen en ons beleid. Waar mogelijk steunen wij nieuwe huisvestingsinitiatieven.
Implementatie van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb).	We verbeteren de processen en werkinstructies op basis van de Wkb als dat nodig is en passen de inrichting van het zaakstelsel hierop aan.
Uitvoering geven aan het integraal Handhavingsuitvoeringsprogramma (iHUP).	Wij geven uitvoering aan het iHUP 2025 dat in het najaar van 2024 is vastgesteld. Het iHUP maakt inzichtelijk hoe wij de beschikbare capaciteit en middelen inzetten op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Op basis van de ervaring die we nu met het uitvoeringsprogramma hebben, is verdere verfijning nodig. Voor 2026 wordt daarom een nieuwe versie opgesteld. Naast het onderdeel Omgevingsrecht worden de beleidsvelden Water, Groen, Milieu en Leefbaarheid behandeld. Het verbinden van deze velden vraagt grote inspanningen en verloopt nog moeizaam. Wij werken risicogericht en bepalen waar onze inzet het belangrijkste is door middel van een probleemanalyse. Door de verdere afname van capaciteit is het nodig om nog scherpere keuzes te maken.
Uitvoering geven aan de Verordening Starterslening en Verordening Regeling Particuliere Woningverbetering 1 en 2.	We gaan verder met het verstrekken van Starters- en Stimuleringsleningen (Regeling Particuliere Woningverbetering 1 en 2). De Starterslening is nog steeds een goede manier om starters te helpen. Andere financiële regelingen om starters te ondersteunen worden onderzocht. Deze regelingen wegen we in breder Bevelands verband (Notitie Woningmarktinstrumenten), omdat wij met de Bevelandse gemeenten een woningmarkt vormen. In 2026 worden de verordeningen Regeling Particuliere Woningverbetering 1 en 2 bijgewerkt.
Actualiseren van het beeldkwaliteitsbeleid.	Tijdens het opstellen van het omgevingsplan Borsele werken wij Welstand A (integrale actualisatie en digitalisering) verder uit en nemen wij dat mee in dit plan. Ook het inmiddels vastgestelde Welstand B verwerken wij hierin.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Wij willen voldoen aan de spreidingswet. Daarom nemen wij de taak voor de huisvesting van asielzoekers, alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV'ers), statushouders en Oekraïners op ons. We combineren dit met woningen voor starters en spoedzoekers.	Samen met de Provincie (Provinciale Regietafel) en de Zeeuwse gemeenten (Zeeuwse afspraken) maken we een plan van aanpak. We baseren ons ook op de bestuurlijke wensen van Borsele. Zo voldoen we aan de spreidingswet en het verdeelbesluit van de Rijksoverheid.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
Aantal woningen naar eigendom (% koop)	74,0%	74,3%	74,3%	73,7%	73,7%
Aantal woningen naar eigendom (% huur)	5,0%	5,1%	5,1%	5,1%	5,1%
Aantal woningen naar eigendom (% sociale huur)	21,0%	20,6%	20,6%	21,2%	21,2%
Aantal afgegeven startersleningen	4	6	6	12	12
Aantal afgegeven leningen particuliere woningverbetering	2	8	8	10	10
Aantal nieuwbouwwoningen (start bouw)	90	100	100	120	100
Percentage leegstaande woningen	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%

#### *Aantal woningen naar eigendom (% koop)*

Deze indicator geeft inzicht in het aantal woningen dat in eigendom is van particulieren, zodat wij kunnen controleren of ons woningaanbod aansluit bij de vraag. De verwachting is dat het aandeel koopwoningen licht zal dalen door de bouw van meer sociale huurwoningen in 2026 (onder andere flexwoningen).

#### *Aantal woningen naar eigendom (% huur)*

Deze indicator geeft inzicht in het aantal woningen in de particuliere verhuur, zodat wij kunnen controleren of ons woningaanbod aansluit bij de vraag. De verwachting is dat het aandeel particuliere huurwoningen gelijk blijft.

#### *Aantal woningen naar eigendom (% sociale huur)*

Deze indicator geeft inzicht in het aantal sociale huurwoningen, zodat wij kunnen controleren of ons woningaanbod aansluit bij de vraag. De verwachting is dat het aantal sociale huurwoningen licht zal stijgen door de bouw van meer sociale huurwoningen in 2026 (onder andere flexwoningen).

#### *Aantal afgegeven startersleningen*

Met het aantal afgegeven startersleningen krijgen we een beeld van de inzet van de gemeente bij de ondersteuning van starters op de woningmarkt. De verwachting is dat de vraag naar startersleningen zal toenemen, omdat het aantal starters op de woningmarkt toeneemt.

#### *Aantal afgegeven leningen particuliere woningverbetering*

Met de afgegeven leningen particuliere woningverbetering krijgen we een beeld van de inzet van de gemeente bij de verbetering van de bestaande woningvoorraad. De verwachting is dat de vraag naar leningen voor particuliere woningverbetering zal toenemen. Dit sluit aan bij het actieve duurzaamheidsbeleid van de overheid.

*Aantal nieuwbouwwoningen (start bouw)*

Deze indicator geeft inzicht in het aantal woningen dat elk jaar gebouwd wordt in de gemeente Borsele. Hiermee kunnen we de groei van de woningvoorraad in de gaten houden. De verwachting voor 2026 is dat er meer woningen gebouwd worden vanwege de versnelde bouw van flexwoningen.

*Percentage leegstaande woningen*

Langdurige leegstand kan leiden tot verloedering, verval en onveiligheid. We streven naar een leegstand van maximaal 4%. Leegstaande woningen zijn woningen waar geen bewoners staan ingeschreven. We verwachten dat het aantal leegstaande woningen gelijk blijft.

**Relevante bestuurlijke kaders**

Omschrijving	Herzieningsdatum
Landschapsbeleidsplan (1995)	Niet van toepassing
Nota Grondbeleid (2025-2028)	2028
Nationale Omgevingsvisie (2020)	Niet van toepassing
Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (2012)	Niet van toepassing
Subsidieverordening duurzaam bouwen op bedrijfsterreinen Borsele (2014)	Niet van toepassing
Agenda Wonen in De Bevelanden 2025 (2020)	Niet van toepassing
Regionale Woonzorgvisie De Bevelanden (2024-2028)	2028
Zeeuwse Woondeal 2023	N.t.b.
Sloerandbeleid (1994)	Niet van toepassing
Visie Sloerandzone (2025)	Niet van toepassing
Projectenatlas (2025)	Niet van toepassing
Beeldkwaliteitsnota Borsele (2013)	Integreren in Omgevingsplan Borsele
Beeldkwaliteitsnota Borsele geïntegreerd in Omgevingsplan Buitengebied (2018)	Niet van toepassing
Zeeuwse Omgevingsvisie (2021)	Niet van toepassing
Zeeuwse Omgevingsverordening Zeeland (2022)	Niet van toepassing
Dorpsvernieuwing 2.0: Beleidsnota aanpak aandachtslocaties (2016)	Niet van toepassing
Omgevingsvisie (2023)	Niet van Toepassing
Handhavingsuitvoeringsprogramma gemeente Borsele 2024 (HUP)	2026
Regionale afspraken huisvesting arbeidsmigranten De Bevelanden (2020)	2026
Beleidsnota Huisvesting arbeidsmigranten (2016)	2026
Verordeningen Regeling Particuliere Woningverbetering gemeente Borsele 1 en 2 (2017)	2026
Verordening Starterslening gemeente Borsele (2022)	Niet van toepassing

**Verbonden partijen**

**Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma**

Geen



**Wat mag het kosten?****Baten en lasten Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing** (bedragen x € 1.000)

	Rekening					
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
<b>Lasten</b>						
8.1 Ruimte en leefomgeving	833	1.625	535	535	535	535
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.544	3.506	3.506	3.506	3.506	3.506
8.3 Wonen en bouwen	1.652	6.452	1.751	1.733	1.733	1.733
<b>Totaal lasten</b>	<b>4.028</b>	<b>11.583</b>	<b>5.791</b>	<b>5.773</b>	<b>5.773</b>	<b>5.773</b>
<b>Baten</b>						
8.1 Ruimte en leefomgeving	373	248	238	238	238	238
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.575	3.466	3.506	3.506	3.506	3.506
8.3 Wonen en bouwen	1.262	3.680	371	371	371	371
<b>Totaal baten</b>	<b>3.210</b>	<b>7.393</b>	<b>4.115</b>	<b>4.115</b>	<b>4.115</b>	<b>4.115</b>
<b>Saldo programma</b>	<b>819</b>	<b>4.190</b>	<b>1.677</b>	<b>1.659</b>	<b>1.659</b>	<b>1.659</b>
<b>Mutaties reserves</b>						
<b>Baten</b>						
0.10 Mutaties reserves	2.316	2.751	59	59	59	59
<b>Lasten</b>						
0.10 Mutaties reserves	1.403	99	0	0	0	0
<b>Totaal saldo programma</b>	<b>-95</b>	<b>1.538</b>	<b>1.617</b>	<b>1.599</b>	<b>1.599</b>	<b>1.599</b>

**Financiële analyse (meerjarig)***Ruimtelijke ordening*

Op dit taakveld ramen we kosten voor het omgevingsplan. Verder ramen we hier het lopende project Sloebos voor een bedrag van € 977.000. Dit project is een restantkrediet en verklaart voor een groot deel het verschil in lasten van 2026 ten opzichte van 2025. De rest van het verschil ontstaat door restantkredieten voor inhuur van extern personeel van € 172.000, plankosten anterieure overeenkomst Drieweg van € 41.000 in 2025 en een verschuiving van de uren naar andere taakvelden van € 175.000.

*Bouwgrondexploitatie*

Het taakveld grondexploitatie is budgettair neutraal in de begroting opgenomen. Positieve of negatieve resultaten vangen we op door de reserve Bouwgrondexploitaties. Jaarwinsten van grondexploitaties worden in de jaarrekening verantwoord zijn niet in de begroting opgenomen, omdat ze eenmalig zijn.

*Wonen en bouwen*

Op dit taakveld begroten we lasten voor onder andere volkshuisvesting, dorpsvernieuwing, bouwvergunningen en de omgevingswet. De structurele baten en lasten zijn grotendeels gelijk aan voorgaande jaren.

Verder wordt in 2025 een aantal eenmalige budgetten geraamd van ongeveer € 4.751.000. Hiervoor verwijzen we naar de toelichting 'Mutaties reserves (incidenteel)' op de volgende pagina. Zoals in de kadernota 2026-2029 is opgenomen nemen we een structurele post van € 40.000 op voor beheer en ondersteuning zaaksysteem voor Team Vergunningen, Toezicht & Handhaving.

Ten slotte komt op dit taakveld de specifieke uitkering Stimuleringsregeling Flex- en Transformatiewoningen terug. Hiervoor zijn wij penningmeester voor regio de Bevelanden. Dit bedrag (€ 1.866.533) is terug te zien in de lasten, de baten en de mutaties van de reserves in 2023. Per saldo is dit budgettair neutraal. Dit geld moet we nog verdelen onder de Bevelandse gemeenten. Vandaar dat wij dit bedrag neutraal ramen op onze rekening-courant.

#### *Mutaties reserves (structureel)*

De aankoop van de boerderij Dorpstraat 102 te Heinkenszand en de bouw van de Flexwoningen aan de Schuitweg te 's-Gravenpolder dekken we uit reserves. Daarvoor onttrekken we jaarlijks respectievelijk € 22.000 en € 12.667 tot en met 2064 en 2044.

#### *Mutaties reserves (incidenteel)*

Het verschil in de lasten van 2026 ten opzichte van 2025 wordt grotendeels veroorzaakt door de restantkredieten van de jaarrekening 2024. Deze benoemen we per programma en niet per taakveld. De belangrijkste restantkredieten zijn:

- Resultaat grondexploitaties (budgettair neutraal) (€ 297.000);
- Sloebos (€ 977.000);
- Omgevingswet (€ 512.000);
- Omgevingsprogramma fysieke leefomgeving (€ 68.000);
- Dorpsvernieuwing (€ 415.000);
- Herijking beeldkwaliteit (Welstand A en B) (€ 200.000);
- Inhuur op het gebied van Wonen en bouwen (€ 146.000);
- Inhuur op het gebied van Ruimte en leefomgeving (€ 258.000).

#### **Incidentele baten en lasten**

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

## Financieel overzicht programma's

<b>Totaaloverzicht programma's 2026</b>	<b>Lasten</b>	<b>Baten</b>	<b>Saldo</b>
Programma Bestuur en ondersteuning	17.546	67.631	50.085
Programma Veiligheid	3.742	20	-3.723
Programma Verkeer, vervoer en waterstaat	4.576	155	-4.422
Programma Economie	974	789	-185
Programma Onderwijs	2.698	643	-2.055
Programma Sport, cultuur en recreatie	5.686	351	-5.335
Programma Sociaal domein	36.428	5.662	-30.767
Programma Volksgezondheid en milieu	9.065	6.612	-2.453
Programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	5.791	4.115	-1.677
<b>Exploitatiesaldo</b>	<b>86.507</b>	<b>85.976</b>	<b>-531</b>
Resultaatbestemming	0	580	580
<b>Totaal</b>	<b>86.507</b>	<b>86.556</b>	<b>49</b>
<b>Meerjarenoverzicht saldi programma's</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
Programma Bestuur en ondersteuning	48.460	47.740	48.199
Programma Veiligheid	-3.702	-3.783	-3.816
Programma Verkeer, vervoer en waterstaat	-4.522	-4.597	-4.639
Programma Economie	-181	-181	-181
Programma Onderwijs	-2.055	-2.047	-2.047
Programma Sport, cultuur en recreatie	-5.240	-5.221	-5.234
Programma Sociaal domein	-30.615	-29.700	-29.139
Programma Volksgezondheid en milieu	-2.391	-2.367	-2.359
Programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	-1.659	-1.659	-1.659
<b>Exploitatiesaldo</b>	<b>-1.905</b>	<b>-1.815</b>	<b>-874</b>
Resultaatbestemming	584	490	490
<b>Totaal</b>	<b>-1.320</b>	<b>-1.325</b>	<b>-384</b>

## Totale begroting

	Jaarrekening	Begrotingen		Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
- Salarissen en sociale lasten	16.807.914	18.148.894	19.971.000	19.971.000	19.971.000	19.971.000
- Belastingen	808.132	283.097	311.528	311.528	311.528	311.528
- Grond	2.786	0	0	0	0	0
- Duurzame goederen	1.188.976	3.605.715	3.629.532	3.629.532	3.629.532	3.629.532
- Pachten	1.488	0	0	0	0	0
- Sociale uitkeringen in natura	1.757.971	1.853.000	682.000	682.000	682.000	682.000
- Ingeleend personeel	3.647.968	1.817.429	518.016	518.016	518.016	518.016
- Overige goederen en diensten	14.480.606	36.920.898	11.755.580	11.390.309	11.355.309	11.355.309
- Sociale uitkeringen in geld	4.372.974	4.874.600	4.873.600	4.873.600	4.873.600	4.873.600
- Subsidies	2.164.619	0	375.500	375.500	375.500	375.500
- Inkomensoverdrachten - Rijk	230.471	310.400	225.500	198.500	145.500	145.500
- Inkomensoverdrachten - gemeenten	168.862	480.869	170.869	170.869	170.869	170.869
- Inkomensoverdrachten - gemeenschappelijke regelingen	24.960.484	28.440.291	32.939.771	32.817.671	32.048.071	31.561.271
- Inkomensoverdrachten - waterschappen	1.531.097	1.550.000	1.633.000	1.633.000	1.633.000	1.633.000
- Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	4.083.456	3.287.640	3.078.197	3.030.237	3.030.237	3.030.237
- Inkomensoverdrachten - onverdeeld	0	2.821.943	785.033	649.296	648.355	642.699
- Overige kapitaaloverdrachten - overige instellingen en personen	0	82.160	83.803	83.803	83.803	83.803
- Rente	286.659	1.146.910	335.920	346.670	387.420	373.730
- Financiële transacties	0	2.975.646	1.666.000	1.554.000	1.577.000	1.577.000
- Mutaties reserves	33.145.028	3.196.356	0	0	0	0
- Mutaties voorzieningen	854.152	134.755	66.755	66.755	66.755	66.755
- Afschrijvingen	1.938.904	3.043.206	3.057.485	3.238.681	2.910.166	3.030.482
- Toegerekende reële en bespaarde rente	-104.840	748.116	89.603	77.783	73.212	72.143
- Overige verrekeningen	438.542	258.000	258.000	258.000	258.000	258.000
<b>Uitgaven</b>	<b>112.766.250</b>	<b>115.979.925</b>	<b>86.506.692</b>	<b>85.876.750</b>	<b>84.748.873</b>	<b>84.361.974</b>

	Jaarrekening	Begrotingen		Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
- Belastingen op producenten	10.064.036	10.071.000	11.089.500	11.189.500	11.189.500	11.189.500
- Belastingen op huishoudens	2.071.873	2.071.000	2.243.000	2.308.000	2.372.000	2.438.000
- Grond	1.620.499	5.449	5.558	5.558	5.558	5.558
- Duurzame goederen	0	0	0	0	0	0
- Pachten	241.191	213.800	248.800	248.800	248.800	248.800
- Eigen bijdragen en verhaal sociale uitkeringen in natura	1.642	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
- Uitgeleend personeel	697.490	37.000	37.740	37.740	37.740	37.740
- Huren	539.550	667.988	903.057	903.057	903.057	903.057
- Leges en andere rechten	5.623.502	5.173.288	5.125.923	5.148.923	5.144.923	5.221.923
- Overige goederen en diensten	2.680.657	2.816.712	2.982.888	2.982.888	2.982.888	2.982.888
- Inkomensoverdrachten - Rijk	62.151.331	73.365.604	56.296.841	55.666.501	54.768.745	55.231.740
- Inkomensoverdrachten - gemeenten	0	122.602	122.602	122.602	122.602	122.602
- Inkomensoverdrachten - gemeenschappelijke regelingen	134.717	0	0	0	0	0
- Inkomensoverdrachten - provincies	-207.073	45.000	0	0	0	0
- Inkomensoverdrachten - overige overheden	949	336.917	301.000	301.000	301.000	301.000
- Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	331.161	10.000	23.000	23.000	23.000	23.000
- Rente	32.088	23.000	16.600	10.300	4.000	0
- Dividenden en winsten	13.005.462	1.555.000	2.213.000	2.213.000	2.213.000	2.213.000
- Financiële transacties	34.068	0	0	0	0	0
- Mutaties reserves	12.449.433	16.053.359	2.130.167	584.167	490.167	490.167
- Mutaties voorzieningen	106.475	193.000	315.000	301.000	206.000	129.000
- Toegerekende reële en bespaarde rente	1.131.093	1.297.656	573.603	576.783	477.212	506.143
- Overige verrekeningen	56.106	1.918.550	1.924.550	1.930.550	1.930.550	1.930.550
<b>Inkomsten</b>	<b>112.766.250</b>	<b>115.979.925</b>	<b>86.555.829</b>	<b>84.556.369</b>	<b>83.423.742</b>	<b>83.977.668</b>
<b>Saldo in EURO</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-49.137</b>	<b>1.320.381</b>	<b>1.325.131</b>	<b>384.306</b>

**PARAGRAFEN**



## Paragraaf Lokale heffingen

### Algemeen

Iedere inwoner van de gemeente Borsele moet lokale heffingen betalen. De inkomsten uit deze lokale heffingen gebruiken we om de kosten van de gemeente te dekken. In onze gemeente kennen we verschillende belastingen en heffingen die via verordeningen door de gemeenteraad zijn vastgesteld. De lokale belastingdruk bestaat uit de onroerendezaakbelasting (OZB), de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. We berekenen deze op basis van een driepersoonshuishouden met een koopwoning van € 300.000. De lastendruk vergelijken we met een vergelijkbare gemeente in de regio en het landelijk gemiddelde. Wij hebben hiervoor de gemeente Reimerswaal gekozen. De gegevens komen uit de lokale lasten-calculator van Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden (COELO).

Lastensoort	Borsele		Reimerswaal		Landelijk gemiddelde	
	Bedrag in euro's	Stijging t.o.v. 2024	Bedrag in euro's	Stijging t.o.v. 2024	Bedrag in euro's	Stijging t.o.v. 2024
Onroerendezaakbelasting	€ 297	0,3%	€ 255	2,4%	€ 453	7,5%
Afvalstoffenheffing	€ 390	0,0%	€ 347	0,2%	€ 364	5,0%
Rioolheffing	€ 193	3,2%	€ 318	15,7%	€ 235	4,5%
Heffingskorting	€ 50	Nieuw	n.v.t.	n.v.t.		
<b>Totaal</b>	<b>830</b>	<b>-4,9%</b>	<b>€ 920</b>	<b>5,7%</b>	<b>€ 1.053</b>	<b>5,9%</b>

### Toelichting:

Bij het berekenen van de verandering van de OZB is rekening gehouden met de gemiddelde verandering in de waarde van woningen.

In Reimerswaal hangt de hoogte van de afvalstoffenheffing af van de hoeveelheid aangeboden afval. Het bedrag hierboven is gebaseerd op de gemiddelde hoeveelheid afval in deze gemeente.

In Borsele hangt het te betalen bedrag van de rioolheffing af van het waterverbruik. Het bedrag hierboven is gebaseerd op een gemiddelde.

Sabewa Zeeland voert voor de gemeente Borsele de werkzaamheden uit met betrekking tot de uitvoering Wet WOZ. Ook heffen en vorderen zij de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolheffing, verblijfsbelasting en woonforensenbelasting.

Sinds 2017 moeten we de kostendekkendheid van de belastingen en leges aantonen. Dit doen we in deze paragraaf. Wij maken geen gebruik van de zogeheten kruissubsidiëring tussen de verschillende belastingen en leges. Dat houdt in dat we geen tekorten op de ene belasting dekken door overschotten op de andere belasting. De lasten van de overhead berekenen we met behulp van een omslagpercentage over de directe loonkosten. In het programma Bestuur en ondersteuning hebben we de berekening opgenomen. Voor 2025 bedraagt dit omslagpercentage 99,8%.

Verder onderzoeken we de mogelijkheden om rioolheffing op een andere manier te heffen. We betrekken de raads werkgroep begroting hierbij. Daarnaast onderzoekt de Samenwerking (Afval)waterketen Zeeland (SAZ+) de mogelijkheden om de heffing in heel Zeeland op eenzelfde manier af te rekenen.

### Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners met een inkomen van maximaal 100% van de bijstandsnorm hoeven geen afvalstoffenheffing en rioolheffing te betalen, behalve als het vermogen groter is dan het wettelijke normbedrag. De uitvoering van dit zogenaamde kwijtscheldingsbeleid vindt plaats door Sabewa. Voor 2026 is voor een bedrag van € 83.803 begroot om de heffingen voor deze inwoners kwijt te schelden. In de

raadsvergadering van 8 juli 2021 is besloten om deze kosten voor 80% toe te rekenen aan de afvalstoffenheffing en voor 20% aan de rioolheffing.

### Opbrengstramingen belastingen en heffingen

Wij stellen voor om de belastingen met 2,0% te laten stijgen om de inflatie te compenseren. De stijging voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing berekenen we apart, op basis van het raadsbesluit van 5 oktober 2023. In het overzicht hieronder geven we de geraamde opbrengsten van de gemeentelijke belastingen voor 2025 en volgende jaren weer.

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Onroerendezaakbelastingen	€ 10.071.000	€ 11.089.500	€ 11.189.500	€ 11.189.500	€ 11.189.500
Forensenbelasting	€ 56.000	€ 178.000	€ 178.000	€ 178.000	€ 178.000
Verblijfsbelasting	€ 303.000	€ 309.000	€ 315.000	€ 315.000	€ 315.000
Afvalstoffenheffing	€ 3.505.000	€ 3.610.000	€ 3.718.000	€ 3.830.000	€ 3.907.000
Reinigingsrechten	€ 84.700	€ -	€ -	€ -	€ -
Lijkbezorgingsrechten	€ 331.500	€ 338.000	€ 338.000	€ 338.000	€ 338.000
Rioolheffing	€ 2.015.000	€ 2.065.000	€ 2.130.000	€ 2.194.000	€ 2.260.000
<b>Totale belastingopbrengst</b>	<b>€ 16.366.200</b>	<b>€ 17.589.500</b>	<b>€ 17.868.500</b>	<b>€ 18.044.500</b>	<b>€ 18.187.500</b>

### Toelichting per belastingsoort en heffing

#### *Onroerendezaakbelastingen*

De OZB-tarieven stijgen of dalen mee met de waardeontwikkeling. Uitgangspunt daarbij is dat de opbrengsten in 2026 tenminste gelijk zijn aan die van 2025. We verhogen de OZB-tarieven daarnaast met 3% op basis van het besluit in de begroting 2023 en 5% op basis van het besluit in de kadernota 2024. Verder houden we rekening met een stijging van de opbrengsten met een inflatiecorrectie van 2,0%. De onroerendezaakbelastingen bestaan uit drie soorten belastingen: de eigenarenbelasting woningen, de eigenarenbelasting niet-woningen en de gebruikersbelasting niet-woningen. Het tarief bedraagt een vast percentage van de WOZ-waarde. Sinds een aantal jaar bepalen we deze waarde steeds op 1 januari van het voorafgaande jaar volgens de Wet WOZ. Sinds 2022 waarderen we alle woningen op basis van de gebruiksoppervlakte in plaats van m<sup>3</sup>.

#### *Woonforensenbelasting*

De woonforensenbelasting heffen we van personen die niet binnen de gemeente Borsele wonen, maar er wel een woning of recreatiewoning hebben (de zogenaamde tweede woningbezitter). De heffing is 0,40% van de WOZ-waarde van de woning.

#### *Verblijfsbelasting*

Sinds 2025 heffen we verblijfsbelasting. In 2024 is de verordening van 2026 in de raad vastgesteld. Dit betekent dat we de raming van de opbrengst met 2,0% inflatiecorrectie verhogen in 2027 in plaats van in 2026.

*Afvalstoffenheffing*

De afvalstoffenheffing is een vergoeding voor de kosten van het ophalen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De directe lasten van afvalverwerking verhogen we met 40% voor het straatvegen en 80% voor de kwijtschelding. Dit op basis van het raadsbesluit van 8 juli 2021 en de uitslag van eerdere rechtszaken. In overeenstemming met het raadsbesluit van 5 oktober 2023 doteren of onttrekken we het verschil tussen de baten en de lasten aan de egalisatievoorziening. In 2025 begroten we een onttrekking van € 260.944. De kostendekkendheid komt hiermee op 100%. De raming van de baten voor de komende jaren is berekend op basis van de egalisatievoorziening. De reden voor de grote onttrekking is dat we per 1 januari 2026 stoppen met het heffen van reinigingsrechten. Dat betekent dat alle kosten gedekt moeten worden door de afvalstoffenheffing.

<b>Afvalstoffenheffing</b>		
<b>Directe lasten taakveld</b>		<b>2.776.686</b>
overhead	<b>99,8%</b>	526.932
btw		432.618
<b>Indirecte lasten</b>		<b>959.551</b>
<b>Totale lasten afvalstoffenheffing</b>		<b>3.736.237</b>
Straatvegen	<b>40%</b>	193.645
Kwijtschelding	<b>80%</b>	67.042
<b>Toe te rekenen lasten</b>		<b>260.687</b>
Opbrengst verkoop afval		125.980
<b>Netto lasten afvalstoffenheffing</b>		<b>3.870.944</b>
<b>Baten - Afvalstoffenheffing</b>		<b>3.610.000</b>
<b>Dotatie/onttrekking voorziening</b>		<b>-260.944</b>
<b>Dekkingspercentage</b>		<b>100,0%</b>

*Reinigingsrechten*

Vanaf 1 januari 2026 heffen we geen reinigingsrechten meer.

*Lijkbezorgingsrechten*

Lijkbezorgingsrechten heffen we voor het gebruik van de begraafplaatsen en de diensten die we verlenen in verband met de begraafplaatsen. We hebben de opbrengsten verhoogd met 2,0% inflatiecorrectie. Ze dekken we de kosten in 2026 voor 65,8%. Dit is een lichte stijging ten opzichte van vorig jaar. Dit komt doordat we iets minder uren begroten op dit onderdeel en daardoor meer lasten hebben.

<b>Lijkbezorging</b>	
<b>Directe lasten taakveld</b>	<b>346.066</b>
overhead	99,8% 167.853
<b>Indirecte lasten</b>	<b>167.853</b>
<b>Totale lasten lijkbezorging</b>	<b>513.919</b>
<b>Baten - Lijkbezorging</b>	<b>338.000</b>
<b>Dekkingspercentage</b>	<b>65,8%</b>

*Rioolheffing*

Voor de kosten van de gemeentelijke riolering en het bestrijden van wateroverlast heffen we rioolheffing. De directe lasten van het taakveld riolering verhogen we met 60% voor het straatvegen en 20% voor de kwijschelding. Dit doen we op basis van het raadsbesluit van 8 juli 2021 en de uitslag van eerdere rechtszaken.

Op basis van het raadsbesluit van 5 oktober 2023 doteren of onttrekken we het verschil tussen de baten en de lasten aan de egalisatievoorziening. In 2025 begroten we een onttrekking van € 55.346. De kostendekkendheid komt hiermee op 100%. De raming van de baten voor de komende jaren is berekend op basis van de egalisatievoorziening.

<b>Rioolheffing</b>	
<b>Directe lasten taakveld</b>	<b>1.308.410</b>
Overhead	99,8% 352.655
Btw	152.053
<b>Indirecte lasten</b>	<b>504.708</b>
<b>Totale lasten rioolheffing</b>	<b>1.813.118</b>
Straatvegen	60% 290.467
Kwijschelding	20% 16.761
<b>Toe te rekenen lasten</b>	<b>307.228</b>
<b>Netto lasten rioolheffing</b>	<b>2.120.346</b>
<b>Baten - rioolheffing</b>	<b>2.065.000</b>
<b>Dotatie/onttrekking voorziening</b>	<b>-55.346</b>
<b>Dekkingspercentage</b>	<b>100,0%</b>

*Leges*

Voor het verstrekken van een vergunning of document heffen we leges. Er zijn verschillende soorten leges, die we op verschillende posten en programma's in de begroting verantwoorden. Zo boeken we de leges voor het afgeven van een paspoort of rijbewijs onder het programma Bestuur en ondersteuning. De leges voor het afgeven van een Omgevingsvergunning vallen onder het programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing. We hebben een bureau laten onderzoeken in hoeverre onze leges de kosten dekken. Hieronder staan de resultaten.

Leges 2025	Uren (in €)	Overhead	Overige kosten	Totale kosten	Opbrengsten	Kostendeckendheid
<b>Titel I</b>	<b>372.349</b>	<b>371.604</b>	<b>275.740</b>	<b>1.019.693</b>	<b>715.248</b>	<b>70%</b>
Burgerlijke Stand	40.643	40.562	30.070	111.275	94.393	85%
Reisdocumenten	125.637	125.386	165.007	416.029	330.950	80%
Rijbewijzen	48.613	48.516	46.400	143.529	121.900	85%
Basisregistratie Personen	41.097	41.015	2.389	84.501	13.250	16%
Overige publiekstaken	43.052	42.966	28.387	114.405	40.143	35%
Bijzondere wetten	72.857	72.712	-	145.569	114.165	78%
Diversen	449	448	3.488	4.384	447	10%
<b>Titel II</b>	<b>387.772</b>	<b>386.996</b>	<b>241.404</b>	<b>1.016.172</b>	<b>446.582</b>	<b>51%</b>
Activiteiten m.b.t. bouwwerken	378.562	377.805	241.404	997.770	418.664	42%
Aanlegactiviteiten	6.099	6.086	-	12.185	21.942	180%
Gelijkwaardigheid	1.494	1.491	-	2.984	1.158	39%
Overige tarieven	1.618	1.615	-	3.233	388	12%
Modaliteiten	-	-	-	-	4.431	0%
<b>Titel III</b>	<b>94.232</b>	<b>94.043</b>	<b>-</b>	<b>188.275</b>	<b>18.733</b>	<b>10%</b>
Horeca	11.528	11.505	-	23.033	6.466	28%
Organiseren evenement of markt	77.165	77.011	-	154.176	9.180	6%
Overige	5.538	5.527	-	11.066	3.087	28%
<b>Totaal</b>	<b>854.352</b>	<b>852.644</b>	<b>517.144</b>	<b>2.224.140</b>	<b>1.180.563</b>	<b>53%</b>

## Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

### Algemeen

De paragraaf weerstandsvermogen bevat:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's;
- de kengetallen financiële positie;
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Op deze begrippen gaan we hieronder kort in. Daarna werken we uit wat dit betekent voor onze gemeente.

Het weerstandsvermogen bestaat volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) uit:

- De weerstandscapaciteit. Dat zijn de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie.

Het weerstandsvermogen is voldoende als we financiële tegenvallers goed kunnen opvangen. Het saldo van de weerstandscapaciteit min de risico's moet positief zijn. We maken een onderscheid tussen statisch en dynamisch weerstandsvermogen. Voor de berekening hiervan hanteren we de incidentele en de structurele weerstandscapaciteit. Onder incidentele weerstandscapaciteit verstaan we de capaciteit die de gemeente heeft om eenmalige tegenvallers op te vangen. Onder structurele weerstandscapaciteit verstaan we de middelen die permanent inzetbaar zijn om tegenvallers op te vangen.

### Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken zonder dat we de begroting en het beleid aan moeten passen. Deze middelen bestaan uit bijvoorbeeld de algemene reserve, stille reserves en de onbenutte belastingcapaciteit. Risico's vangen we meestal op binnen de incidentele weerstandscapaciteit. De gevolgen van de meeste risico's zijn eenmalig.

Bestanddeel	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Algemeen weerstandsvermogen	X	
Post onvoorziene uitgaven	X	
Begrotingsruimte / structureel onvoorzien		X
Stille reserves	X	
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Kostenreductie / efficiency maatregelen		X

In 2007 is in het beleid voor de weerstandscapaciteit bepaald dat de ratio weerstandsvermogen (dit is de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit) minimaal 1,0 moet zijn.

## Risico's

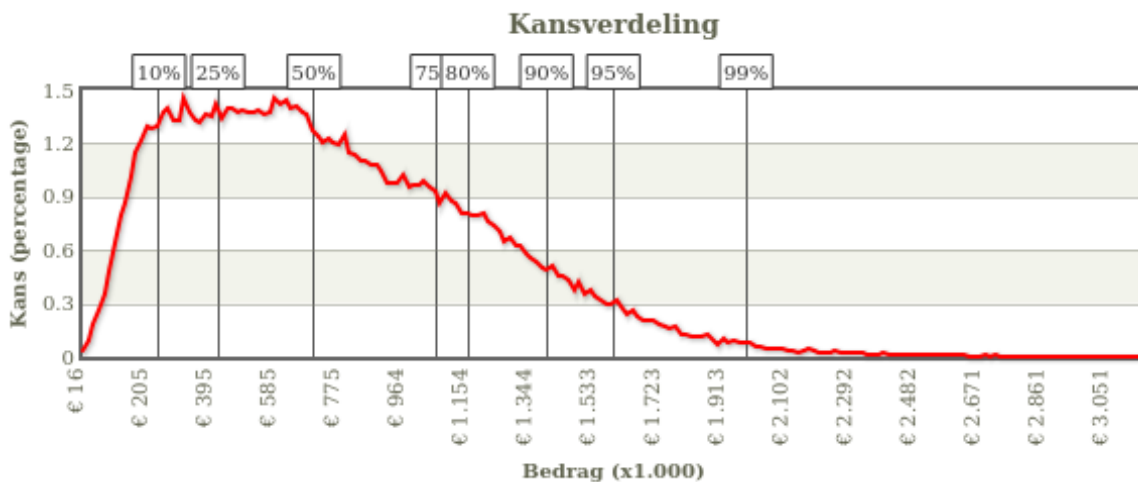
De risico's die van belang zijn voor het weerstandsvermogen, zijn geen standaard risico's die zich regelmatig voordoen en goed meetbaar zijn. Daarvoor kunnen we namelijk verzekeringen afsluiten of voorzieningen vormen. Alleen de risico's die niet op een andere manier kunnen afdekken en die financiële gevolgen kunnen hebben, vangen we op vanuit het weerstandsvermogen.

Sinds het begrotingsjaar 2023 maken wij voor het bepalen van deze risico's gebruik van het NAR Risicomanagement informatiesysteem. Dit programma gebruiken we om het risicoprofiel van de gemeente Borsele te registreren, te analyseren en erover te rapporteren. De software helpt ons om risico's steeds op dezelfde manier te analyseren en te beoordelen. Doordat we de gevolgen van de risico's en de kans dat ze zich voordoen in dezelfde klassen indelen, kunnen we ze goed vergelijken.

Daarvoor gebruiken we de Monte Carlo-methode. Dat houdt in dat we 100.000 scenario's (trekkingen) van een risico simuleren om het minimale en maximale risico binnen een klasse-indeling te bepalen. We hanteren daarnaast een zekerheidspercentage van 90%, omdat alle risico's zich nooit tegelijk voordoen.

In totaal kent Borsele voor het jaar 2026 42 risico's. Het absolute risicobedrag bedraagt afgerond € 6,025 miljoen. De weerstandscapaciteit die hiervoor nodig is, bedraagt bij een zekerheidspercentage van 90% € 1,373 miljoen. In 2025 hadden we in totaal 43 risico's en bedroeg het absolute risicobedrag € 1,4 miljoen.

## Visualisatie van het risicobedrag



Zekerheidspercentage	Bedrag
10%	€ 225.985
25%	€ 400.645
50%	€ 685.065
75%	€ 1.049.814
80%	€ 1.140.485
90%	€ 1.373.844
95%	€ 1.571.493
99%	€ 1.964.763

Statistieken	Waarde
Minimum	€ -
Maximum	€ 3.161.454
Gemiddeld	€ 755.840
Standaarddeviatie	€ 445.805
Absolute maximum	€ 6.025.000
Trekkingen	100.000

**Top 15 grootste risico's**

Risico gebeurtenis	Financieel	Kans	Risicobedrag
Het aantal aanvragen jeugdzorg is hoger of complexer (duurder) dan ingeschat.	$x > € 500.000$	50%	€ 250.069
Zorgaanbieders kunnen niet meer aan hun betalingsverplichtingen voldoen.	$€ 250.000 < x < € 500.000$	50%	€ 125.088
Datalek/ransomware/hacking	$€ 250.000 < x < € 500.000$	30%	€ 75.025
De bank doet een beroep op garantstelling en eist de leningen van North Sea Port op, waarvoor de gemeente hoofdelijk aansprakelijk is.	$x > € 500.000$	10%	€ 50.584
De OZB-tarieven zijn onjuist berekend en vastgesteld.	$€ 25.000 < x < € 100.000$	70%	€ 35.069
Er doet zich een onvoorziene omstandigheid voor, waardoor de projectcalculatie moet worden aangepast.	$€ 25.000 < x < € 100.000$	70%	€ 35.013
Een subsidieaanvraag wordt afgewezen.	$€ 25.000 < x < € 100.000$	30%	€ 15.178
Data zijn niet bereikbaar als gevolg van gijzeling.	$€ 25.000 < x < € 100.000$	30%	€ 15.146
Niet te verzekeren uitkering ten laste van het weerstandsvermogen	$€ 25.000 < x < € 100.000$	30%	€ 14.942
De omvang van het klantenbestand is groter dan waar bij de vaststelling van het budget van is uitgegaan.	$€ 100.000 < x < € 250.000$	10%	€ 12.551
Er vindt een overstroming plaats als gevolg van hevige regenval.	$€ 100.000 < x < € 250.000$	10%	€ 12.542
Er ontstaat een begrotings- of liquiditeitstekort bij GR door wanbeleid of fraude.	$€ 100.000 < x < € 250.000$	10%	€ 12.499
Regelgeving wordt ongeldig verklaard.	$€ 100.000 < x < € 250.000$	10%	€ 12.451
Stichting Omnischolen kan geen onderwijs meer aanbieden, omdat alle scholen dicht moeten.	$€ 100.000 < x < € 250.000$	10%	€ 12.256
Er is een exploitatietekort bij het dorps huis	$x < € 25.000$	70%	€ 8.764

**Verdeling risico's naar bedrag en kans**

Verdeling risico's naar bedrag en kans					
€ 500.000+	1		1		
€ 250.000 - € 500.000		1	1		
€ 100.000 - € 250.000	5				
€ 25.000 - € 100.000	7	4		2	
€ 0 - € 25.000	14	3	2	1	
<b>Kans</b>	<b>10%</b>	<b>30%</b>	<b>50%</b>	<b>70%</b>	<b>90%</b>

*Toelichting:*

Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen ingedeeld zijn, plaatsen we in een risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart komen overeen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden.

Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de dagelijkse werking van de organisatie. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om aandacht. Een risico dat een risicoscore heeft in het rode gebied heeft directe aandacht nodig om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie in gevaar komt.

**Benodigde weerstandscapaciteit**

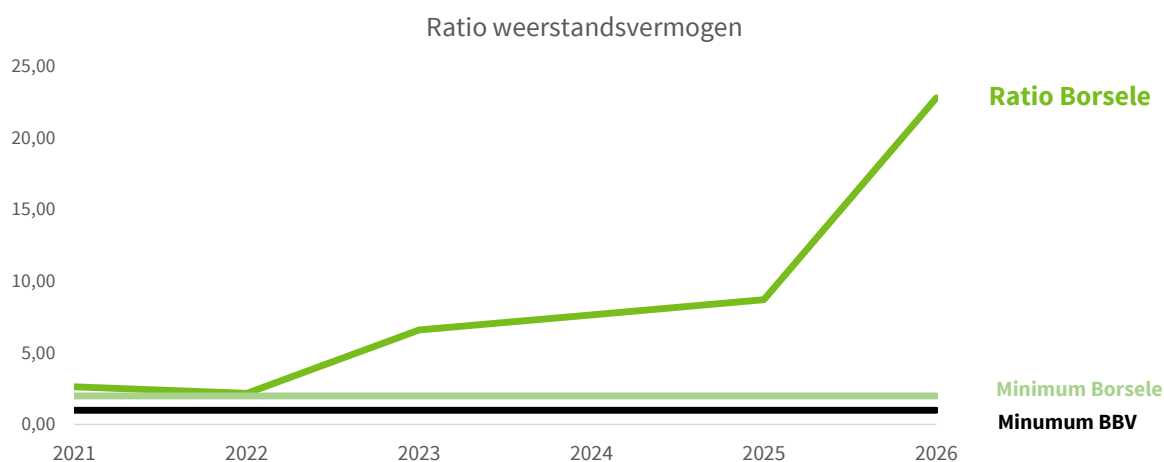
De totaal benodigde weerstandscapaciteit komt uit op afgerond € 1,4 miljoen

Voor de bepaling van de aanwezige weerstandscapaciteit komen in aanmerking:

Algemeen weerstandsvermogen	€ 29.980.997
Stille reserves (53 hectare verpachte landbouwgrond)	€ 1.967.000
Totaal komt de aanwezige weerstandscapaciteit uit op	€ 31.947.997

Uitgaande van de risico-inventarisatie, komt de ratio weerstandsvermogen uit op 22,8. We voldoen hiermee aan de eis dat het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit afgezet tegen de benodigde) minimaal 1,0 moet zijn.

De grafiek hieronder geeft het verloop van de ratio weerstandsvermogen weer door de jaren heen.



Type Ratio	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ratio weerstandsvermogen Borsele	2,63	2,17	6,60	7,65	8,71	22,80
Minimaal ratio weerstandsvermogen BBV	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Minimaal gewenst ratio Borsele	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00

**Beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's**

Het beleid is als volgt geformuleerd:

- De ratio weerstandsvermogen is vastgesteld op 1,0 met de kwalificatie voldoende.
- De nota 'weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele' wordt elke vier jaar geactualiseerd.
- Het risicomanagement binnen de gemeentelijke organisatie regelen we op de manier die in de nota 'weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele' is aangegeven.
- In nota's aan het college en voorstellen aan de raad werken we met een rubriek risico's, waarin we aandacht besteden aan de identificatie, analyse, beoordeling en beheersing van risico's.
- In de begroting en jaarrekening nemen we een paragraaf weerstandsvermogen op, waarin we ingaan op de ontwikkeling van risico's.

In 2023 hebben we het risicobeleid opnieuw beoordeeld en geactualiseerd. Onderdeel daarvan was de 'Risk appetite' of risicobereidheid. Dit houdt in dat we beheersmaatregelen nemen om een lager risicoprofiel te krijgen. Deze maatregelen zullen we als eerste voor de oranje risico's toepassen. Doordat we ons meer bewust zijn van de risico's, kan dit ook betekenen dat het aantal risico's toeneemt.

### Beleidsmatige opties voor risicobeheersing

Het is niet voldoende om de risico's in beeld te brengen en te waarderen. Voor elk risico moeten we besluiten hoe we er mee omgaan. Daarvoor kunnen we kiezen uit verschillende maatregelen:

- Vermijden: aanpassen van werkprocessen of van beleid waardoor risico's zoveel mogelijk worden vermeden.
- Verminderen: aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico.
- Afdekken: instellen van een voorziening of een budget in de begroting of afsluiten van een verzekering.
- Overdragen: het beleid dat een risico met zich meebrengt uit laten voeren door een andere partij die ook de risico's overneemt.
- Accepteren: als we een risico niet kunnen vermijden, verminderen, afdekken of overdragen, accepteren we het. We zullen er bij het berekenen van de weerstandscapaciteit rekening mee moeten houden. Dit betekent niet dat verder geen maatregelen genomen moeten worden. Het blijft belangrijk om het risico zo klein mogelijk te houden.

### Kengetallen financiële positie

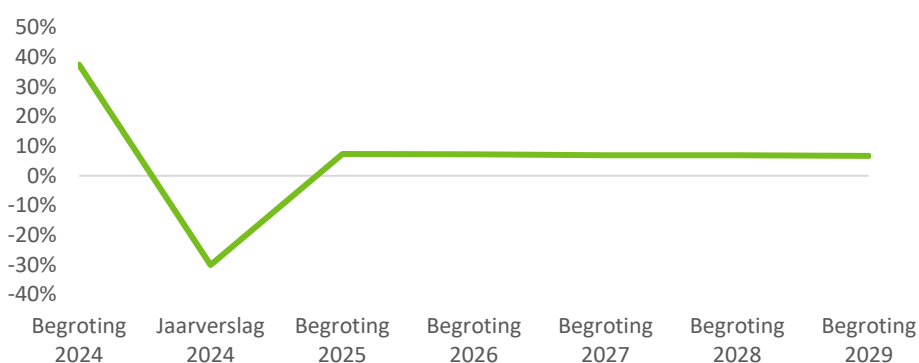
Om de financiële positie in beeld te brengen stellen we elk jaar een overzicht van de exploitatie in baten en lasten (de begroting en jaarrekening) en een balans op. Voor een goed oordeel over de financiële positie gebruiken we aanvullende kengetallen, zodat we bijvoorbeeld weten in welke mate we de schuldpositie kunnen dragen. De schuldpositie brengt risico's met zich mee.

#### Netto schuldquote

De netto schuld is het niveau van de schuldenlast van een gemeente vergeleken met de eigen middelen. Onze netto-schuldquote geeft een idee bij de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De schuldquote stijgt als gevolg van investeringen, maar blijft ruim onder het landelijke gemiddelde (57%).

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting 2024	Jaarverslag 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Netto-schuldquote	57%	8%	-30%	7%	7%	7%	7%	7%

#### Netto schuldquote

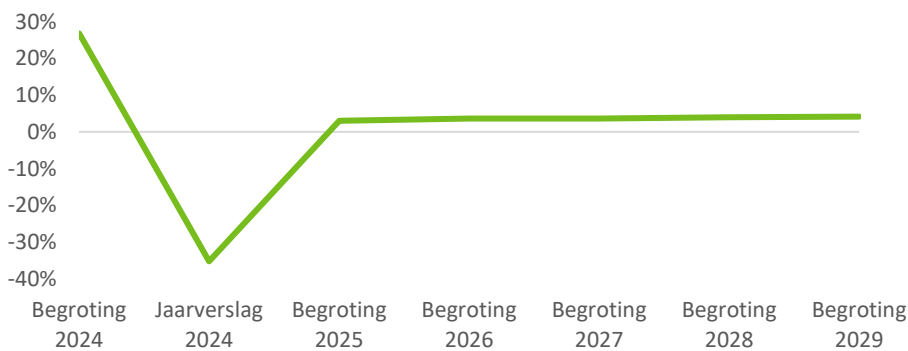


*Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen*

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt geeft de netto-schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op deze manier maken we duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor onze schuldenlast. Bij de financiële vaste activa horen ook de verstrekte geldleningen.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting 2024	Jaarverslag 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Netto-schuldquote gecorrigeerd	51%	27%	-35%	3%	4%	4%	4%	4%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

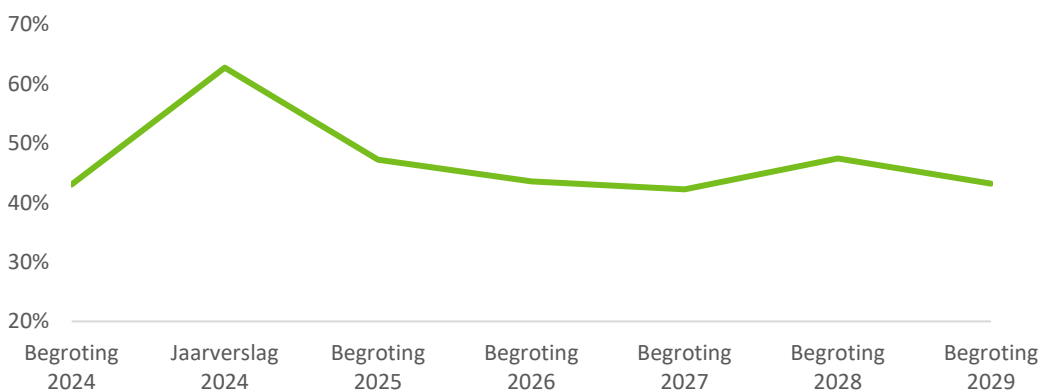


*Solvabiliteitsratio*

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van de gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten (resultaat jaarrekening). Onze solvabiliteitsratio daalt licht door de verwachte investeringen, waardoor ons vermogen daalt.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting 2024	Jaarverslag 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Solvabiliteitsratio	35%	43%	63%	47%	44%	42%	47%	43%

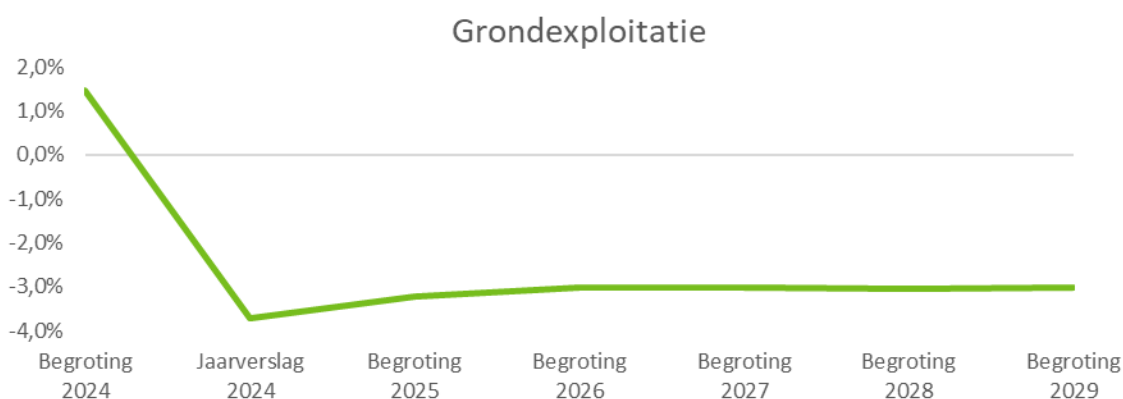
Solvabiliteit



*Kengetal grondexploitatie*

De afgelopen jaren bleek dat grondexploitatie een groot effect kan hebben op de financiële positie van gemeenten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang omdat we deze waarde moeten terugverdienen bij de verkoop. Het kengetal van de grondexploitatie geeft aan wat de verhouding is van de gronden in vergelijking met de baten van de begroting. Veel grondexploitaties bevinden zich in een vergevorderd stadium van hun levenscyclus, met uitzondering van grondexploitatie Platepolder. De meeste grond is nu verkocht. Dat leidt tot een lage boekwaarde en dus een zeer beperkt risico. In onderstaande tabel geven we onze positie weer. Een wijziging ten opzichte voorgaand jaar is onze balanspost voorraden: Onderhanden werken (grondexploitaties). Vanaf dit begrotingsjaar nemen we een meerjarig saldo op dat beter aansluit bij de realiteit.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting						
		Jaarverslag 2024	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Grondexploitatie	7%	1%	-4%	-3%	-3%	-3%	-3%	-3%

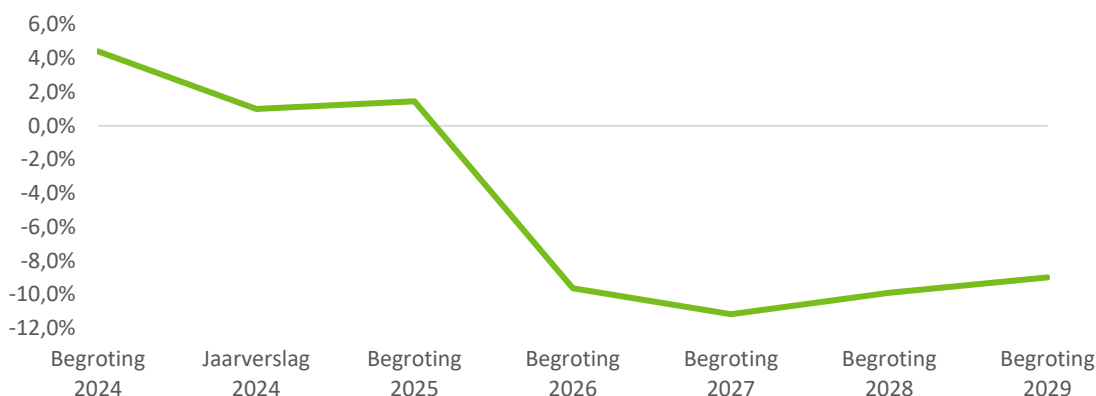


*Structurele exploitatieruimte*

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten, is meer flexibel dan een begroting waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De overzichten van de geraamde incidentele baten en lasten en structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves, maken onderdeel uit van het overzicht van baten en lasten in de begroting. Deze gegevens nemen we ook op in de jaarstukken. Op basis hiervan berekenen we het saldo van de structurele baten en lasten. In principe stellen we een begroting op waarin de baten en lasten structureel in evenwicht zijn en is de exploitatieruimte zeer beperkt.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting 2024	Jaarverslag 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Structurele exploitatieruimte	2%	4%	1%	1%	-10%	-11%	-10%	-9%

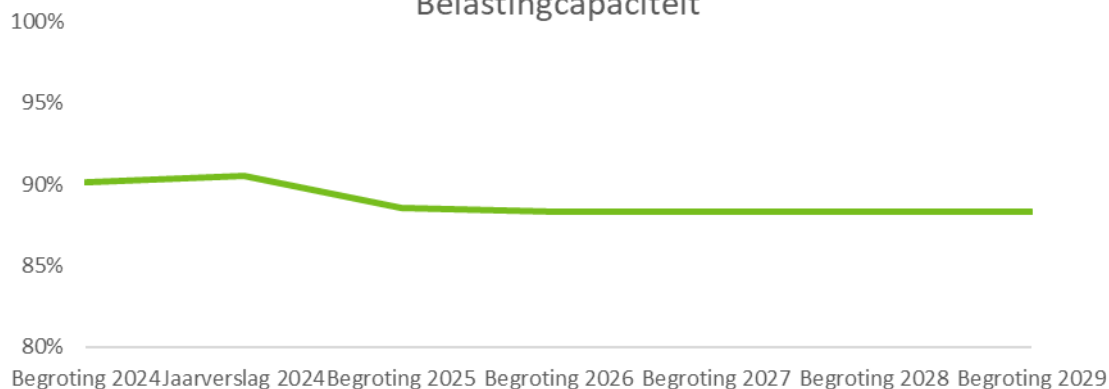
## Structurele exploitatieruimte

*Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden*

De totale woonlasten bestaan uit de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing. De belastingcapaciteit van de gemeente berekenen we door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden te vergelijken met het landelijk gemiddelde. Het kengetal zetten we af tegen het landelijk gemiddelde van vorig jaar (t-1). De daling ontstaat doordat de landelijke gemiddelde woonlasten sneller stijgen dan de gemiddelde woonlasten in de gemeente Borsele.

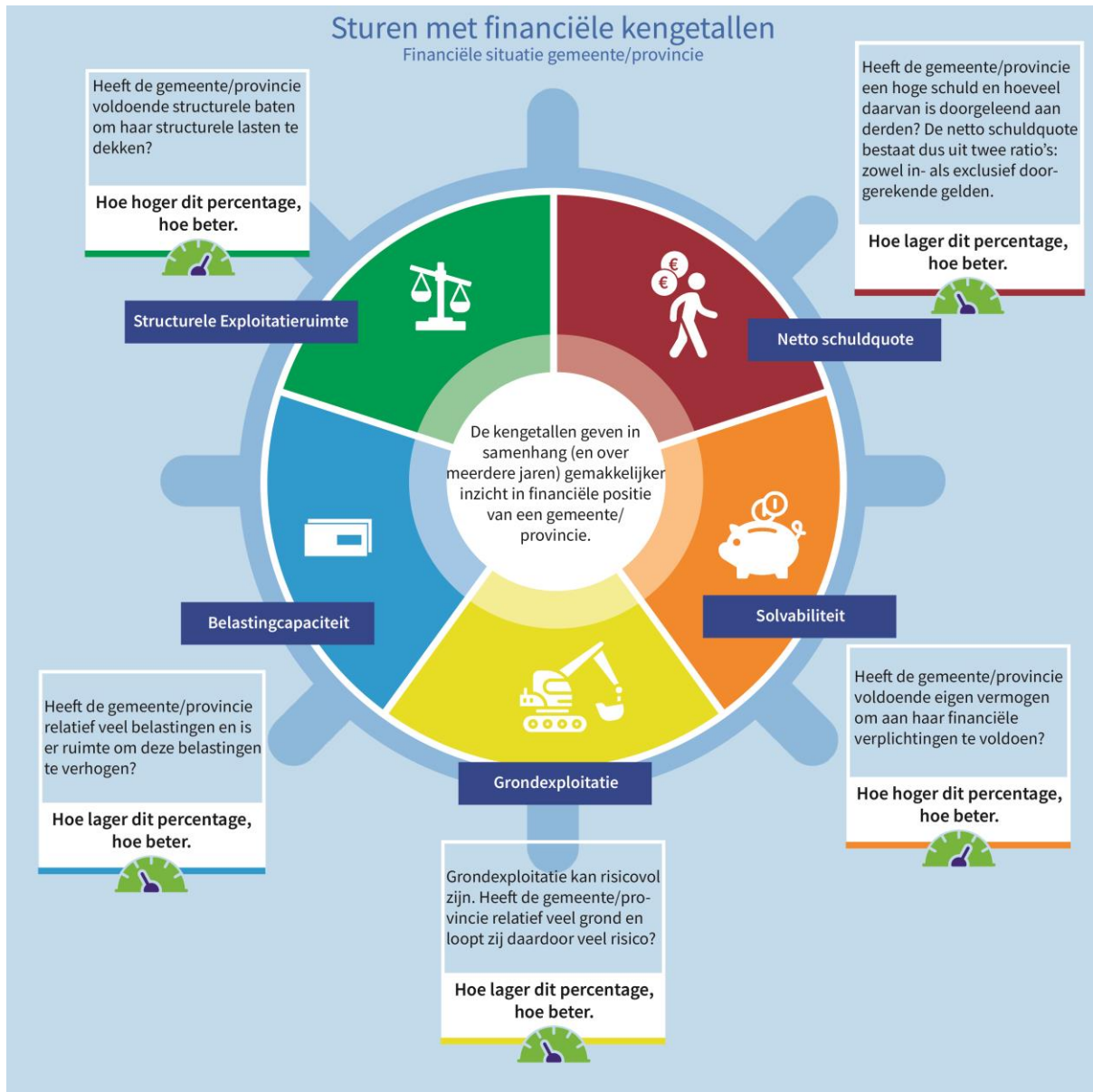
Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting 2024	Jaarverslag 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Belastingcapaciteit	101%	90%	91%	89%	88%	88%	88%	88%

## Belastingcapaciteit



De kengetallen geven deels de situatie weer waarin we verkeren en deels waar we naartoe werken. We streven naar een begroting waarin de baten en lasten tenminste in evenwicht zijn. Daarnaast streven we naar een stabiel (solvabel) eigen vermogen. Dit is een strategie voor de langere termijn.

Kengetallen alleen zeggen nog niet veel. Het gaat enerzijds om de onderlinge relatie tussen kengetallen (en andere variabelen) en anderzijds om de ontwikkeling in de tijd die de kengetallen laten zien. In de afbeelding hieronder worden de kengetallen nog verder toegelicht.



### Samenvattend oordeel

Samengevat kunnen we concluderen dat de financiële kengetallen in de programmabegroting voor de periode 2026-2029 over het algemeen positief zijn. Bovendien is er een aanzienlijke financiële buffer beschikbaar in ons weerstandsvermogen. Dit versterkt de financiële stabiliteit en het vermogen om risico's op te vangen. De lichte schommelingen in de kengetallen in de periode 2026-2029 worden grotendeels veroorzaakt door investeringen die in de komende jaren gepland staan en de mogelijkheid om deze te financieren met eigen middelen of kortlopende leningen.

## Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

### Algemeen

In deze paragraaf bespreken we het onderhoud van de openbare ruimte (wegen, riolering, groen en openbare verlichting), de gemeentelijke begraafplaatsen en de gemeentelijke gebouwen. Een groot deel van het 'vermogen' van onze gemeente ligt in de grond of op het openbaar gebied. Goed beheer hiervan is belangrijk. De kwaliteit van het openbaar gebied wordt door de inwoners vaak het meest intensief beleefd. Zwerfvuil, hondenpoep, loszittende stoeptegels, boomwortels en toegankelijkheid van gemeentelijke gebouwen: deze onderwerpen in de leefomgeving raken de inwoners direct en zij hebben hier vaak een duidelijke mening over.

Met de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen stellen we de kaders voor het onderhoud van wegen, riolering en gebouwen. Een apart geval of een individuele klacht beoordelen we op basis van deze kaders. We besteden ook aandacht aan het geïnvesteerde vermogen in het openbaar gebied, omdat deze kapitaalgoederen vaak belangrijk zijn voor het uitvoeren van de gemeentelijke programma's.

Het onderhoud vindt plaats aan de hand van de volgende beheerplannen:

Onderdeel	Omschrijving	Vastgesteld door raad	Frequentie actualisatie	Volgende actualisatie	Achterstallig onderhoud
<b>Wegen</b>	Uitvoeringsprogramma 2025-2029	2025	Jaarlijks	2026	Nee
<b>Openbare verlichting</b>	Uitvoeringsprogramma 2025-2029	2023	Jaarlijks	2026	Nee
<b>Riolering</b>	Uitvoeringsprogramma 2025-2029	2025	Jaarlijks	2026	Nee
	Water- en rioleringsprogramma 2026-2030	2025*	Eén keer per vijf jaar	2030	Nee
<b>Water</b>	Water- en rioleringsprogramma 2025-2030	2025*	Eén keer per vijf jaar	2030	Nee
<b>Groen</b>	Groenstructuurplan 2018-2038	2022	Eén keer per zeven jaar	2026	Nee
	Uitvoeringsprogramma 2025-2029	2025	Jaarlijks	2026	Nee
<b>Gebouwen</b>	Onderhoudsnota gemeentelijke gebouwen 2016 - 2025	2015	Eén keer per tien jaar	2026	Nee

De beheerplannen geven inzicht in de kwantitatieve en kwalitatieve gegevens van de goederen waar wij voor moeten zorgen. Zo geven ze informatie over de staat van onderhoud, de uit te voeren werkzaamheden en de (financiële) middelen die hiervoor nodig zijn.

Het standaard werk op het vlak van beleid, beheer en onderhoud op de kapitaalgoederen staat steeds meer onder druk. Integrale opgaven en grote projecten waar we eenmalig geld voor ontvangen vragen steeds meer aandacht. Door verschillende ontwikkelingen zoals de energietransitie en woningbouwopgave groeien onze taken op alle gebieden: wegen, riolering, groen. De gevolgen die de uitbreiding van taken, of de wijziging in de inrichting zouden hebben, hadden we niet goed genoeg in beeld om de financiële gevolgen mee te nemen in de meerjarenraming. In 2026 stellen we de gevolgen

voor beheer en onderhoud vast en nemen we ze mee in de kadernota.

### Wegen

Elk jaar is er een budget beschikbaar voor het onderhoud van de wegen. Volgens het BBV moeten we onderscheid maken tussen (groot) onderhoud en onderhoud waarbij sprake is van “significante kwaliteitsverbetering, dat leidt tot verlenging van de levensduur van de investering”. In dat geval moet de investering geactiveerd en afgeschreven worden over de levensduur van twintig jaar. In plaats van de onderhoudskosten in één keer te verantwoorden schrijven we jaarlijks af. Elk jaar inspecteren we de wegen en geven we een kwalitatief oordeel. Wegvakken die laag scoren pakken we vervolgens aan. Zo voorkomen we achterstallig onderhoud en kapitaalvernietiging en hoeven we geen voorziening te vormen. In 2026 staan onder andere werkzaamheden gepland aan de Van Citterstraat in Heinkenszand, de Bloemenstraat in Ovezande en de Willibrordusstraat in 's-Heerenhoek.

Kerncijfers wegen	
Aantal kilometers	321 Km
Oppervlakte weggennet	1.051.472 m <sup>2</sup>
Waarvan klinkers en tegels	84%
Waarvan asfalt	15%
Waarvan halfverharding	1%

### Kosten

Voor 2026 is er een bedrag van € 880.000 beschikbaar voor investeringen. Er is daarnaast een bedrag van € 2.589.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten.

	Raming	
	Exploitatie	Investerings
2026	€ 2.589.000	€ 880.000

### Openbare verlichting

De gemeente Borsele telt ongeveer 4.100 lichtmasten met verschillen in eigenschappen, kwaliteit en leeftijd. We hebben een beheerplan voor standaard onderhoud, reparatie en vervanging van onderdelen. Kwaliteitsarme masten en energieverblindende armaturen worden eerst vervangen. Dit stemmen we af op andere werken die we moeten uitvoeren. In 2026 gaan we werkzaamheden uitvoeren in onder meer de Troyeweg in Borssele, het Lijsterhof, de Roofvogelstraat en de Stationsweg in Heinkenszand.

Kerncijfers openbare verlichting	
Aantal masten	4.121
Aantal armaturen	4.275
Waarvan ledverlichting	65%

### Kosten

Voor 2025 is er een bedrag van € 354.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten. Er zijn geen investeringen begroot.

	Raming	
	Exploitatie	Investerings
2026	€ 347.000	€ 0

## Riolering

Begin 2026 worden het gemeentelijk rioleringsplan en het gemeentelijk waterplan vervangen door het Water- en Rioleringsprogramma (WRP) 2026-2030. Dit is de basis voor ons riolering en waterbeleid. Het rioleringsstelsel maakt een belangrijk onderdeel uit van de gemeentelijke infrastructuur. Aan de ene kant voor de inzameling en transport van afvalwater van inwoners en bedrijven. Aan de andere kant voor het afvoeren van (overtollig) hemelwater en grondwater.

Op basis van leeftijd en een verwachte gemiddelde levensduur van 60 jaar voor vrijerval riolering hebben we een inschatting gemaakt van het tijdstip waarop de meeste vervangingen te verwachten zijn. Dit is de periode tussen 2035 tot 2055. We gaan pas renoveren of vervangen als de gemeten kwaliteit slecht is.

In het WRP 2026-2030 gaat aandacht uit naar het onderhoud van de riolering en het voorkomen van (grond)wateroverlast. In 2026 zijn de aanleg van een regenwaterriool in de Wolphaartsweg te Borssele, de Plataanweg in Ovezande, de Van Cittersstraat in Heinkenszand en de Deltastraat in Lewedorp gepland. Voor deze werken is een impuls subsidie in het kader van de Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie (TIK) aangevraagd. De regeling is afkomstig van het Rijk en wordt gecoördineerd door de provincie. Een nieuw doel voor het WRP is het terugdringen van het waterverbruik.

Ook herstellen we op verschillende locaties de riolering met de 'kous' renovatietechniek. Door de klimaatverandering met lange droge perioden, verzakt de bodem vaker en ontstaan er eerder lekkages in de voegverbindingen en inlaten van de rioleringen. Om schade aan de wegen te voorkomen moeten we die tijdig repareren worden met de 'kous' renovatietechniek. Naast de 'kous'-renovatietechniek gebruiken we op sommige plekken ook een zogenaamde deelliner.

Een belangrijk onderdeel in de gemengde riolering is de riooloverstort. Om de werking minder afhankelijk te maken van het onderhoud worden de uitstroomconstructies van de overstorten komende jaren verbeterd door beton bestortingen.

De vervangingen aan de drukriolering, pompen en de elektrische schakelinstallaties zijn de afgelopen jaren toegenomen.

Kerncijfers Riolering	
Aantal kilometers riolering	241 km
Waarvan vrij-vervalriolering (168 km)	70%
Waarvan drukriolering (72 km)	30%
Aantal gemalen	50
Aantal drukrioleringsgemalen	380

### Kosten

Voor 2026 is er een bedrag van € 859.400 beschikbaar voor investeringen.

Er is daarnaast een bedrag van € 1.132.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten.

	Raming	
	Exploitatie	Investeringen
2026	€ 1.132.000	€ 859.400

## Water

In het WRP staan normen voor de inrichting van watergangen en vijvers. Het beheer voeren we samen met het waterschap uit. In het waterplan staat ook hoe we beheren. Regenwater houden we zoveel mogelijk ter plaatse vast. Als dit niet mogelijk is, bergen we het water ergens anders. En als laatste voeren we water af. Binnen de afvalwaterketen werken we samen met andere gemeenten, het waterschap en Evides in de Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland (SAZ+).

We baggeren sloten en vijvers één keer in de acht jaar. Dat betekent dat we de sloten en vijvers dieper maken. Maaien doen we elk jaar. Voor de biodiversiteit is het beter om sloten in twee helften te beheren. De natuur krijgt dan de kans om tijdelijk te verhuizen naar een deel van de sloot dat niet onderhouden is. Bagger, het materiaal dat we van de bodem halen, wordt, waar mogelijk aan de kant gezet en later verwerkt in de berm. Soms is het voor verschraling beter om het af te voeren. Wat we over hebben, brengen we naar het baggerdepot van het waterschap of naar weilanddepots. Door de strenger wordende milieunormen en vervuiling met PFAS is het steeds moeilijker om de bagger, die we hebben opgeslagen, te gebruiken. Samen met andere gemeenten en het waterschap zoeken we daarvoor naar duurzame oplossingen.

Verdroging en hittestress worden door de klimaatverandering een steeds groter probleem. Aan randen van dorpen kunnen we wateropslag combineren met dorpsbossen, zoals het geplande dorpsbos in 's-Gravenpolder. Voor dit project is een impulssubsidie aangevraagd. Door aanleg van waterbergingen voorzien we ook in een secundaire bluswatervoorziening. Een groene dorpsrand met bomen, bossen en water geeft vooral bij zeer warme dagen verkoeling. Dit is voor de oudere en kwetsbare inwoners belangrijk. Voor de landbouw is het noodzakelijk om meer water vast te houden en meer ruimte te maken voor water. Het meeste water kunnen we vasthouden door de sponswerking van de bodem te verbeteren, een hoger polderpeil en meer ruimte voor water te maken. Het percentage water in de dorpen is net als in het buitengebied ongeveer 2,5% tot 4,0% van het totaal oppervlak. Om drinkwater te besparen worden bewoners voorgelicht om vooral op droge dagen minder water te gebruiken. Vaak is dit moeilijk omdat planten in de tuin dan juist water nodig hebben.

### Kerncijfers water

% sloten/oppervlaktewateren buitengebied	4,0% van het totaal oppervlak
% sloten/oppervlaktewateren in de dorpen	2,5% van het totaal oppervlak

### Kosten

Het budget voor het uitvoeren van het waterplan is bestemd voor zowel rioolbeheer als voor waterbeheer. Daarom verwijzen wij u voor de verantwoording van de gemaakte kosten voor ons waterbeheer naar de alinea Riolering.

## Openbaar Groen

Het basisdocument groenstructuur vormt het beleidskader voor de verschijningsvorm (hoe het eruit ziet) en het verzorgingsniveau (de kwaliteit van het beheer) van het openbaar groen. Het geeft de hoofdlijnen voor de toekomstige ontwikkelingen weer.

De hoofddoelstellingen zijn:

1. Behoud en vergroting van de ruimtelijke kwaliteit
2. Inspelen op veranderingen in de leefomgeving, met name biodiversiteit en klimaatadaptatie
3. Creëren van draagvlak en participatie

De hoofdgroenstructuur beschrijft het verband tussen het openbaar groen en de stedenbouwkundige opbouw van een dorpskern. Dit staat in het groenstructuurplan uit 2017. Iedere zeven jaar beoordelen we het groenstructuurplan. Hiermee zijn we voor het beleidsmatige deel in 2025 gestart. In 2026 ronden we de bijlage met beheerpakketten af.

De verschijningsvorm en het kwaliteitsniveau van het groen hangt af van plaats, dit is vastgelegd in het beheersysteem. De aparte dorpsplannen zijn in 2022 vastgesteld door de gemeenteraad. De nadruk ligt, naast ruimtelijke kwaliteit, op het vergroten van de biodiversiteit en het klimaatadaptief maken van de dorpskernen. Bomen en beplanting spelen hierbij een belangrijke rol. Elk jaar controleren we een derde van de bomen die we verzorgen op veiligheid. Deze controle leggen we vast in het beheersysteem.

Het Landschapsbeleidsplan Borsele beschrijft de gemeentelijke visie op de ontwikkeling van het landschap. We streven behoud en versterking van natuur- en landschapswaarden na. We overleggen met de provincie, het waterschap en andere terreinbeheerders om samen projecten voor te bereiden en uit te voeren. Een actuele ontwikkeling hierbij is de uitvoering van de Zeeuwse Bosvisie. Verder gelden er richtlijnen voor erfbeplantingen die toegepast worden bij landschappelijke inpassingen in het buitengebied.

In Borsele zien we, net als in heel Nederland, de laatste jaren een toename van ongewenste exotische planten, plaagdieren en ziektes in het openbaar groen. Denk bijvoorbeeld aan de reuzenbereklauw, Japanse duizendknoop, eikenprocessierups, essentaksterfte, Aziatische hoornaar, enzovoorts. Deze ontwikkelingen vragen de komende jaren extra aandacht.

Kerncijfers Openbaar Groen	
Oppervlakte openbaar groen	206 ha.
Aantal bomen	11.924 st.

### Kosten

Voor 2026 is er een bedrag van € 105.000 beschikbaar voor investeringen. Er is daarnaast een bedrag van € 3.022.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten.

	Raming	
	Exploitatie	Investeringen
<b>2026</b>	€ 2.984.000	€ 105.000

### Begraafplaatsen

In de gemeente Borsele hebben we dertien gemeentelijke begraafplaatsen waar begraven wordt. Er is één gesloten begraafplaats in 's Heerenhoek. De (her)begravingen, asbezorgingen en ruimingen vinden plaats volgens de Wet op de Lijkbezorging en de Beheersverordening begraafplaatsen. Uitgangspunt bij ruimingen is dat monumenten van vóór 1970 en monumenten waarvoor veertig jaar grafrechten zijn betaald, niet worden verwijderd na het vervallen van de grafrechten. In 2025 is het begraafbeleid beoordeeld en heeft de raad kaders meegegeven voor mogelijk beheer of overname van bijzondere begraafplaatsen. Voor het onderhoud zijn het groenstructuurplan en de beheersverordening van toepassing. Het is belangrijk dat de begraafplaatsen toegankelijk blijven. De hoofdpaden van de begraafplaatsen zijn vaak geasfalteerd. Komende jaren vraagt het onderhoud aan deze hoofdpaden aandacht. In 2026 wordt de beheersverordening begraafplaatsen bijgewerkt op basis van de uitkomsten van de in 2025 uitgevoerde evaluatie en de kaders die vanuit de raad meegegeven zijn.

#### Kosten

Voor 2026 zijn er geen investeringen geraamd.

Er is een bedrag van € 372.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten.

	Raming	
	Exploitatie	Investeringen
2026	€ 341.000	€ 0

### Gebouwen

In 2004 startten we met het formuleren en vaststellen van het beleid voor onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. We zijn eigenaar van verschillende gebouwen, bouwwerken en monumenten. We zijn verantwoordelijk voor het onderhoud dat daarbij hoort. Dit onderhoud staat in een meerjarenonderhoudsplanning (MJOP).

Op 3 december 2015 stelde de gemeenteraad de onderhoudsnota gemeentelijke gebouwen voor de periode 2016-2025 vast. De financiële vertaling uit de nota heeft betrekking op al onze gemeentelijke gebouwen en objecten, met uitzondering van de schoolgebouwen. De nieuwe onderhoudsnota gemeentelijke gebouwen voor de periode 2026 – 2035 wordt in 2026 opgesteld en ter vaststelling voorgelegd. In deze begroting zijn we uitgegaan van de kostenramingen uit de huidige meerjarenonderhoudsplanning. We vernieuwen deze ramingen in 2026 tijdens het opstellen van de nieuwe onderhoudsnota.

In 2025 hebben we op basis van het MJOP keuzes gemaakt voor de verduurzaming en toekomstbestendigheid van de gemeentelijke gebouwen. Vanuit de compensatiemiddelen *Netten op Zee* zijn we in 2025 gestart met het verduurzamen en renoveren van een groot aantal dorpshuizen. De eerste verduurzamingslag bij het dorpshuis in Baarland wordt binnenkort afgerond. Waar mogelijk maken we aanvullend gebruik van subsidiemogelijkheden of cofinanciering. Een subsidie die al is toegekend is de DUMAVA-subsidie, verstrekt door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

In 2026 zetten we deze lijn voort. We ronden de lopende projecten af en starten met nieuwe verduurzamingsmaatregelen bij andere gemeentelijke gebouwen en dorpshuizen. Hierbij ligt de focus op het verhogen van de energieprestaties, het verbeteren van het binnenklimaat en het toekomstbestendig maken van de voorzieningen. Ook in 2026 blijven we actief zoeken naar aanvullende subsidiemogelijkheden en samenwerking met lokale partijen om de impact van de investeringen te vergroten.

De gebouwen zijn verdeeld over zes categorieën:

Categorieën gebouwen
Monumenten (o.a. torens)
Onderwijsgebouwen
Maatschappelijke gebouwen (o.a. dorpshuizen, gymzalen en peuterspeelzalen)
Brandweerkazernes
Eigen gebouwen (o.a. gemeentehuis, raads- en trouwzaal, werkplaatsen, kunstwerken en overige kleine objecten)
Geprivatiseerde gebouwen (bijv. sport- en tennisaccommodaties)

Kerncijfers Gebouwen	
Aantal gebouwen (peildatum 1 januari 2023)	151
Totaal vloeroppervlakte	52.000 m <sup>2</sup>
Waarvan gemeentelijke gebouwen (exclusief torens) (24.500 m <sup>2</sup> )	47,1%
Waarvan onderwijsgebouwen	36,5%
Waarvan Sportfondsen accommodaties	16,4%

#### *Kosten*

Voor 2026 is er een bedrag van € 846.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten.

	Raming
	Exploitatie
<b>2026</b>	€ 846.000

## Paragraaf Financiering

### Algemeen

De belangrijkste uitgangspunten van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) zijn het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden en het beheersen van renterisico's. Om dit te bereiken worden in de Wet Fido verschillende regels gesteld. De gemeenteraad heeft het treasurystatuut vastgesteld in 2022. Naast het statuut is een paragraaf financiering verplicht in de begroting en de jaarrekening.

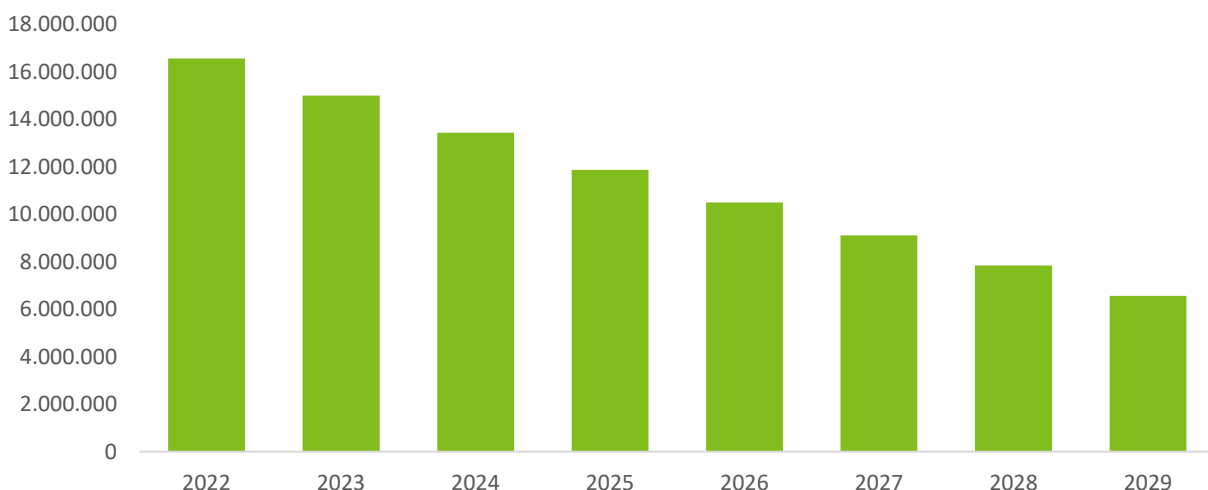
### Gemeentefinanciering

Financieringen voor een periode van één jaar en langer worden alleen aangetrokken voor de uitoefening van de publieke taak. We hebben nu vier vaste geldleningen uitstaan bij de BNG Bank. Deze komen niet voor vervroegde aflossing in aanmerking. Twee leningen lopen binnenkort in 2027 en 2029 af. Voor 2026 verwachten wij de volgende mutaties in onze leningenportefeuille:

Opgenomen geldleningen	
Stand leningen per 1 januari 2026	€ 11.880.000
Reguliere aflossingen	€ 1.380.000
Vervroegde aflossingen	€ -
Nieuw aan te trekken leningen	€ -
<b>Stand leningen per 31 december 2026</b>	<b>€ 10.500.000</b>

De tabel hieronder geeft het verloop van de huidige leningenportefeuille weer. We verwachten de komende jaren geen nieuwe langlopende lening nodig te hebben. We baseren deze verwachting op onze liquiditeitsprognose. Deze prognose is afhankelijk van de investeringen in de komende jaren en deze zijn soms lastig in te schatten.

## Vaste Schulden



### Liquiditeitsbeheer

De liquiditeitspositie is voldoende om te garanderen dat we onze verplichtingen op tijd nakomen. We kunnen dus al onze crediteuren betalen. Om de saldi optimaal te beheren, maken wij gebruik de dienstverlening van de BNG Bank. Het betalingsverkeer verloopt via het digitale communicatiekanaal BNG Data Services online.

### Uitgeleende middelen

We hebben een uitstaande geldlening aan de gemeente Kapelle die eindigt in 2028. Verder hebben wij geen uitstaande geldleningen.

Verstreckte geldleningen	
Stand leningen per 1 januari 2026	€ 810.000
Reguliere aflossingen	€ 270.000
Vervroegde aflossingen	€ -
<b>Stand leningen per 31 december 2026</b>	<b>€ 540.000</b>

### Risicobeheer

In 2022 stelden we een nieuw beleidskader op voor het garant staan voor leningen van derden. In het beleidskader staat onder welke voorwaarden we een gemeentegarantie afgeven. De gemeente kan leningen verstrekken op grond van de treasuryfunctie. Voorwaarden zijn dat deze leningen weinig risico opleveren en niet gericht zijn op het verdienen van geld door het lopen van overmatig risico. We gebruiken het treasurystatuut om de risico's te beoordelen. Het gebruik van derivaten is niet toegestaan. Verder mogen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm niet worden overschreden, volgens de Wet Fido.

### Kasgeldlimiet

Een kortlopende geldlening moet voldoen aan de geldende regelgeving. Deze regelgeving staat beschreven in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden. De kasgeldlimiet bepaalt welk bedrag we aan kortlopende leningen mogen afsluiten. Het maximale bedrag bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal. Als we de kasgeldlimiet overschrijven, moeten we verplicht een vaste geldlening aantrekken. Wij verwachten dat dit in 2026 niet zal gebeuren.

Kasgeldlimiet	2026	2027	2028	2029
Begrotingstotaal	€ 86.507.000	€ 85.877.000	€ 84.749.000	€ 84.362.000
Percentage	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
<b>Kasgeldlimiet</b>	<b>€ 7.353.095</b>	<b>€ 7.299.545</b>	<b>€ 7.203.665</b>	<b>€ 7.170.770</b>

### Renterisiconorm

De renterisiconorm geeft het renterisico op de langere termijn weer. Alle leningen die een looptijd hebben langer dan één jaar vallen hieronder. Het doel is om de rentetypische looptijden in de leningenportefeuille te spreiden, zodat een verandering in de rente vertraagd doorwerkt op de rentelasten in de administratie. In een jaar mogen de herfinancieringen als gevolg van aflossingen en de renteherzieningsmomenten samen niet meer dan 20% van het begrotingstotaal per 1 januari zijn. De onderstaande tabel geeft de renterisiconorm voor de komende jaren weer. Komende jaren blijven we ruim onder de norm.

Renterisiconorm	2026	2027	2028	2029
Lasten primaire begroting	€ 86.507.000	€ 85.877.000	€ 84.749.000	€ 84.362.000
Percentage renterisiconorm	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	€ 17.301.400	€ 17.175.400	€ 16.949.800	€ 16.872.400
Reguliere aflossing geldleningen	€ 1.380.000	€ 1.380.000	€ 1.280.000	€ 1.280.000
Geldleningen met renteherziening	€ -	€ -	€ -	€ -
<b>Ruimte onder risiconorm</b>	<b>€ 15.921.400</b>	<b>€ 15.795.400</b>	<b>€ 15.669.800</b>	<b>€ 15.592.400</b>

### Renteomslag

De rente rekenen we via een omslagstelsel toe aan de kostendragers (taakvelden). Dit heet het 'renteomslagpercentage'. Het renteomslagpercentage berekenen we over alle investeringen op een betreffend taakveld. Dit percentage schatten we zo goed mogelijk in met de gegevens die we in de begroting opnemen en rekenen we toe aan de investeringen die we lineair afschrijven. Het renteomslagpercentage waarmee gerekend is voor de begroting 2026 bedraagt afgerond 0,00%. Voor toekomstige investeringen houden we rekening met 1,00% wegens de werkelijke rente op de geldmarkt.

De lagere omslagrente zorgt voor een voordeel op veel taakvelden. De rente is namelijk lager in 2026 dan 2025 op die taakvelden. In werkelijkheid is het lagere omslagpercentage geen voordeel. Het is namelijk interne rente die wordt doorgerekend.

Renteomslag	
Rentelasten korte financiering	€ 150.000
Rentelasten lange financiering	€ 185.920
Totaal door te rekenen externe rente	€ 335.920
Af: ontvangen rente leningen derden	€ -16.620
Af: ontvangen rente schatkist	€ -555.000
De aan taakvelden toe te rekenen rente	€ -235.700
Boekwaarde per 1 januari 2026	€ 80.341.163
<b>Renteomslag percentage</b>	<b>-0,29%</b>

### Renteontwikkeling

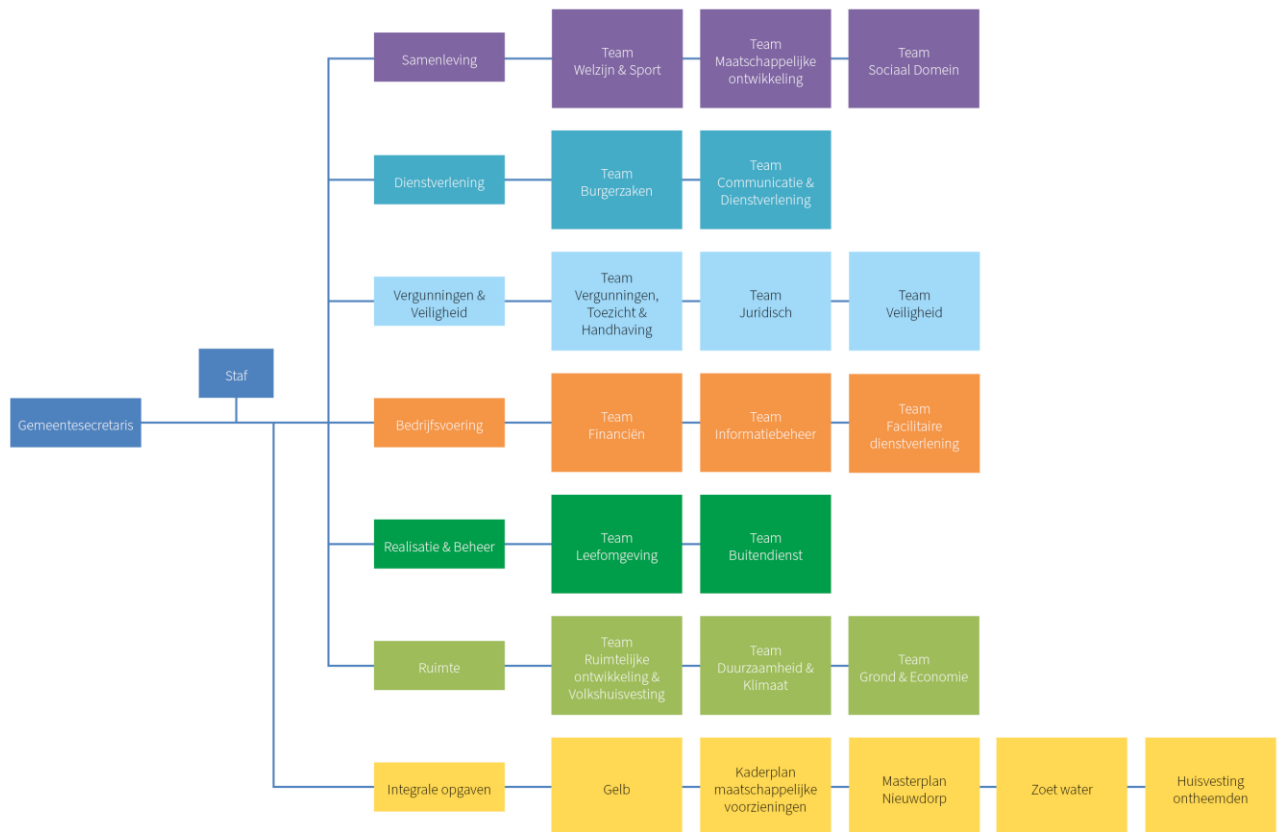
We volgen de rente en andere ontwikkelingen op de financiële markt. De rente is het afgelopen jaar vrij stabiel gebleven. Op dit moment ligt de rente tussen de 2 en 3 procent. De verwachting is dat de rente in 2026 niet veel zal veranderen. Dit blijft wel afhankelijk van moeilijk te voorspellen factoren, zoals de oorlog in Oekraïne en de onrust in het Midden-Oosten.

**Schatkistbankieren**

Sinds december 2013 is de gemeente verplicht tot schatkistbankieren. Dit betekent dat we ‘overtollige’ liquide middelen niet op onze eigen rekening houden, maar op de rekening van het Rijk zetten. Hierbij geldt een minimale drempel van 2,00% van het begrotingstotaal. Dit betekent voor Borsele een drempel van ongeveer € 1,5 miljoen. De overtollige liquide middelen worden in de Rijkschatkist aangehouden.

<b>Drempel schatkistbankieren</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
Lasten primaire begroting	€ 86.506.692	€ 85.876.750	€ 84.748.873	€ 84.361.974
Percentage drempel	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
<b>Drempel schatkistbankieren</b>	<b>€ 1.730.134</b>	<b>€ 1.717.535</b>	<b>€ 1.694.977</b>	<b>€ 1.687.239</b>

## Paragraaf Bedrijfsvoering



In 2026 optimaliseren wij de samenwerking binnen de bestaande organisatiestructuur. Denk hierbij met name aan het projectmatig werken en het werken binnen de integrale opgaven. In samenwerking met de Opgavenmanager begeleiden wij onze medewerkers in het werken volgens deze nieuwe systematiek. Daarnaast optimaliseren wij in 2026 onze interne overlegstructuren ter bevordering van de onderlinge samenwerking en kennisoverdracht.

We blijven aandacht geven aan onze missie, visie en kernwaarden: ‘verantwoordelijk, denken en doen, vertrouwen en energie’. Dit doen we in combinatie met de actiepunten uit de inzetbaarheidsscan. De inzetbaarheidsscan meet de inzetbaarheid en daarmee het werkvermogen van de medewerkers en vervangt het traditionele medewerkerstevredenheidsonderzoek. In 2027 voeren wij de inzetbaarheidsscan opnieuw uit.

### Personeel & Organisatie

Als gemeente willen we een aantrekkelijke werkgever zijn voor ons personeel. Belangrijk hierbij zijn goede arbeidsvoorwaarden, een goede werksfeer en een marktconform salaris. We merken dat het vinden van geschikt personeel steeds lastiger is. We hebben al jaren te maken met een toenemende werkdruk door onder andere de huisvesting van ontheemden, de woningbouwopgave, energietransitie, het nucleaire dossier, georganiseerde ondermijnende criminaliteit, verduurzaming, de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen en de Omgevingswet.

In 2026 blijven we investeren in aantrekkelijk werkgeverschap. Dit doen we door een opleidingsbudget beschikbaar te stellen voor persoonlijke ontwikkeling. Daarnaast bieden wij een interessant en relevant opleidingsprogramma binnen onze eigen organisatie aan op het gebied van onder andere gemeente- en bestuursrecht, gemeentefinanciën, weerbaarheid, persoonlijke effectiviteit en vitaliteit.

Het aantal medewerkers wordt ten opzichte van vorig jaar iets uitgebreid, voornamelijk in de ondersteunende diensten. Vanaf 1 januari 2026 is de totale bezetting 218,8 fte (ten opzichte van 202,87 fte in 2025). De totale salariskosten voor 2026 bedragen ongeveer € 19,9 miljoen (ten opzichte van € 16,4 miljoen in 2025) exclusief gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders. Die stijging komt onder andere door:

- De personele knelpunten in de strategische personeelsplanning;
- De effecten van de nieuwe cao.

### **Flexibel werken**

Online (thuis)werken is niet meer weg te denken uit onze maatschappij. Dit vraagt om een nieuw werkplekconcept 'Flexibel werken binnen Borsele'. We blijven medewerkers ondersteunen om thuis te kunnen werken.

De bedoeling was het gemeentehuis in fases aan te passen op zo'n manier dat dit aansluit bij de huidige en toekomstige behoefte als het gaat om flexibel werken, (digitaal) vergaderen en projectmatig werken. Daarnaast zouden we ook de groei van de organisatie meenemen. Gezien de huidige drukte binnen het gemeentehuis en de vele lopende (complexe) projecten, is dit echter niet het juiste moment om over te gaan tot grootschalige aanpassingen.

Toch ontkomen we er niet aan om op korte termijn iets te doen. We willen de ruimtes die we hebben, optimaler benutten en kleine aanpassingen doorvoeren die de werkomgeving verbeteren. Denk aan het plaatsen van meer belcellen, het verbeteren van de akoestiek, het creëren van meer kleine vergaderruimtes en het vervangen van het meubilair.

In de kadernota 2025-2028 is een aanvullend investeringskrediet opgenomen om op korte termijn diverse investeringen te realiseren.

Daarnaast is sinds het najaar van 2024 duidelijk welke maatregelen we moeten nemen om te verduurzamen. In 2025 zijn de gewenste aanpassingen en verhuisbewegingen gedaan. Met de levering van het nieuwe kantoormeubilair en de herinrichting van het eet-werkcafé is het project eind 2025 afgerond. Nu kunnen we echt flexibel werken binnen de gemeente Borsele.

### **Participatie, dienstverlening en communicatie**

In 2026 voeren we het vastgestelde beleid op het gebied van participatie, dienstverlening en communicatie uit. Voor participatie blijven we het digitaal participatieplatform Praat Mee Borsele ([www.praatmee.borsele.nl](http://www.praatmee.borsele.nl)) inzetten. Inwoners kunnen meedenken over en ideeën aandragen voor projecten en ontwikkelingen in onze gemeente. Zo maken we samen met onze inwoners van Borsele een nog fijnere plek om te wonen, werken en recreëren.

In 2026 gaan we onze visies op dienstverlening en communicatie herzien. We willen onze dienstverlening voor onze inwoners op peil houden. Voor onderwerpen, zoals de telefonische bereikbaarheid van onze medewerkers en het versterken van ons gastheerschap, blijven we zeker aandacht houden. In 2025 zijn ons kwaliteitshandvest en onze servicenormen vernieuwd. Vanaf 2026 gaan we deze beter onder de aandacht van onze medewerkers brengen.

Qua communicatie blijven we stevig inzetten op een heldere en eenvoudige communicatie die aansluit bij verschillende doelgroepen. We blijven onze communicatiemiddelenmix continu afstemmen op de behoefte van onze inwoners. Belangrijke thema's waar we op het gebied van communicatie extra op inzetten zijn het sociaal domein, duurzaamheid(subsidies), de energietransitie, wonen en klimaatadaptatie. We profileren gemeente Borsele als aantrekkelijke werkgever, zodat we in de huidige

krappe arbeidsmarkt onze vacatures goed kunnen invullen. De interne communicatie richting onze medewerkers blijft een van onze speerpunten. Tot slot is de gemeenteraadsverkiezing in maart 2026 een belangrijk thema.

### **Informatievoorziening**

Met de iVisie (2023) is de stip op de horizon op het gebied van ICT, Informatievoorziening en Informatiebeheer bepaald. iVisie helpt ons de komende jaren om keuzes te maken met als doel over vijf jaar een stabiele toekomstbestendige organisatie te hebben. Belangrijk hierbij is dat het werken vanuit een iVisie niet alleen de ICT, maar de hele organisatie raakt.

Dit zijn de vier speerpunten:

1. We versterken het contact met onze klanten.
2. We hebben een toekomstgerichte duurzame organisatie.
3. We werken datagedreven.
4. We investeren in (digitaal) samenwerken, zowel intern als extern.

Uit een onafhankelijk onderzoek dat in 2024 is uitgevoerd, blijkt dat Borsele grip heeft op het archiefbeheer en op de informatiehuishouding. Ook ligt er een goed overzicht van de verbeterpunten. Borsele is op meerdere gebieden bezig om de kwaliteit van de informatiehuishouding te verbeteren. Er is inmiddels een plan van aanpak opgesteld, waarvan de uitvoering in 2025 is gestart en zal doorlopen in 2026.

### **Informatiebeveiliging en privacy**

Als gemeente werken we dagelijks met (privacy)gevoelige gegevens. Informatiebeveiliging en de bescherming van persoonsgegevens blijven daarom erg belangrijk. De wettelijke eisen worden steeds strenger. Zo hadden we al te maken met onder andere de AVG en de Wet politiegegevens en ging in oktober 2024 ook de Europese Network and Information Security Directive (NIS2-)richtlijn van kracht. De Nederlandse uitwerking daarvan, de Cyberbeveiligingswet, gaat naar verwachting van de regering in het tweede kwartaal van 2026 in.

De Cyberbeveiligingswet stuurt op risico's die netwerk- en informatiesystemen bedreigen. Net als bij de AVG kan de toezichthouder handhavend optreden als een organisatie niet aan de wet voldoet. Naar verwachting zal de NIS2-richtlijn extra inspanningen en kosten met zich meebrengen. Onduidelijk is of al deze kosten door de Rijksoverheid worden vergoed en of we deze extra inspanningen met de huidige informatiebeveiligingsorganisatie kunnen bewerkstelligen.

Door steeds meer aan de wettelijke eisen te voldoen neemt de weerbaarheid toe en verkleinen we de risico's op (ernstige) gevolgen van cyberaanvallen en datalekken. We werken met een jaarlijks informatieveiligheidsplan. Hierin staan activiteiten die de informatiebeveiliging en privacybescherming naar een hoger niveau tillen. Voorbeelden zijn het verhogen van het bewustzijn van de medewerkers en bestuurders en het beveiligen van systemen en applicaties.

### *Audits*

Ook dit jaar verantwoorden we ons op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. Dit doen we op basis van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). Dit is een initiatief van gemeenten, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. ENSIA streeft naar een zo effectief en efficiënt mogelijk ingericht verantwoordingsstelsel over informatiebeveiliging en informatiekwaliteit. Daarnaast verantwoorden we onszelf regelmatig voor de verwerking van politiegegevens met een privacy-audit op grond van de Wpg.

**Concerncontrol**

De concerncontroller zorgt voor samenhang en structuur in de sturing en beheersing van de organisatie, en toetst de doelmatigheid en rechtmatigheid.

Sinds 2023 legt het college elk jaar een rechtmatigheidsverklaring af. We zijn gestart met variant 1 van de rechtmatigheidsverantwoording, zoals in 2021 door de raad in het Plan van Aanpak Rechtmatigheidsverantwoording is vastgesteld. Die richt zich op financiële rechtmatigheid en de naleving van wettelijke normen bij financiële beheershandelingen.

In de periode 2026–2029 willen we uitbreiden met variant 2. Daarbij krijgt een aantal relevante processen en thema's extra aandacht. Deze thema's worden in overleg met de raad vastgesteld en krijgen een toelichting in de bedrijfsvoeringsparagraaf. Voorbeelden zijn maatregelen tegen onrechtmatigheden bij aanbestedingen, cyberveiligheid en het beheer van grote projecten en geormerkte fondsen.

Variant 2-thema's vullen de artikel 213a-onderzoeken aan en vervangen deze niet. Waar de 213a-onderzoeken zich richten op doelmatigheid en doeltreffendheid van beleid, focussen de variant 2-thema's op naleving van wet- en regelgeving en interne beheersing. Ze leveren concreet inzicht in eventuele rechtmatigheidsrisico's, verbeterpunten in processen en de interne beheersing en vergroten de transparantie richting de raad.

**Data-geïnformeerd werken**

Data-geïnformeerd werken houdt in dat we beslissingen nemen op basis van een combinatie van betrouwbare data, menselijk denkwerk en eerdere ervaringen. Zo neemt de kwaliteit van beslissingen toe. Om deze manier van werken in te voeren binnen de organisatie is een visie en strategie opgesteld. Deze zijn in 2025 vastgesteld door het MT en worden in 2026 in uitvoering gebracht. Nu al maken we steeds meer gebruik van data-analyses in de organisatie. Een van de programma's die we daarvoor gebruiken is Cognos.

**Common Ground**

Common Ground is de informatiekundige visie waarmee gemeenten de informatievoorziening samen eenvoudiger, flexibeler en slimmer gaan inrichten. Zo kunnen we de dienstverlening en bedrijfsvoering ingrijpend verbeteren. De huidige manier van digitaal gegevens uitwisselen verloopt traag, is kostbaar en foutgevoelig. Dat maakt het lastig om snel en flexibel in te spelen op diverse maatschappelijke opgaven. Zoals de duurzaamheidstransitie, meer grip op de (uitgaven in de) zorg, participatie en de handhaving van openbare orde en veiligheid.

De basisgedachte van Common Ground is:

- Data worden losgekoppeld van werkprocessen en applicaties.
- Data worden opgevraagd bij de bron, in plaats van ze veelvuldig te kopiëren en op te slaan.

Om dit te realiseren, werken we samen op basis van vier uitgangspunten:

- Gegevens worden uniform gemaakt;
- Gegevens worden opgehaald met API's (software waarmee systemen gegevens kunnen uitwisselen);
- Er wordt gewerkt met één gemeenschappelijke integratielaag;
- Data blijven in de bron.

## Paragraaf Wet Open Overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) ingegaan. Het doel van de Woo is een open overheid, die zorgdraagt voor een goede en toegankelijke informatievoorziening. De uitvoering van de Woo vraagt een forse investering in tijd en middelen.

Sindsdien hebben we contactfunctionarissen Woo in dienst. Deze functionarissen moeten zorgen dat vragen over de beschikbaarheid van publieke informatie beantwoord worden. Ze zijn in staat om in gesprek te gaan met onze inwoners en collega's over vragen over de Woo.

### Passieve openbaarmaking

Inwoners hebben het recht om een Woo-verzoek niet alleen schriftelijk, maar ook digitaal in te dienen. Daarom is er op de website van de gemeente Borsele een eenvoudige manier om zo'n Woo-verzoek in te dienen. Uit efficiëntie-oogpunt is er voor elke medewerker anonimiseringssoftware beschikbaar dat ervoor zorgt dat persoonlijke gegevens worden beschermd.

### Actieve openbaarmaking

De Woo verplicht ons om actief te publiceren over elf informatiecategorieën. Deze verplichting gaat in fases in en geldt sinds 1 november 2024 voor de eerste vijf informatiecategorieën:

- Wetten en algemeen verbindende voorschriften
- Overige besluiten van algemene strekking
- Organisatie en werkwijze
- Bereikbaarheidsgegevens
- Vergaderstukken Staten-Generaal

Voor gemeenten zijn alleen de categorieën Organisatie en werkwijze en Bereikbaarheidsgegevens van toepassing. De andere drie categorieën zijn van het Rijk en worden automatisch openbaar gemaakt.

Wanneer de tweede fase aan categorieën openbaar gemaakt moet worden, is nog niet bekend. Wel weten we dat daar technische voorzieningen nodig zijn. Daarvoor onderzoeken we nu de mogelijkheden.

We publiceren de Woo-verzoeken, inclusief de beslissingen en verstrekte informatie op de website.

We beschikken over een redacteur om de Woo-index te vullen. De Woo-index verwijst naar documenten en collecties hiervan die de gemeente al eerder publiceerde. Ook heeft het een extra zoekmogelijkheid. Die is gekoppeld aan het Register overheidsorganisaties (Roo).

### Informatiehuishouding op orde

De Woo verplicht dat de digitale informatiehuishouding uiterlijk in 2030 op orde is. Dit betekent dat we maatregelen moeten nemen om nieuwe informatiebestanden duurzaam toegankelijk te maken en te houden. Informatie is duurzaam toegankelijk als die gedurende de vastgestelde bewaartermijn voldoet aan de duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie (DUTO)-kenmerken. Onder deze kenmerken vallen: vindbaar, beschikbaar, leesbaar, interpreteerbaar, betrouwbaar en toekomstbestendig. In 2026 werken we aan de hand van een meerjarenplan zodat informatiebestanden voldoen aan de DUTO-eisen.

## Paragraaf Projecten

Er lopen verschillende grote projecten binnen de gemeente Borsele. In deze paragraaf lichten we toe wat de projecten inhouden en wat de status ervan is.

### Grootschalige energietransitie en Leefkwaliteit Borsele

#### Algemeen

Er komen veel ontwikkelingen op ons af. Met name als het gaat om de energietransitie. We werken aan elektriciteitsinfrastructuur, waterstofontwikkelingen en converterstations. Daarnaast heeft de voormalige minister van Klimaat en Energie op 9 december 2022 Borssele aangewezen als voorkeurslocatie voor de mogelijke bouw van twee nieuwe kerncentrales.

Ons doel is om samen met onze inwoners ervoor te zorgen dat de landelijke energietransitie bijdraagt aan een betere leefkwaliteit in de gemeente Borsele.

Onder leefkwaliteit verstaan we met name:

- Veiligheid en gezondheid;
- Landschap, natuur en water;
- Wonen, werken, voorzieningenniveau en sociale cohesie.

#### Uitvoering

Volgens de huidige planning komt de ontwerp-voorkeursbeslissing voor de nieuwbouw van twee kerncentrales na de zomer van 2026 ter inzage. De vaststelling en publicatie van de definitieve voorkeurslocatie staat gepland voor Q1 2027.

In 2025 hebben we de Borselse Voorwaarden bijgewerkt. Deze vormen samen met het Impact Rapport Kernenergie de basis om in 2026 te komen tot een Rijk-Regiopakket. Dit is een pakket aan maatregelen die enerzijds de mogelijke overlast van de energieprojecten minimaliseren en anderzijds de kansen optimaal benutten. Tegelijkertijd wachten we niet met investeren in de leefkwaliteit. In 2026 geven we verder uitvoering aan de Gebiedsinvesteringen Netten op Zee tranche 1, waaruit de gemeente Borsele ongeveer € 21.500.000 ontvangt. Daarnaast geven we vorm aan tranche 2 van deze Gebiedsinvesteringen.

### Gebiedsinvesteringen Netten op Zee

#### Algemeen

De Gebiedsinvesteringen Netten op Zee zijn bedoeld om de leefkwaliteit rond de aanlandlocaties van energieprojecten te verbeteren. Het Rijk heeft hiervoor extra geld beschikbaar gesteld. Dit besteden we aan maatregelen waar inwoners direct een positieve invloed van merken. Hieronder staat een overzicht van de lopende projecten uit Tranche 1. De projecten zijn verdeeld over de vier thema's.

#### 1. Behouden en versterken van de natuur

- Uitloopgebieden en groenstructuurplannen
- Heggenproject
- Bloemrijke akkerranden

#### 2. Verbeteren van de fysieke leefomgeving

- Lokaal Impact Fonds
- Verkeersmaatregelen Veerse Meer Zuid, Lewedorp
- Revitaliseren Pluimweide
- Versterken sportfaciliteiten

**3. Versnellen en toepassen van de (duurzame) energietransitie**

- Verduurzaming en renovatie Dorpshuizen
- Verkeersmaatregelen Veerse Meer Zuid, Lewedorp
- Revitaliseren Pluimweide
- Versterken sportfaciliteiten

**4. Versterken van de regionale economie**

- Subsidie verduurzamen bedrijven
- Starters- en Stimuleringsleningen
- Dorpsvernieuwing 2.0

We brengen u regelmatig op de hoogte van de voortgang van deze projecten.

**Netten Op Zee tranche 2**

Voor tranche 2 van de Gebiedsinvesteringen Netten op Zee ontvangt de regio Zeeland naar verwachting € 49.000.000. Partijen hebben afgesproken dat de basis voor de verdeling van deze middelen de verdeelsleutel van tranche 1 is. Wel moet er meer geld naar regionale projecten gaan. In 2026 wordt het regioplan voor tranche 2, met daarin de definitieve verdeling, ingediend bij het ministerie van KGG en de overeenkomst ondertekend. De komende tijd werken wij de Borselse projectplannen verder uit. Deze worden ter goedkeuring aangeboden aan de gemeenteraad.

**Regio Deal****Algemeen**

De Regio Deal North Sea Port District (NSPD) focust zich op het verhogen van de brede welvaart in en rond het kansrijke en kwetsbare grensgebied van het NSPD. Het doel is om inwoners, bedrijven en voorzieningen te behouden en aan te trekken voor de regio. Door de leefkwaliteit te verbeteren en het vestigingsklimaat te versterken.

Hieronder staat een overzicht van de lopende projecten, verdeeld over de drie sleutelopgaven:

**1. Versterken van een gezonde leefomgeving**

- Groenstructuurplannen Borssele, 's-Heerenhoek, Lewedorp en Nieuwdorp
- Motoriekroute Heinkenszand
- Koppelingsgebied 's-Heerenhoek
- Kernegezond Borsele

**2. Aantrekken van talent door innovatie, kennisoverdracht en cultuurvernieuwing**

- Broedplaats Borsele

**3. Vergroten bereikbaarheid van voorzieningen door slimme, landgrens-overstijgende en duurzame mobiliteit**

- Hubontwikkeling Heinkenszand

We brengen u regelmatig op de hoogte van de voortgang van deze projecten.

## Mainportprogramma Zeeland/West-Brabant

### Algemeen

Georganiseerde criminaliteit rond drugsmokkel via zeehavens heeft een negatieve impact op de samenleving, bedrijven in de havens en de mensen die er werken. De havengebieden van Vlissingen, Borsele, Terneuzen en Moerdijk zijn samen aangewezen als mainport Zeehavens Zeeland/West-Brabant. Met het geld van het ministerie van Justitie en Veiligheid bestrijdt deze mainport ondermijnende criminaliteit. Dit gebeurt door integrale samenwerking tussen publieke en private partijen.

### Pijlers

Het mainportprogramma is opgedeeld in vier pijlers. Deze pijlers vormen de rode draad door de verschillende activiteiten en projecten. Alle deelnemende partijen leveren menskracht voor de uitvoering van de projecten. De collega's van het programmabureau nemen de projectleiding op zich.

Dit zijn de vier pijlers:

1. **Informatiedeling, onderzoeken en intelligence:** Door informatie te delen ontstaat een completer zicht op criminele activiteiten. Door data te analyseren en patronen in kaart te brengen, kunnen we risico's vroeg identificeren en aanpakken.
2. **Fysieke veiligheid:** We versterken de fysieke beveiliging en infrastructuur die het criminelen moeilijker maakt om onopgemerkt toegang te krijgen tot het havengebied. Het laatste stuk hekwerk met detectie en cameratoezicht rondom de Bijleveldhaven wordt in 2026 afgerond.
3. **Sociale weerbaarheid:** Door preventie maken we de succesansen voor georganiseerde drugscriminaliteit kleiner. We vergroten het bewustzijn en verantwoordelijkheidsgevoel van bedrijven en medewerkers. We trainen personeel met een fysiek én digitaal trainingsaanbod. En voeren meerjarige bewustwordingscampagnes via social media. Met bedrijven doorlopen we intensieve weerbaarheidsscans. De weerbaarheidsmaatregelen die daaruit ontstaan, maken de Bijleveldhaven als weerbaar.
4. **Toezicht, controle en opsporing:** We treden op tegen criminelen die onze bedrijven en medewerkers blijven misbruiken. Proactieve en regelmatige controles en actieve opsporing zorgen ervoor dat criminele activiteiten sneller worden opgemerkt en afgebroken. Het nieuwe intergemeentelijk haventeam speelt hierin een belangrijke rol. Daarnaast blijven we ons inzetten voor voldoende capaciteit voor controle en opsporing, die past bij de omvang van onze havens en de problematiek.

## Masterplan Nieuwdorp

### Algemeen

Het doel van het Masterplan Nieuwdorp is het toekomstbestendig maken van Nieuwdorp door het duurzaam vernieuwen van de sociaal-maatschappelijke voorzieningen (waaronder het dorps huis en de school), het creëren van een dorps hart, het verbeteren van de verkeerssituatie en de verkeersafwikkeling van het dorp en het verbeteren van de (woon)omgeving. Daarbij houden we rekening met (toekomstige) ontwikkelingen en wetgeving op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptie en energietransitie. Het Masterplan voeren we uit in twee fasen. De eerste fase loopt tot en met half 2026.

### Uitvoering

Een tweetal deelprojecten hebben we al afgerond: kavel Steketeepad (Stekestekje) en de klimaatstraat Prinses Margrietstraat. Het dorps hart is opgeleverd en in gebruik genomen. Het middengebied is in voorbereiding.

### Dorps hart

In het dorps hart hebben we een multifunctionele accommodatie (mfa) met een dorps huis, school, kinderopvang en gymzaal gerealiseerd. De financiële afronding en verantwoording inclusief afwerkingen en restpunten lopen nog door tot en met maart 2026.

### Middengebied

De gereformeerde gemeente heeft het nieuwe kerkgebouw in gebruik genomen. In 2026 gaan we verder met de ontwikkeling van het totale gebied. De opbrengst van de verkoop van onze kavels Hertenweg 2-4 en Havenweg 30 gebruiken we mede om de kosten van het (MFA) Masterplan Nieuwdorp te dekken.

## Haalbaarheidsstudies en nieuwe projecten

In 2024 begonnen we met haalbaarheidsstudies voor Sportaccommodatie Borsele- West en Ontwikkelplan maatschappelijke voorzieningen Lewedorp. Hiermee gaan we in 2026 verder.

Daarnaast zijn we in 2025 gestart met het project Noodopvang Heinkensand, om uitvoering te geven aan het ministeriële (Zeeuwse) verdeelbesluit van de Spreidingswet. Borsele realiseert op basis van deze verdeling een noodopvang voor maximaal honderd asielzoekers voor een periode van dertien maanden in Heinkensand. Deze opvang dient uiterlijk 1 april 2027 te zijn verwijderd.

Tot slot hebben we in 2025 de Integrale Opgave Zoetwater opgestart. Vanuit deze opgave zijn we gestart met twee projecten: De Kanskaart Berging op Borsels grondgebied en de Haalbaarheidsstudie rioolwaterzuivering Willem-Annapolder. Beide projecten worden in 2026 uitgevoerd.

## Sturen op projecten, programma's en opgaven

We werken aan een nieuwe methode voor het sturen op projecten, programma's en integrale opgaven. Het doel is om meer eenduidigheid te krijgen in de aansturing, rolverdeling, bevoegdheden en verantwoordelijkheden binnen projecten. Daarnaast willen we door middel van project portfoliomanagement meer gaan sturen op het realistisch prioriteren van projecten, binnen de middelen die we daarvoor hebben.

Deze nieuwe werkwijze zal gevolgen hebben voor de manier waarop we over projecten rapporteren. We streven naar een periodieke voortgangsrapportage van het totale project-portfolio, waarmee we uw raad kunnen informeren. De paragraaf Projecten in de begroting en de jaarrekening zullen we vanaf volgend jaar aanpassen op basis van deze nieuwe werkwijze.

## Paragraaf Grondbeleid

De gemeenteraad heeft op 9 januari 2025 de nieuwe nota Grondbeleid 2025-2028 vastgesteld en ingestemd met het Programma Kostenverhaal en Financiële Bijdragen 2025. Sindsdien sluit het beleid aan op de nieuwe Omgevingswet en onze Omgevingsvisie.

De twee belangrijkste doelstellingen van het grondbeleid:

- Het bevorderen van het gewenste ruimtegebruik en de ruimtelijke kwaliteit;
- Het streven naar een financieel gezond grondbedrijf. Winstgevende plannen moeten verlieslatende kunnen compenseren.

### Visie

De nota Grondbeleid geeft inzicht in hoe we als gemeente handelen bij locatieontwikkelingen. Met het grondbeleid kunnen we de ruimtelijk-economische opgaven, zoals die in andere beleidsdocumenten zijn vastgelegd, uitvoeren. Vooral op het gebied van woningbouw (betaalbare woningen). De kerndoelstellingen zijn vertaald naar specifieke beleidsuitgangspunten, waaraan we de uitvoering van het grondbeleid kunnen toetsen.

### Wijze waarop grondbeleid wordt uitgevoerd

De gemeente past regisserend grondbeleid toe: per ontwikkeling bepalen we in een vroeg stadium of het wenselijk is om actief grondbeleid te voeren. Voor een geslaagde gebiedsontwikkeling vinden wij het namelijk belangrijk dat de gemeente zoveel mogelijk zelf de regie houdt. De gemeente is niet gericht op het behalen van winst maar op het nastreven van haar maatschappelijke doelen. Actief grondbeleid geeft hiervoor de grootste kans van slagen, maar ook bij faciliterend grondbeleid maakt de gemeente zo effectief mogelijk gebruik van de wettelijke instrumenten om de regie te behouden. Als de markt het beter kan, kiest de gemeente voor proactief faciliteren. Dit betekent dat de gemeente stimuleert, verbindt, bemiddelt en het klimaat schept om een ruimtelijke ontwikkeling van de grond te krijgen met (beperkt) financieel risico.

### Actuele prognose resultaten

Op basis van de jaarrekening 2024 voorspellen wij op termijn nog een positief resultaat van € 4.367.759 van alle plannen die in exploitatie zijn. Op deze plannen zijn, via de jaarlijkse resultaatbepaling, al winsten genomen voor in totaal € 15.446.846.

Bouwgroepen in exploitatie	Aantal m2	Boekwaarde 31-12-2024	Geraamde kosten	Geraamde opbrengsten	Geraamd Resultaat	Gerealiseerde winstnemingen
<b>Woningbouw:</b>						
Borssele, Stadshoek	948	-280.604	345.483	151.680	-86.801	276.598
's-Gravenpolder, Oostgaarde	6.235	-935.384	1.262.024	1.417.205	-1.090.565	2.219.141
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 2	0	-117.702	117.616	0	-86	-123.911
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 3	6.650	-139.165	1.766.823	1.628.653	-995	-443.000
's-Heerenhoek, De Blikken 2	3.224	-238.328	763.124	611.530	-86.734	512.258
Heinkenszand, Over de Dijk 2 en 3	0	-410.564	261.770	0	-148.794	8.534.170
Heinkenszand. Stenevate	0	-165.092	138.089	0	-27.003	264.816
Heinkenszand Platepolder	12.861	551.930	2.149.365	3.454.810	-753.515	137.148
Kwadendamme, 2001	0	0	0	0	0	556.554
Lewedorp, Nieuwe Kraaijertpolder	0	-864.531	350.217	0	-514.314	3.162.033
Oudelande, Tolhoek	3.620	-50.007	897.480	851.953	-40	-321.000
Ovezande, Plataanweg 2001	8.375	565.869	859.808	1.426.465	-788	-355.378
Ovezande, Nieuwstraat	4.119	-845.593	278.109	741.420	-1.308.904	442.133
<b>Bedrijventerreinen:</b>						
Heinkenszand, Noordzak fase 3	6.024	-136.309	496.889	709.800	-349.220	585.284
<b>Totaal</b>	<b>52.056</b>	<b>-3.065.480</b>	<b>9.686.797</b>	<b>10.993.516</b>	<b>-4.367.759</b>	<b>15.446.846</b>

*In de jaarrekening 2024 zijn alle plannen opnieuw doorgerekend. Bovenstaand overzicht sluit aan op de gegevens van de jaarrekening.*

In het BBV en de notities van de commissie BBV staan regels over de manier waarop grondexploitaties berekend moeten worden en hoe we tussentijds winsten en verliezen moeten nemen. Ieder jaar rekenen we deze opnieuw door, op basis van de laatst inzichten en grondslagen. Dit kan leiden tot jaarlijkse winst- en verliesnemingen. Deze veranderingen verwerken we vervolgens in de jaarrekening. In de grondslagen van de jaarrekening nemen we uitgangspunten voor onze berekeningen op, zoals het rentepercentage en de kostenindexatie. Winsten en verliezen compenseren we door onttrekkingen of dotaties aan de reserve bouwgrondexploitaties. De reserve bedroeg op 1 januari 2024 € 3.297.316. Bij de resultaatbestemming van de jaarrekening is deze reserve teruggebracht tot een bedrag van € 3.000.000.

Als gevolg van wetswijzigingen behoren de zogenaamde ‘niet in exploitatie genomen gronden’ niet meer tot het grondbedrijf. Sinds januari 2016 nemen we deze op onder de materiële vaste activa als ‘strategische gronden’. Als de gemeenteraad een herziening van het omgevingsplan vaststelt voor woningbouw, wordt de waarde van die strategische grond overgeheveld naar de grondexploitatie van het betreffende woningbouwplan. In principe moeten strategische gronden, zogenaamde ‘warme gronden’, gewaardeerd worden tegen verwervingskosten. Behalve als er sprake is van een duurzame waardeontwikkeling.

## **Woningbouw en industrie**

### *Regionale samenwerking en afstemming*

In de nationale woon- en bouwagenda van maart 2022 is bepaald dat er in Nederland tot 2030 900.000 woningen gebouwd moeten worden. Twee derde daarvan moet betaalbaar zijn. De provincie Zeeland heeft op basis hiervan prestatieafspraken gemaakt met het Rijk over de bouwopgave voor Zeeland, die zijn vastgelegd in de Zeeuwse woondeal. In 2024 hebben wij met de gemeenten in de Bevelanden een doorvertaling gemaakt van deze prestatieafspraken in een nieuwe regionale woon(zorg)visie.

In 2023 heeft de gemeenteraad vastgesteld welke woningbouwplannen het belangrijkste zijn om te kunnen voldoen aan onze bouwopgave volgens de afspraken in de Zeeuwse Woondeal (tot 2030). Op basis hiervan, en het Borsels uitvoeringsprogramma met uitvoeringsagenda bij de woonzorgvisie, zijn wij volop bezig met de (planologische) voorbereidingen van nieuwe woningbouwplannen. Om zo te kunnen voldoen aan de toegenomen vraag naar (betaalbare) woningen. In 2026 ronden wij samen met Beveland Wonen de bouw af van flexwoningen voor één- en tweepersoonshuishoudens in een aantal kernen binnen onze gemeente. We evalueren dit en, afhankelijk van de uitkomst hiervan, onderzoeken we de mogelijkheid van een tweede tranche.

Bij de voorbereiding van nieuwbouwplannen sturen wij op het realiseren van voldoende betaalbare woningen en voldoende nultreden, geclusterde en zorggeschikte woningen volgens het Afsprakenkader ouderenhuisvesting Zeeland.

### *Bedrijventerreinenprogramma*

In het Bedrijventerreinenprogramma De Bevelanden 2021-2030 zijn afspraken gemaakt over verbetering van de huidige bedrijventerreinen en de regionale toekenning van ontwikkelruimte. Bij nieuwe initiatieven kijken we onder andere naar de vraag vanuit de markt. Eén keer in de twee jaar herijken we de ingediende wensen van de individuele gemeenten aan de hand van gezamenlijk opgestelde voorwaarden. Borsele heeft alleen op bedrijventerrein Noordzak nog een aantal kavels beschikbaar. Wij spannen ons ervoor in dat er in de regionale programmering ruimte komt voor noodzakelijke uitbreiding van bestaande bedrijven. Verder onderzoeken we of een nieuw bedrijventerrein in de gemeente wenselijk en passend is.

### **Grondprijzen**

In 2026 werken we bij de uitgifte van grond met een nieuw protocol en een grondprijzenbrief. De grondprijzenbrief gaat uit van marktconforme prijzen vernieuwen we elk jaar.

### **Erfpacht**

Wij geven gronden voor woningbouw en bedrijven op twee manieren uit. Zowel koop als erfpacht is mogelijk. Om de woonzorgvisie uit te voeren doen we onderzoek naar woningmarktinstrumenten die we kunnen inzetten om de betaalbaarheid van woningen te vergroten. We zullen de instrumenten in samenhang bekijken en een beslissing nemen over de inzet ervan. Ook erfpacht maakt hier onderdeel van uit. We onderzoeken hoe goed huidige erfpachtregeling werkt en blijven deze gebruiken, tot de uitkomst van het onderzoek bekend is.

### **Reserves**

Aangezien grondexploitatie omgeven is door risico's, is er een reserve Bouwgrondexploitaties. Deze reserve is bedoeld als:

- buffer voor verlieslatende grondexploitaties;
- dekking voor onverwachte uitgaven in de grondexploitatie;
- egalisatie van jaarlijkse winsten en verliezen;
- dekking van de lasten van vennootschapsbelasting;
- egalisatie voor herwaardering van strategische gronden.

Daarnaast is er een reserve Kwaliteit Openbare Ruimte. Deze reserve voeden we met name uit verkoop van bouwgronden in bestemmingsplannen. Ook bouwinitiatieven van particulieren en ontwikkelaars dragen hieraan bij. Wij gebruiken deze reserve voor openbare voorzieningen, zoals verbetering van infrastructuur, versterking van natuur, landschap en cultuurhistorie, dorpsvernieuwing, herstructurering en revitalisering van bedrijventerreinen en waterberging. Vanaf 2025 wordt de reserve KOR geleidelijk afgebouwd. De KOR voeden we nog met de lopende grondexploitaties van vóór 2025. Vanaf 2025 komen er twee nieuwe reserves voor in de plaats: de reserve Financiële Bijdragen en de reserve Compensatie Waterberging. Dit is vastgelegd in het Programma Kostenverhaal en Financiële Bijdragen 2025. Deze voeden we met de nieuwe grondexploitaties die starten vanaf 2025.

### **Overige ontwikkelingen**

Hoewel de woningmarkt de laatste tijd lijkt te herstellen, zijn er toch ontwikkelingen die invloed hebben op het tempo van de bouw, zoals de hypotheekrente en bouwpreisen. Er zijn extra investeringen nodig voor technische voorzieningen ten behoeve van het milieu. Zo zorgen gasloos bouwen, klimaatadaptatie en stikstofproblemen ervoor dat extra maatregelen nodig zijn. Dit kan leiden tot vertraging in de uitgifte van bouw kavels en de bouw.

## Paragraaf Verbonden partijen

### Algemeen

Deze paragraaf beschrijft de definitie, het beleid en de werkwijze rondom verbonden partijen.

In 2022 is het 213a-onderzoek 'Grip op gemeenschappelijke regelingen' uitgevoerd. Hierin zijn enkele aanbevelingen gedaan:

- Stel een nota verbonden partijen op om meer grip te krijgen.
- Maak per verbonden partij een risicoprofiel. Dit helpt bij het bepalen van de juiste vorm van sturing en beheersing.
- Beschrijf per verbonden partij het opdrachtgeverschap en eigenaarschap.

In mei 2025 is met het presidium afgesproken om in plaats van een 'nota verbonden partijen' in deze paragraaf delen daarvan op te nemen, inclusief het risicoprofiel en het opdrachtgeverschap/eigenaarschap.

### Definitie verbonden partijen

Verbonden partijen zijn organisaties waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Met financieel belang bedoelen we het bedrag dat aan de verbonden partij wordt gegeven en dat je niet terugkrijgt als die partij failliet gaat. Het gaat ook om het bedrag waarvoor je aansprakelijk bent als die partij haar afspraken niet nakomt. Deze definities houden in dat gemeenschappelijke regelingen en participaties in nv 's, bv 's, vof's en commanditaire vennootschappen verbonden partijen zijn. Ook stichtingen en verenigingen kunnen onder de verbonden partijen vallen, als de gemeente een zetel in het bestuur heeft en financiële risico's loopt. Een stichting of vereniging die jaarlijks subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen verbonden zijn met een juridische afdwingbaarheid door derden is geen verbonden partij.

### Beleid

De gemeente neemt uitsluitend deel in verbonden partijen als:

- Er een publieke taak mee wordt uitgevoerd;
- Privaatrechtelijke deelname alleen nodig is wanneer uitvoering via een publieke vorm niet mogelijk is.

Kernvragen die de gemeente zichzelf hierbij regelmatig moet stellen zijn:

- Sluiten de doelstellingen van de verbonden partij nog aan bij die van de gemeente?
- Worden de gemeentelijke doelen via de verbonden partij daadwerkelijk gerealiseerd?

### Besliskader voor deelname

1. Bepaal of er sprake is van een publiek belang.
2. Onderzoek of de gemeente dit zelf kan uitvoeren.
3. Zo niet: kan een andere publiekrechtelijke organisatie dit uitvoeren?
4. Als dit ook niet mogelijk is: deelname in een besloten vennootschap, naamloze vennootschap, stichting, vereniging of publiek-private samenwerking.

### Criteria bij besluitvorming

Een voorstel aan de raad voor oprichting of deelname bevat minimaal:

- Toetsing aan het besliskader;
- Vertegenwoordiging in het bestuur;
- Overige betrokkenen;
- Financiële gevolgen voor de gemeente;
- Juridische aspecten.

**Beleidskaders gemeentelijke vertegenwoordiging****A. Publiekrechtelijke organisaties**

- Geen raadsleden in het bestuur, tenzij dit wettelijk verplicht is.

**B. Privaatrechtelijke organisaties**

- Collegenleden worden in principe niet benoemd in raden van commissarissen, toezicht of besturen. Uitzondering: als dit aantoonbaar bijdraagt aan het publieke belang.
- Gemeenteambtenaren worden niet benoemd in raden van commissarissen of toezicht.
- Raadsleden zijn uitgesloten vanwege hun controlerende rol.
- Voor toezichthoudende of adviserende functies worden bij voorkeur externen benoemd.
- Bij vennootschappen gebruikt de gemeente actief haar aandeelhoudersrechten.

Indien toch voor een overheidscommissaris wordt gekozen:

- De portefeuillehouder vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
- De wethouder Financiën kan zitting nemen in de raad van commissarissen.

**Typen verbonden partijen**

1. Gemeenschappelijke regelingen
2. Vennootschappen en coöperaties
3. Stichtingen en verenigingen
4. Overige verbonden partijen

**Indeling op risico en belang**

Er zijn drie categorieën, elk met een eigen sturings- en beheersingsarrangement:

<i>Categorie</i>	<i>Risico/belang</i>	<i>Sturings-/beheersingsarrangement</i>
<b>A</b>	<b>Beperkt</b>	<b>Licht</b>
<b>B</b>	<b>Normaal</b>	<b>Normaal</b>
<b>C</b>	<b>Groot</b>	<b>Zwaar</b>

Hoe groter het risico en belang, hoe zwaarder het arrangement. In 2026 ontwikkelen we de verschillende sturings-/beheersingsarrangementen. Hiermee krijgt de raad meer grip op de gemeenschappelijke regelingen. We nemen de arrangementen op in deze paragraaf, zodra deze gereed en besproken zijn met de werkgroep begroting.

**Criteria voor indeling**

	<b>Groot belang</b>	Schaal van groot naar beperkt belang	<b>Beperkt belang</b>
<b>Groot risico</b>	<i>Grote bijdrage</i>		<i>Grote bijdrage</i>
Schaal van groot naar een beperkt risico	<i>Veel beleidsvrijheid</i>		<i>Taken overzichtelijk</i>
	<i>Regelmatig wijziging beleid/wetgeving</i>		<i>Beperkte beleidsvrijheid</i>
<b>Beperkt risico</b>	<i>Raakt alle/veel burgers en bedrijven</i>		<i>Beperkte beleidsvrijheid</i>
	<i>Veel personeel in dienst</i>		<i>Veel personeel in dienst</i>
	<i>Lagere bijdrage</i>		<i>Lage bijdrage</i>
	<i>Veel beleidsvrijheid</i>		<i>Geen tot weinig beleidsvrijheid</i>
	<i>Regelmatig wijziging beleid/wetgeving</i>		<i>Geen tot weinig rechtstreeks contact met inwoners</i>
	<i>Raakt alle/veel burgers en bedrijven</i>		<i>Weinig personeel i.r.t. taken/leden</i>
	<i>Aantal medewerkers</i>		

We hebben de verbonden partijen op basis van risico en belang ingedeeld in één van de drie categorieën. Voor elke categorie geldt een sturings-/beheersingsarrangement. Bij categorie A is dit een beperkt en licht arrangement. Bij categorie B en C komen er extra maatregelen bij.

**Rapportage per verbonden partij**

Van elke belangrijke verbonden partij wordt vastgelegd:

- Vestigingsplaats;
- Publiek en bestuurlijk belang;
- Gemeentelijke vertegenwoordiging en stemverhouding;
- Financieel belang en risico's;
- Belangrijkste financiële cijfers;
- Gemeentelijke bijdrage;
- Beleidsvoornemens;
- Risicocategorie en sturingsarrangement;
- Wie eigenaar en opdrachtgever is namens het gemeentebestuur.

*Gemeenschappelijke regelingen***Gemeenschappelijke Regeling De Bevelanden**

Vestigingsplaats	Afhankelijk van het samenwerkingsonderdeel.
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal en Noord-Beveland
Publiek belang	Efficiency en kwaliteitsborging uitvoering gemeentelijke taken door samenwerking op diverse onderdelen van de bedrijfsvoering.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur en in het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Twee leden van het college vanuit elk van de deelnemende gemeenten.
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	Verdere kostenstijging door organisatieontwikkeling (zowel bij GR De Bevelanden als bij de deelnemers) en ontwikkelingen op het gebied van ICT, informatievoorziening en informatieveiligheid. De beschikbaarheid van arbeidskrachten en hiermee het risico op onvoldoende capaciteit voor het uitvoeren van de taken.
Jaarcijfers	De jaarrekening 2024 sloot af met een positief saldo van € 53.977 voor bestemming.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2026 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2026 en per 31-12-2026 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 1.082.000 resp. € 1.187.000. Verwacht vreemd vermogen: € 5.253.000 resp. € 5.753.000.
Bijdrage 2025	De bijdrage in 2025 bedraagt € 4.931.654
Beleidsvoornemens	Verstevigen van het huidige takenpakket en waar nodig inspelen op actuele ontwikkelingen. Het actualiseren van de Dienstverleningsovereenkomsten op de verschillende onderdelen.
Categorie	<b>C</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland (GGD)**

Vestigingsplaats	Goes.
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten.
Publiek belang	Het primaire doel is het bevorderen van de algemene gezondheidstoestand van de bevolking. De GGD Zeeland voert de wettelijke taak uit op gebied van de uitvoering van preventief gezondheidsbeleid van gemeenten, zoals beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg).
Bestuurlijk belang	Alle Zeeuwse gemeenten zijn vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. De gemeente moet zich houden aan meerderheidsbesluiten. De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	De stemverhouding is per stem met een weging naar verhouding van het aantal inwoners.
Financieel belang	De bijdrage voor de jeugdgezondheidszorg wordt voor 100% gedekt uit de rijksbijdragen. De bijdrage voor de algemene gezondheidszorg wordt vanuit het gemeentefonds gedekt.

Belangrijkste risico's	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Hogere cao-verplichtingen (lasten) dan in begroting 2026 is opgenomen. In de begroting 2026 is uitgegaan van een loonkostenstijging van 2,0 %. De werkelijke loonkostenstijging vanaf 1 januari 2026 of een wijziging in de pensioenpremies kan hiervan afwijken.</li> <li>- Hogere inflatie (lasten) dan in begroting 2026 is opgenomen. In de begroting 2025 en 2026 is uitgegaan van een prijsstijging van respectievelijk 2,4% en 2,2%. De werkelijke prijsstijging in 2025 en 2026 kan hiervan afwijken.</li> <li>- Beschikbaarheid arbeidskrachten en uitval in die gevallen waarin slechts één persoon bepaalde werkzaamheden verricht én krapte op de arbeidsmarkt, leiden tot hogere kosten in verband met inhuur van extern personeel.</li> </ul>
Jaarcijfers	Resultaat 2024 van de GGD Zeeland bedroeg € 1.064.127 positief exclusief de IJZ. IJZ bedroeg € 138.002 positief.
Verwacht resultaat	Voor 2026 wordt een negatief resultaat verwacht van nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2026 en per 31-12-2026 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 4.820.000 resp. € 4.404.000. Verwacht vreemd vermogen: € 31.663.000 resp. € 31.663.000.
Bijdrage 2026	De bijdrage 2026 voor de GGD is € 1.493.855 en voor de IJZ € 94.032. De IJZ-bijdrage betreft apparaatskosten (overhead, toegang eerstelijnsvoorzieningen en coördinatie en beleid jeugd).
Beleidsvoornemens	De GGD Zeeland is de gezondheidsdienst voor alle dertien gemeenten in Zeeland. De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de Zeeuwse bevolking, op grond van de Wet publieke gezondheid. De GGD adviseert en ondersteunt gemeenten hierbij op een professionele en adequate wijze, in overleg met hen en in samenwerking met alle relevante partners in en buiten de provincie. Er zijn taken die voor alle Zeeuwse gemeenten worden uitgevoerd op basis van afspraken in de gemeenschappelijke regeling, zoals infectieziektebestrijding, jeugdgezondheidszorg en het rijksvaccinatieprogramma. Ook zijn er taken die voor individuele gemeenten worden uitgevoerd, zoals preventieprojecten. Daarnaast worden opdrachten uitgevoerd voor politie en justitie (forensische geneeskunde) en incidenteel voor andere externe partijen (markt taken). Ook is de GGD Zeeland verantwoordelijk voor het toezicht op de kinderopvang en coördineert de organisatie de vijf regionale ketenaanpakken uit het Integraal Zorgakkoord (IZA).
Categorie	<b>C</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**Zeeuwse Muziekschool**

Vestigingsplaats	Middelburg.
Deelnemers	Borsele, Goes, Tholen, Reimerswaal, Kapelle, Noord-Beveland, Middelburg, Hulst, Schouwen-Duiveland, Veere.
Publiek belang	Het verzorgen van muziekonderwijs aan particulieren, muziekverenigingen en scholen.
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit wethouders van alle betrokken gemeenten.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	In de vergaderingen van het algemeen bestuur wordt bij stemming het gewicht van de stem van het door de betreffende gemeente aangewezen lid bepaald door de som van het bedrag in euro's dat de deelnemende gemeente in het lopende begrotingsjaar bijdraagt in de vaste kosten, de niet toerekenbare kosten en de variabele kosten, afgerond naar boven op een veelvoud van 100.000, gedeeld door de factor 100.000.
Financieel belang	De gemeente verstrekt subsidie aan de Muziekschool Zeeland (MSZ).
Belangrijkste risico's	Per 1 januari 2027 treden de gemeenten Reimerswaal en Tholen uit de gemeenschappelijke regeling. Er komt mogelijk een onderzoek om te kijken of het financieel interessanter is om de Muziekschool (deels) een stichting te maken.
Jaarcijfers	Het resultaat 2024 bedroeg € 20.752 positief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2026 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2026 en per 31-12-2026 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 14.146 resp. € 2.867. Verwacht vreemd vermogen: € 1.032.480 resp. € 1.032.480.
Bijdrage 2026	De bijdrage voor 2026 bedraagt € 126.521.
Beleidsvoornemens	Wij erkennen het belang van muziekonderwijs voor kinderen en van muziek in het algemeen. Ook het Rijk hecht hier veel belang aan via diverse stimuleringsregelingen.
Categorie	<b>C</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio (SWVO)**

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio en Veere.
Publiek belang	Realisering van de gezamenlijke beleidsvoorbereiding, besluitvorming en beleidsuitvoering ten aanzien van nader aangeduide bovengemeentelijke voorzieningen en activiteiten op het terrein van de welzijnzorg.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke
Stemverhouding in het bestuur	Naar verhouding van het inwoneraantal. Per 1.000 inwoners wordt één stem toegekend.
Financieel belang	Bijdrage in de kosten van het secretariaat. Daarnaast is het SWVO intermediair voor de financiering van het algemeen maatschappelijke werk van Stichting Maatschappelijk werk en Welzijn

	Oosterschelderegio, volwasseneducatie, Wmo (indiceringen, verstrekkingen, huishoudelijke hulp), doelgroepenvervoer, gezondheidsbeleid, culturele zaken en incidentele regionale projecten.
Belangrijkste risico's	De gemeente Borsele kan door een meerderheidsbesluit in het bestuur met een hogere bijdrage worden geconfronteerd, als sprak is van een afwijkend Borsels standpunt over financiële kwesties.
Jaarcijfers	Het resultaat 2024 bedroeg € 316.563 positief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2026 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2026 en per 31-12-2026 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 975.000 resp. € 869.000. Verwacht vreemd vermogen: € 13.739.000 resp. € 13.810.000.
Bijdrage 2026	De totale bijdrage 2026 voor de uitvoering van taken voor SWVO voor Borsele bedraagt € 8.476.762.
Beleidsvoornemens	Uitvoering geven aan taken voor algemeen maatschappelijke werk, volwasseneducatie, Wmo (contractering en monitoring), doelgroepenvervoer, gezondheidsbeleid, culturele zaken en incidentele regionale projecten, in samenwerking met aangesloten gemeenten.
Categorie	B
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

#### Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling Zeeland (SaBeWa - Zeeland)

Vestigingsplaats	Terneuzen.
Deelnemers	Borsele, Hulst, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen en Tholen, waterschap Scheldestromen.
Publiek belang	Uitvoeren van de gemeentelijke en waterschapstaken op het gebied van de gemeentelijke en waterschapsbelastingen - met uitzondering van de leges - en de Wet waardering onroerende zaken. Dat wil zeggen het bepalen van de waardes van de onroerende zaken en het heffen en invorderen van de aanslagen onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolrechten, forensenbelasting en hondenbelasting.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Ieder lid brengt één stem uit.
Financieel belang	Het aandeel in de totale kosten wordt bepaald door de verhouding van het aantal aanslagen en inningen.
Belangrijkste risico's	Een belangrijk risico is het onjuist of niet tijdig versturen van de belastingaanslagen waardoor de belastingopbrengsten niet of later worden geïnd. Door de relatief nieuwe organisatie en de implementatie van een nieuwe belastingapplicatie is er in de opstartfase een grotere kans op fouten in de aanslagen en de administratieve inning en verwerking ervan. Daarnaast zijn er nog steeds veel bezwaren van No Cure No Pay bureaus, wat extra lasten voor de gemeente kan meebrengen als bezwaarschriften gehonoreerd worden.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2024 bedroeg € 242.751 positief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2026 is nihil.

Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2026 en per 31-12-2026 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 139.000 resp. € 0. Verwacht vreemd vermogen: € 12.120.000 resp. € 12.112.000.
Bijdrage 2026	De bijdrage van Borsele bedraagt € 464.000.
Beleidsvoornemens	Sabewa focust in 2026 op het behalen van het 4-sterrenoordeel van de waarderingskamer. Ook staat de lancering van de nieuwe belastingapplicatie gepland.
Categorie	<b>B</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD)**

Vestigingsplaats	Terneuzen.
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten en de provincie
Publiek belang	Uitvoering (basis)taken milieu: vergunningsverlening, toezicht en handhaving (VTH).
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Gemeenten ieder één stem. Provincie zeven stemmen.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten.
Belangrijkste risico's	Het landelijke Interbestuurlijk Programma Versterking stelsel Vergunningen Toezicht en Handhaving (IBP VTH) moet de RUD robuuster maken. Op basis van het IBP VTH hebben alle omgevingsdiensten de opdracht om een plan te maken om aan de gestelde criteria te voldoen. Er zijn extra financiële middelen nodig voor de uitvoering. In de kadernota 2025-2028 hebben we hiermee al rekening gehouden. De invoering van de Omgevingswet leidt tot extra kosten en tijdelijke verminderde dienstverlening.
Jaarcijfers	Het resultaat 2024 bedroeg € 661.026 negatief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2026 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2026 en per 31-12-2026 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 771.000 resp. € 771.000. Verwacht vreemd vermogen: € 5.038.000 resp. € 5.038.000.
Bijdrage 2026	De bijdrage van Borsele bedraagt € 1.338.500.
Beleidsvoornemens	Gezamenlijk met de andere deelnemers, de komende jaren invulling geven aan IBP VTH dat een stevige, robuuste en klantgerichte omgevingsdienst voor Zeeland voorschrijft.
Categorie	<b>C</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (O.L.A.Z.)**

Vestigingsplaats	Kapelle.
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten.
Publiek belang	Behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van de afvalstoffenverwijdering.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder C. Weststrate (voorzitter).
Stemverhouding in het bestuur	De gemeente Borsele brengt in het algemeen bestuur vijf stemmen uit.
Financieel belang	Het nadelig saldo wordt omgeslagen zowel naar rato van de hoeveelheid aangeboden afval als naar rato van het aantal inwoners.
Belangrijkste risico's	De tarieven die uit de begroting van O.L.A.Z. voortvloeien zijn voorschottarieven. De in de voorschottarieven verwerkte indexering en het tarief van de milieustraten zijn gebaseerd op aannames. Daarnaast kan de omvang van de verschillende afvalcomponenten fluctueren, evenals de opbrengsten van diverse afvalcomponenten. De ontwikkeling van de afvalstoffenbelasting (inclusief CO <sub>2</sub> -heffing) kan een risico vormen.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2024 bedraagt € 219.846 positief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2026 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2026 en per 31-12-2026 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 767.870 resp. € 767.870 Verwacht vreemd vermogen: € 20.523.230 resp. € 20.523.230.
Bijdrage 2026	De bijdrage van Borsele bedraagt € 1.471.000
Beleidsvoornemens	Uitwerking van het kabinetsprogramma 'Van Afval Naar Grondstof'. Van de gemeenten wordt in dat kader een inzet verwacht op het gebied van de gescheiden inzameling. Aandacht voor standaardisatie en communicatie. Uitwerking van de plannen om de milieustraten verder te verbeteren.
Categorie	<b>B</b>
Opdrachtgeverschap/eigenaarschap	Portefeuillehouder

**De Betho**

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio m.u.v. Schouwen-Duiveland.
Publiek belang	Het op een bedrijfsmatig verantwoorde wijze uitvoeren van alle taken die voortvloeien uit de Wet sociale werkvoorziening (Wsw), waaronder het bieden van beschutte werkplaatsen aan inwoners van de deelnemende gemeenten die behoren tot de doelgroep van de Wsw.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke
Stemverhouding in het bestuur	Het aantal stemmen per lid van het algemeen bestuur is afhankelijk van de gemeentegrootte. In totaal zijn er 17 stemmen; Borsele heeft er 3.
Financieel belang	Er is een directe koppeling gelegd tussen de gemeentelijke bijdrage en

	de hoeveelheid uit te besteden werk door de gemeenten aan De Betho.
Belangrijkste risico's	Als op landelijk niveau veranderingen worden doorgevoerd in de structuur van de Wsw kunnen deze (grote) gevolgen hebben voor de Wsw en De Betho.
Jaarcijfers	Het resultaat 2024 bedroeg € 2.099.000. Hiervan wordt € 1.589.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserves, € 105.000 aan de algemene reserve en € 405.000 uitbetaald aan de deelnemende gemeenten.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2026 is € 220.000
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2026 en per 31-12-2026 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 10.201.000 resp. € 8.523.000. Verwacht vreemd vermogen: € 2.450.000 resp. € 2.100.000.
Bijdrage 2026	Op basis van de rijksbijdrage betalen we € 1.788.000 door aan De Betho. Daarnaast betalen wij nog € 154.000 voor Beschut Werken.
Beleidsvoornemens	De behoeften en de beschikbaarheid van de benodigde re-integratie-instrumenten beter op elkaar (laten) aansluiten; ook waar het gaat om 'beschut werk'. Een samenspel tussen de Betho, GR De Bevelanden en de gemeenten.
Categorie	<b>B</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

### Regionaal Bureau Leerlingzaken

Vestigingsplaats	Goes.
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland en Tholen.
Publiek belang	Op een hoger plan brengen van de kwaliteit en de dienstverlening, volgen van een eenduidige en consistente handhavingsstrategie.
Bestuurlijk belang	Het behartigen van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	De inkomsten van het RBL bestaan uit de bijdragen van de deelnemende gemeenten en rijksbijdragen voor kwalificatieplicht en het Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. Daarnaast ontvangt het RBL bijdragen uit de convenanten voor Voortijdige School Verlaters en middelen van het Europees Sociaal Fonds. Als deze extra middelen komen te vervallen, kan geen sluitende begroting worden gemaakt.
Jaarcijfers	Het resultaat 2024 bedroeg € 24.631 negatief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat voor 2026 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Bijdrage 2026	De bijdrage voor Borsele is € 166.786.
Beleidsvoornemens	Inzetten op preventie: leerlingen binnenhouden op de opleidingen en zorgen dat ze die afronden, met name op de mbo-opleidingen. Extra inzetten op kwetsbare jongeren.
Categorie	<b>B</b>

Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder
--------------------------------------	--------------------

**Veiligheidsregio Zeeland**

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten.
Publiek belang	Het instellen en in stand houden van een overkoepelend orgaan voor fysieke veiligheid in Zeeland. De taken zijn brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, de gezamenlijke meldcentrale, de voorbereiding en uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft 1 zetel in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis
Stemverhouding in het bestuur	De leden van het algemeen bestuur vertegenwoordigen 1 stem per 5.000 inwoners.
Financieel belang	Eind september 2014 is na bemiddeling door de provincie de verdeelsleutel vastgesteld.
Belangrijkste risico's	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Indien de werkelijke loonkosten en -prijsstijgingen de verwachte percentages (VZG-norm) te boven gaan.</li> <li>• Hogere onderhoudskosten van brandweermaterieel en -materiaal (ten opzichte van begroot).</li> <li>• Lagere uitkeringen van het Rijk voor zowel de Veiligheidsregio als gemeentes.</li> </ul>
Jaarcijfers	Het resultaat 2024 bedroeg € 686.511 positief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat voor 2026 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2026 en per 31-12-2026 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 1.492.888 resp. € 1.316.950. Verwacht vreemd vermogen: € 19.736.262 resp. € 32.102.458.
Bijdrage 2026	De bijdrage 2026 bedraagt € 2.034.551
Beleidsvoornemens	De VRZ zet in op een goed voorbereide crisisorganisatie en een actueel risicobeeld samen met de risicopartners. Er wordt ook ingezet op een toekomstbestendige brandweezorg. De veranderende adviesfunctie van de brandweer op het gebied van omgevingsveiligheid is één van de grootste uitdagingen van de VRZ.
Categorie	<b>C</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

*Vennootschappen en coöperaties***BGTS North Sea Port District**

Vestigingsplaats	Gent.
Publiek belang	De BGTS North Sea Port District is een grensoverschrijdend samenwerkingsverband dat bestaat uit acht deelnemers (Gent, Evergem, Zelzate, Terneuzen, Vlissingen, Borsele, provincie Oost-Vlaanderen en provincie Zeeland). Iedere deelnemer heeft één stem in de aandeelhoudersvergadering.
Bestuurlijk belang	Iedere deelnemer benoemt uit zijn midden de leden van de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur wordt gevormd door twee afgevaardigden per deelnemer.
Vertegenwoordiging in het bestuur	De bestuurlijke vertegenwoordiging wordt ingevuld door de burgemeester en de wethouder met portefeuille ruimtelijke ontwikkeling.
Stemverhouding in het bestuur	Iedere aandeelhouder heeft één stem in de aandeelhoudersvergadering. Er wordt besloten met consensus. Een deelnemer mag zich onthouden van stemming.
Bijdrage 2026	We dragen jaarlijks € 5.500 bij aan het werkkapitaal. De bedragen van de deelnemers worden berekend aan de hand van het inwonersaantal, met een degressieve correctie als het inwonersaantal stijgt. Voor de provincies is een vaste bijdrage vastgesteld. In 2026 wordt onderzocht of de bijdrage nog volstaat voor de doelstellingen van de BGTS.
Beleidsvoornemens	Het samenwerkingsverband is aangewezen als het enige grensoverschrijdende NOVEX (Nationale Omgevingsvisie Extra) gebied van Nederland. Een NOVEX-gebied is een aandachtsgebied waar grote ruimtelijke transitie vragen om een apart ontwikkelperspectief. Het ontwikkelperspectief geeft inzicht in de ruimtelijke opgaven waar we tot 2050 mee te maken krijgen met de focus op de periode tot 2035. In 2026 gaan we aan de slag met de projecten die benoemd staan in de uitvoeringsagenda. Daarnaast gaan we aan de slag met een aantal demoprojecten, waaronder de koppelingsgebieden en het gezondheidsactieplan.
Categorie	<b>B</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**North Sea Port**

Vestigingsplaats	Sas van Gent.
Deelnemers	Borsele, Terneuzen, Vlissingen en de provincie Zeeland als Zeeuwse aandeelhouders. Gent, Evergem, Zelzate en de provincie Oost-Vlaanderen als Vlaamse aandeelhouders.

Publiek belang	<p>North Sea Port beheert en ontwikkelt de Zeeuwse en Vlaamse havens van Gent en omstreken. In 2025 hebben de aandeelhouders een aandeelhoudersstrategie vastgesteld die drie hoofdambities beschrijft:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• creatie van werkgelegenheid en economische ontwikkeling;</li> <li>• bijdrage aan duurzaamheid en klimaat;</li> <li>• borgen van financiële gezondheid.</li> </ul> <p>Dit heeft als doel om door middel van het ontwikkelen en exploiteren van de havens welvaart te genereren in de grensoverschrijdende regio. Dit wordt nagestreefd door het accommoderen van nieuwe en het faciliteren van al gevestigde haven- en industriebedrijven. Ook spelen ze een grote rol in de inpassing van infrastructuur en productiemiddelen van het duurzame energiesysteem. Naast deze hoofdambities is vastgesteld dat veiligheid en een goede leefomgeving twee randvoorwaarden zijn waarbinnen de activiteiten van de haven plaats moeten hebben.</p>
Bestuurlijk belang	De gemeente is sinds juni 2019 rechtstreeks voor 8,33% aandeelhouder in North Sea Port.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Voor besluiten is een meerderheid van stemmen nodig. Voor besluiten met een grotere impact is 76% meerderheid nodig.
Financieel belang	<p>North Sea Port exploiteert voor eigen rekening en risico. Exploitatieverliezen komen ten laste van de houdster en hebben uiteindelijk hun effect op de waarde van het aandeel.</p> <p>Exploitiatiewinsten kunnen in de toekomst leiden tot dividenduitkeringen. Gelet op de toekomstige investeringsplannen en de garantiestelling voor de leningen is een dividenduitkering nog niet aan de orde, in principe zolang de garanties gelden. Borsele staat voor 16 2/3% garant voor de eerder door North Sea Port Netherlands (voorheen ZSP NV) afgesloten leningen. Het garantieplafond is per 01-01-2025 € 320 miljoen. Hiervan is medio 2024 ongeveer € 132 miljoen euro benut. De aangegane garantie voor WarmCo2 bedraagt € 64 miljoen, waarvan ongeveer €54 miljoen is ingezet. Samen dus ongeveer €186 miljoen, plus de daarop van toepassing zijnde en aflopende derivaten. Deze hebben medio 2024 een negatieve marktwaarde van ongeveer € 1,3 miljoen. Door de fusie met Gent in een 50/50 verhouding daalt het risico effectief van 16,67% naar 8,33%. North Sea Port SE heeft een 100% vrijwaring gegeven voor de eventuele garantieverplichtingen van de Zeeuwse participanten.</p>
Belangrijkste risico's	De gemeente kan worden aangesproken voor uitstaande leningen van North Sea Port Netherlands (voorheen ZSP NV), waarvoor de gemeente zich garant heeft gesteld. Bij structureel slechte bedrijfsresultaten van North Sea Port kan het gemeentelijk aandeel in waarde achteruitgaan.
Jaarcijfers	North Sea Port heeft het jaar 2024 positief afgesloten met een resultaat voor belastingen van €52,1 miljoen (2023: € 57,9 miljoen). Dat is een daling van 11,1% ten opzichte van 2023. Het eigen vermogen bedraagt per balansdatum 31-12-2024 €676 miljoen. Het balanstotaal bedroeg per balansdatum 31-12-2024 €982 miljoen.

Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Bijdrage 2026	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	Voortzetting van de economische ontwikkeling van de haven. Het ondernemingsplan is in 2025 herijkt en wordt vanaf 2026 uitgevoerd. De hernieuwde aandeelhoudersstrategie is hierbij het kader waarbinnen North Sea Port handelt.
Categorie	<b>C</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**GBE AQUA B.V.**

Vestigingsplaats	Middelburg.
Publiek belang	Het maatschappelijk kapitaal is verdeeld in 1.000.000 aandelen. Hiervan is 50% in eigendom van de provincie Zeeland en 50% in eigendom van de gemeenten in Zeeland en enige gemeenten in Noord-Brabant en Zuid-Holland en de provincie Noord-Brabant.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 2,644% deel in het maatschappelijk kapitaal (26.440 van de 1.000.000 aandelen) en oefent zeggenschap uit in de aandeelhoudersvergadering. Ieder aandeel vertegenwoordigd € 1.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam vertegenwoordigt de gemeente Borsele in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Stem in de aandeelhoudersvergadering naar rato van het aandelenkapitaal.
Financieel belang	Vanaf 2022 wordt dividend uitgekeerd naar rato van het aandeelhoudersbelang. Voor de gemeente Borsele worden de vrij besteedbare dividendinkomsten in 2025 geraamd op afgerond € 158.000.
Belangrijkste risico's	Het risico is beperkt tot de eenmalige kapitaalstorting van € 26.440. De lening van GBE Aqua B.V. is versneld afgelost met het dividend van ZEH. De betaalbaarheid en beschikbaarheid van het drinkwater vormt een risico. Samen met het betrokken ministerie en de Inspectie voor Leefomgeving en Transport wordt onderzocht hoe dit risico verkleind kan worden.
Jaarcijfers	Het nettoresultaat van GBE Aqua B.V. bedroeg € 31,2 miljoen in 2024.
Bijdrage 2026	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	In de nieuwe aandeelhoudersstrategie staat dat het betaalbaar houden van het drinkwater prevaleert boven het uitkeren van dividend. Daarnaast wordt gezorgd voor beschikbaar en kwalitatief hoogwaardig water.
Categorie	<b>B</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**Zeeuwse Energie Houdster Maatschappij (ZEH) NV**

Vestigingsplaats	Middelburg.
------------------	-------------

Publiek belang	Het maatschappelijk kapitaal is verdeeld in 15.280 aandelen. Hiervan is 50% in eigendom van de provincie en 50% in eigendom van de gemeenten in Zeeland en enige gemeenten in Noord-Brabant en Zuid-Holland en de provincie Noord-Brabant.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 2,644% deel in het maatschappelijk kapitaal (404 van de 15.280 aandelen) en oefent zeggenschap uit in de aandeelhoudersvergadering.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam vertegenwoordigde de gemeente Borsele in de aandeelhoudersvergadering en in de aandeelhouderscommissie.
Stemverhouding in het bestuur	Stem in de aandeelhoudersvergadering naar rato van het aandelenkapitaal.
Financieel belang	Eind 2021 is nieuw dividendbeleid opgesteld. Met de aflossing van de lening bij de BNG Bank van GBE Aqua zijn de toekomstige dividenden afhankelijk van de toekomstige bedrijfsactiviteiten van ZEH.
Belangrijkste risico's	De volatiliteit van de elektriciteitsprijzen op de energiemarkt is voor ZEH een belangrijk risico. Dit kan de winstgevendheid en daarmee het uitkeerbare dividend onder druk zetten.
Jaarcijfers	Het totale nettoresultaat over 2024 bedroeg afgerond €68 miljoen positief.
Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Per 31-12-2024 is het balanstotaal €1.928 miljoen. Het eigen vermogen bedroeg € 1.306 miljoen (inclusief resultaat 2024).
Bijdrage 2026	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	Er wordt uitvoering gegeven aan de herijkte aandeelhoudersstrategie. Daarnaast worden er afspraken gemaakt over de eigendomssituatie. Deze moeten in lijn zijn met de herijkte aandeelhoudersstrategie. Het ontvangen niet-bindende bod wordt verder uitgewerkt naar een bindende bieding.
Categorie	<b>B</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

### NV Economische Impuls Zeeland

Vestigingsplaats	Middelburg.
Deelnemers	13 Zeeuwse gemeenten en de provincie Zeeland.
Publiek belang	Ontwikkelingsmaatschappij NV Economische Impuls Zeeland (Impuls) heeft als doel het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse economie. De kerndoelen van Impuls zijn: <ul style="list-style-type: none"> <li>• structuurversterking en ontwikkeling van de regionale economie door grote projecten te faciliteren;</li> <li>• de ontwikkeling en uitvoering van projecten voor de Zeeuwse kenniseconomie (in het kader van het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie, waarbij de nadruk wordt gelegd op het verhogen van het opleidingsniveau, betere uitwisseling tussen onderwijs en arbeidsmarkt en innovatie);</li> <li>• economische promotie en acquisitie.</li> </ul>
Bestuurlijk belang	De gemeente is voor 0.2% aandeelhouder van Impuls Zeeland.
Vertegenwoordiging in het	Wethouder A.P. Witkam vertegenwoordigd de gemeente Borsele in de

bestuur	aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Elke aandeelhouder heeft recht op het uitbrengen van één stem. Borsele heeft 1.503 van de totaal 750.000 aandelen. Alle besluiten van de algemene vergadering worden genomen met volstrekte meerderheid van stemmen, voor zover bij de wet of de statuten geen grotere meerderheid is voorgeschreven.
Financieel belang	Op basis van een meerjarenbegroting stemmen de aandeelhouders jaarlijks in met de deelnemersbijdrage. Deze bijdrage wordt jaarlijks geïndexeerd.
Belangrijkste risico's	Het risico beperkt zich tot mogelijk een hogere jaarlijkse bijdrage per inwoner. Impuls Zeeland presenteerde voor 2025 een sluitende begroting. Deze is echter wel sluitend gemaakt met €106.00 extra te realiseren projectopbrengsten. Hier komt nog bij dat het ministerie van Economische Zaken bezuinigingen heeft aangekondigd vanaf 2026. De gevolgen hiervan zijn nog niet bekend.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2024 bedroeg €646.000 negatief. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door afwaarderingen bij het Investeringsfonds Zeeland. Uit de gewone bedrijfsvoering van Impuls blijkt een resultaat voor belastingen van €177.372.
Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het balanstotaal bedraagt eind 2024 €13 miljoen en het eigen vermogen €11 miljoen.
Bijdrage 2026	Op basis van een meerjarenbegroting stemmen de aandeelhouders jaarlijks in met de deelnemersbijdrage (in 2025 €1,23 per inwoner). De bijdrage bedraagt in totaal ongeveer €28.500.
Beleidsvoornemens	In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in mei 2026 wordt de herstructurering van Impuls Zeeland (toetreding van het ministerie en fusie IFZ in Impuls) ter stemming gebracht. Daarnaast gaat Impuls aan de slag met het nieuwe transitiefonds om Mkb'ers te ondersteunen.
Categorie	<b>A</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

### Sportfondsen Borsele B.V.

Vestigingsplaats	Heinkenszand
Deelnemers	Borsele
Publiek belang	De gemeente Borsele heeft het beheer van drie grote sportaccommodaties ondergebracht in de Sportfondsen Borsele B.V. Ze zorgen voor de exploitatie, beheer en onderhoud van Sporthal De Zwake in 's-Gravenpolder, het vergader- en congrescentrum De Stenge in Heinkenszand en het zwembad Stelleplas in Heinkenszand. Ze exploiteren van de dorpshuizen De Jeugdhoeve en De Burcht.
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door een directie die wordt benoemd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Tweemaal per jaar is er een klant-/leverancieroverleg.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Niet van toepassing.
Stemverhouding in het bestuur	Niet van toepassing.
Financieel belang	De gemeente verstrekt een exploitatie- en onderhoudssubsidie,

	evenals een bijdrage voor het gebruik van de sporthal ten behoeve van het gymnastiekonderwijs.
Belangrijkste risico's	De voeding van het onderhoudsfonds vormt een belangrijk risico.
Jaarcijfers	Van 2024 zijn nog geen gegevens beschikbaar. In 2023 was het resultaat € 166.622 positief. Het balanstotaal en het eigen vermogen waren resp. € 3.089.615 en € 835.865.
Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Bijdrage 2026	De gemeentelijke bijdrage in de exploitatie en het klein en groot onderhoud is vastgesteld op circa € 1.000.000. Aan huur ontvangen we circa € 375.000.
Categorie	<b>B</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**BNG Bank N.V.**

Vestigingsplaats	Den Haag
Deelnemers	Alle Nederlandse gemeenten en het Rijk.
Publiek belang	De NV BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 0,07% deel in het maatschappelijk kapitaal (39.273 van de 55.590.720 aandelen) en heeft zitting in de aandeelhoudersvergadering.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam
Stemverhouding in het bestuur	Stemrecht op de aandelen die in bezit zijn: 1 stem per aandeel van € 2,50. Borsele bezit 39.273 aandelen.
Financieel belang	De gemeente bezit 39.273 aandelen van de BNG, hiermee zijn we aandeelhouder voor 0,07%. Voor 2026 hebben wij een bedrag van € 70.000 als dividenduitkering in onze begroting opgenomen. Over boekjaar 2024 hebben wij € 83k netto dividend ontvangen.
Belangrijkste risico's	De BNG is financieel gezond, de halfjaarcijfers van 2025 waren positief met een netto resultaat van € 142 miljoen. Er zijn geen grote risico's.
Jaarcijfers	Het resultaat 2024 bedroeg € 294 miljoen positief.
Verwacht resultaat 2026	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Bijdrage 2025	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	Er zijn geen specifieke beleidsvoornemens. Behoud van het aandelenkapitaal als duurzame belegging.
Categorie	<b>A</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**Stedin Holding N.V.**

Vestigingsplaats	Rotterdam
Publiek belang	Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bedraagt twee miljard tweehonderd euro (EUR 2.000.000.200) en is verdeeld in: (i) vijftien miljoen gewone aandelen met een nominale waarde van € 100 elk; (ii) vijf miljoen cumulatief preferente aandelen met een nominale waarde van € 100 elk; (iii) één aandeel N1 met een nominale waarde van € 100; en (iv) één aandeel N2 met een nominale waarde van € 100. Elk aandeel geeft recht op een stem. De aandeelhouders zijn 61 Nederlandse gemeenten, twee provincies en de Staat der Nederlanden.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 0,0067% deel in het maatschappelijk kapitaal (383 van de 5.684.687 geplaatste aandelen).
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam vertegenwoordigt de gemeente Borsele in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Stem in de aandeelhoudersvergadering naar rato van het aandelenkapitaal. Voor besluiten is een meerderheid van stemmen nodig. Voor besluiten met een grotere impact is 76% meerderheid nodig.
Financieel belang	Vanaf 2024 wordt dividend uitgekeerd naar rato van het aandeelhoudersbelang. Voor de gemeente Borsele worden de vrij besteedbare dividendinkomsten in 2026 geraamd op afgerond € 4.500.
Belangrijkste risico's	Het risico van het aandeelhouderschap is beperkt tot de eenmalige kapitaalstorting van € 300.000. Netcongestie, betaalbaarheid van energie en leveringszekerheid zijn uitdagingen waar Stedin in 2026 mee te maken heeft.
Jaarcijfers	Het nettoresultaat van Stedin Holding N.V. bedroeg €205 miljoen in 2024 (voor belasting).
Verwacht resultaat 2026	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het eigen vermogen is €3.370 miljoen per 31-12-2024. Het balanstotaal €9.074 miljoen.
Bijdrage 2026	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	In 2026 worden alle waterwerkzaamheden voor Evides beëindigd. Daarnaast wordt gewerkt aan een nieuw prioriteringskader voor netcongestie. In 2026 wordt ook bekend welke aannemers de Buurtaanpak gaan realiseren.
Categorie	<b>A</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

*Stichtingen en verenigingen***Stichting Omnisscholen**

Vestigingsplaats	Goes.
Deelnemers	Borsele.
Publiek belang	Het openbaar onderwijs van de gemeente Borsele is per 2013 verzelfstandigd: de stichting Omnisscholen.
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door één bestuurder. De bestuurder wordt benoemd door de raad van toezicht.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Niet van toepassing. Echter, jaarlijks legt de stichting de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag ter informatie voor aan de gemeenteraad. De gemeente ziet in het bijzonder toe op de instandhouding van de scholen en vestigingen en de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs.
Stemverhouding in het bestuur	Er is één bestuurslid.
Financieel belang	De gemeente verstrekt diverse subsidies aan de stichting Omnisscholen.
Belangrijkste risico's	<ul style="list-style-type: none"> <li>Landelijke beleidskeuzes hebben soms een grote impact. Het is lastig om invloed te hebben op deze besluiten.</li> <li>Weliswaar zijn de Omnisscholen klein maar de financiële positie voldoet aan de voorwaarden.</li> </ul>
Jaarcijfers	Het resultaat 2024 was € 17.189 negatief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2025 bedraagt € 4.952 positief.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-8-2026 en per 1-8-2027 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 752.615 resp. € 756.495. Verwacht vreemd vermogen: € 521.779 resp. € 521.779.
Bijdrage	In 2026 kennen we € 37.200 aan subsidie toe in het kader van de Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Borsele.
Beleidsvoornemens	De Omnis Kindcentra (OKC) staan midden in de Borselse samenleving en dragen door hun activiteiten bij aan de leefbaarheid in de dorpen. De Omnisscholen zijn een samenwerkingspartner voor verschillende lokale verenigingen en vrijwilligers. Op ieder OKC is een doorgaande lijn voor kinderen van twee tot twaalf jaar. Door het geven van onderwijs op maat komt ieder kind tot zijn of haar recht.
Categorie	<b>A</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**Stichting Inkoopbureau West-Brabant (hodn Karel.)**

Vestigingsplaats	Etten-Leur.
Deelnemers	24 deelnemers, waaronder gemeenten en overige non-profit instellingen
Publiek belang	Professionalisering van de inkoopfunctie bij de deelnemers
Bestuurlijk belang	Het is een stichting waarin alle deelnemers vertegenwoordigd zijn in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Ieder lid brengt één stem uit.
Financieel belang	De bijdrage is gebaseerd op het aantal dagdelen dat diensten worden afgenomen.

Belangrijkste risico's	De belangrijkste uitdagingen die impact kunnen hebben op de kwaliteit van de dienstverlening van het inkoopbureau zijn thema's zoals arbeidsmarkt, gemeentelijke fusies, de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording, teruglopende gemeentebegrotingen, de onduidelijke impact van digitale innovatie en de steeds prominere rol van inkoop binnen de strategie van organisaties.
Jaarcijfers	Het nettoresultaat over 2024 bedroeg € 400.202 positief
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2026 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2026 en per 31-12-2026 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 746.003 resp. € 746.003 Verwacht vreemd vermogen: € 490.383 resp. € 490.383.
Bijdrage	De bijdrage voor 2026 bedraagt € 35.000.
Beleidsvoornemens	De stichting zet zich in voor het behouden en uitbreiden van de dienstverlening. Daarbij staat samenwerking in partnerschap met de deelnemers centraal. Daarnaast richt zij zich op het behouden van stabiliteit en continuïteit van de stichting.
Categorie	<b>A</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

*Overige verbonden partijen***Mainportprogramma Zeeland/West-Brabant**

Vestigingsplaats	Heinkenszand.
Deelnemers	Borsele, Vlissingen, Terneuzen, Moerdijk, Politie, Openbaar Ministerie, Douane, Koninklijke Marechaussee, Belastingdienst, Port of Moerdijk, North Sea Port.
Publiek belang	Het Mainportprogramma Zeeland/West-Brabant werkt aan het veilig en integer maken van het havengebied. Het mainportprogramma voert overkoepelende projecten uit op het gebied van preventie en bewustwording.
Bestuurlijk belang	Het mainportprogramma is een samenwerkingsverband. Vier keer per jaar vindt er bestuurlijk overleg plaats. De gemeente heeft hier zitting in.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis.
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Het programma wordt gefinancierd uit subsidieverstrekingen vanuit het ministerie van Justitie & Veiligheid.
Belangrijkste risico's	<ul style="list-style-type: none"> <li>- De subsidie vanuit het ministerie is in principe toegekend tot 2030. Er is nog geen zicht op financiering na deze termijn.</li> <li>- Door politieke -en organisatorische ontwikkelingen (op landelijk niveau) is de verdeling van de subsidiëring onzeker.</li> <li>- Keuzes op landelijk niveau kunnen leiden tot andere inzichten voor wat betreft de aanpak van grootschalige drugssmokkel via logistieke knooppunten. Dit zou direct gevolgen hebben voor de inrichting van het programma, inclusief het programmabureau.</li> <li>- De gemeente Borsele fungeert als kassier voor het samenwerkingsprogramma. Verantwoording over de gelden loopt dan ook via de gemeente.</li> </ul>
Jaarcijfers	Geen gegevens beschikbaar.
Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen bijdrage	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	Als gemeente ondersteunen we het Mainportprogramma Zeeland/West-Brabant door barrières tegen ondermijning op te werpen in onze zeehavens. We richten ons op samenwerking met publieke en private partijen om kennis te delen, preventieve maatregelen te nemen en toezicht te versterken. Zo dragen we bij aan een veilige en integere havenomgeving.
Categorie	<b>A</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

**Platform De Bevelanden**

Vestigingsplaats	Heinkenszand.
Deelnemers	Gemeenten Borsele, Kapelle, Noord-Beveland, Goes en Reimerswaal

Publiek belang	Platform de Bevelanden bestaat uit vijf Zeeuwse gemeenten die met elkaar én met partners samenwerken om de brede welvaart op de Bevelanden te versterken en een vitale regio te bewerkstelligen en te behouden.
Bestuurlijk belang	Gezamenlijk vergroten van de slagkracht, beheersbaarheid en sturing op de integrale maatschappelijke opgaven op het terrein van wonen, werken, duurzaamheid, recreëren en het versterken van de opdrachtgevers- en opdrachtnemersrelatie tussen gemeenten en partners.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder C. Weststrate.
Stemverhouding in het bestuur	Het betreft een netwerkorganisatie, waarbij de besluitvorming plaatsvindt op basis van consensus.
Financieel belang	De bijdrage is gebaseerd op het aantal inwoners per gemeente.
Belangrijkste risico's	Borsele is financieel penvoerder voor het platform. De governance van de netwerkorganisatie is low profile vormgegeven. Als een van de gemeenten afhaakt, wordt in goed overleg de verdeling van de organisatorische, werkinhoudelijke-en financiële consequenties met elkaar afgestemd. Het niet bereiken van consensus, kan negatieve gevolgen hebben voor Borsele.
Jaarcijfers	Het nettoresultaat over 2024 bedraagt € 48.000 positief.
Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Bijdrage	De bijdrage 2026 bedraagt € 88.000.
Beleidsvoornemens	Uitvoering geven aan de Strategische Uitvoeringsagenda 2022-2030 waarmee we handen en voeten geven aan huidige en toekomstige uitdagingen voor de regio De Bevelanden. De agenda laat op basis van vijf actielijnen zien hoe deze uitdagingen worden opgepakt, door partners actief te betrekken bij de uitvoering van de opgaven en de samenwerking tussen de gemeenten.
Categorie	<b>A</b>
Opdrachtgeverschap/ eigenaarschap	Portefeuillehouder

## BIJLAGEN



## Toelichting financiële positie

Bij het opstellen van de begroting 2026 en de meerjarenramingen 2027 tot en met 2029 zijn we van de volgende punten uitgegaan:

### *BBV*

De begroting met bijbehorende meerjarenramingen stellen we op volgens het BBV. In hoofdlijnen gaat het om het volgende: uniforme indeling in taakvelden, uniforme basisset beleidsindicatoren, financiële kengetallen, verbeterde informatie over verbonden partijen, inzicht in de kosten van overhead, aanpassingen in het stelsel van baten en lasten en de VPB-plicht (vennootschapsbelasting).

### *Indexering materiële- en subsidiebudgetten*

De materiële- en subsidiebudgetten verhogen we met 2% voor loon- en prijsstijgingen. Deze stijging compenseren we met de stijging van het accres in het gemeentefonds en een stijging van de gemeentelijke belastingen en leges met eenzelfde percentage.

### *Belastingen en overige inkomsten*

We verhogen de belastingen en overige inkomsten met hetzelfde percentage dat we gebruiken om de materiële- en subsidiebudgetten te indexeren. We verhogen dus de belastingen en overige inkomsten met 2%.

### *Gemeenschappelijke regelingen*

Jaarlijks stelt de Vereniging Zeeuwse Gemeenten een indexatierichtlijn op met een percentage voor de toegestane inflatiecorrectie op de gemeentelijke bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen. Voor de begroting 2026 is dat 0,0%.

### *Arbeidsrechtelijk gerelateerde verplichtingen*

Onder arbeidsrechtelijke verplichtingen verstaan we de aanspraken op toekomstige uitkeringen door huidig dan wel voormalig personeel. Het BBV verplicht ons dat jaarlijkse arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume via de exploitatie moeten lopen. Als de verplichtingen niet van een vergelijkbaar volume zijn, dan moet hiervoor een voorziening worden getroffen.

De gemeente Borsele is eigen risicodragers met betrekking tot de Werkloosheidswet (WW)-uitkeringen en verplichte bovenwettelijke WW-uitkeringen voor voormalig werknemers. Voor voormalig werknemers die recht hebben op een WW-uitkering ontvangt de gemeente een nota van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen.

**Balans per 31 december**

Het BBV legt de verplichting op om in de begroting een geprognoseerde balans op te nemen.

	T-2	T-1	T	T+1	T+2	T+3
<b>Activa</b>	<b>31-12-2024</b>	<b>31-12-2025</b>	<b>31-12-2026</b>	<b>31-12-2027</b>	<b>31-12-2028</b>	<b>31-12-2029</b>
(im) Materiële vaste activa	51.192.938	67.765.972	67.879.987	67.281.806	67.070.140	66.794.658
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	9.265.192	9.565.191	9.565.191	9.565.191	9.565.191	9.565.191
Financiële vaste activa: Leningen	3.829.503	3.010.000	2.740.000	2.470.000	2.200.000	1.930.000
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	473.100	378.480	302.784	242.227	193.782	155.025
<b>Totaal Vaste Activa</b>	<b>64.760.733</b>	<b>80.719.643</b>	<b>80.487.962</b>	<b>79.559.224</b>	<b>79.029.113</b>	<b>78.444.875</b>
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	-3.065.480	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen <1 jaar	40.438.991	26.133.158	43.033.670	44.166.551	37.720.958	39.818.898
Liquide middelen	201.097	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000
Overlopende activa	10.147.419	14.460.000	6.254.000	8.600.000	100.000	8.600.000
<b>Totaal Vlottende Activa</b>	<b>47.722.027</b>	<b>38.293.158</b>	<b>46.987.670</b>	<b>50.466.551</b>	<b>35.520.958</b>	<b>46.118.898</b>
<b>Totaal Activa</b>	<b>112.482.760</b>	<b>119.012.800</b>	<b>127.475.631</b>	<b>130.025.775</b>	<b>114.550.070</b>	<b>124.563.773</b>
<b>Passiva</b>	<b>31-12-2024</b>	<b>31-12-2025</b>	<b>31-12-2026</b>	<b>31-12-2027</b>	<b>31-12-2028</b>	<b>31-12-2029</b>
Eigen vermogen	70.604.508	56.220.652	55.579.160	54.933.668	54.382.176	53.830.684
Voorzieningen	6.565.792	6.702.951	6.769.706	6.836.461	6.903.216	6.969.971
Vaste schuld	13.441.512	11.880.000	10.500.000	9.120.000	7.840.000	6.560.000
<b>Totaal Vaste Passiva</b>	<b>90.611.812</b>	<b>74.803.603</b>	<b>72.848.866</b>	<b>70.890.129</b>	<b>69.125.392</b>	<b>67.360.655</b>
Vlottende schuld	7.674.827	34.209.197	44.626.765	49.135.646	35.424.678	47.203.117
Overlopende passiva	14.196.121	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
<b>Totaal Vlottende Passiva</b>	<b>21.870.948</b>	<b>44.209.197</b>	<b>54.626.765</b>	<b>59.135.646</b>	<b>45.424.678</b>	<b>57.203.117</b>
<b>Totaal Passiva</b>	<b>112.482.760</b>	<b>119.012.800</b>	<b>127.475.631</b>	<b>130.025.775</b>	<b>114.550.070</b>	<b>124.563.773</b>

Zoals voorgeschreven in het BBV presenteren we hieronder het Europese Monetaire Unie (EMU)-saldo. Dit is berekend op transactiebasis en volgens de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

	T-1	T	T+1	T+2	T+3
	2025	2026	2027	2028	2029
<b>EMU-SALDO</b>	-31.385.210	-688.752	19.444	-273.071	-209.255
<b>EMU-SALDO referentiewaarde</b>	-14.813.183	-14.813.183	-14.813.183	-14.813.183	-14.813.183
<b>Verschil EMU-saldo &amp; referentiewaarde</b>	-16.572.027	14.124.431	14.832.627	14.540.112	14.603.928

Mutaties (1 januari tot 31 december)	Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-519.504	-270.000	-270.000	-270.000	-270.000
		Uitzettingen	-94.620	-75.696	-60.557	-48.445	-38.756	
Vlottende activa	Uitzettingen	-14.305.833	16.900.512	1.132.882	-6.445.594	2.097.940		
	Liquide middelen	-1.097	0	0	0	0		
	Overlopende activa	4.312.581	-8.206.000	2.346.000	-8.500.000	8.500.000		
Passiva	Vaste Passiva	Vaste schuld	-1.561.512	-1.380.000	-1.380.000	-1.280.000	-1.280.000	
	Vlottende passiva	Vlottende schuld	26.534.370	10.417.568	4.508.881	-13.710.968	11.778.439	
		Overlopende passiva	-4.196.121	0	0	0	0	
<b>Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa</b>				<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

**Vervangingsinvesteringen**

<b>Investering</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
Werktuigdrager en nieuwe borstel en weedheather	€ 95.000			
Cirkelmaaier	€ 175.000			
Bestelauto maaltijdvoorziening	€ 78.000			
Bestelauto maaltijdvoorziening	€ 78.000			
Zijlader	€ 270.000			
Bestelauto groenploeg Oost		€ 103.000		
Tractor		€ 175.000		
Heftruck		€ 70.000		
Achterlader		€ 290.000		
Avant heffensnoeier			€ 95.000	
Bestelauto elektrisch prullenbakwagen			€ 88.000	
Bestelauto rattenwagen			€ 93.000	
Vrachtauto met kraan			€ 290.000	
Compact tractor			€ 75.000	
Compact tractor			€ 75.000	
Hefbrug			€ 85.000	
Aanhanger natzoutstrooier				€ 50.000
Bestelauto Borselse sprinter				€ 113.000
Bestelauto bouwkundige ploeg				€ 88.000
Zijlader				€ 270.000
<b>Totaal investeringen</b>	<b>€ 696.000</b>	<b>€ 638.000</b>	<b>€ 801.000</b>	<b>€ 521.000</b>

<b>Omschrijving Uitvoeringsprogramma</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
Wegen	€ 880.000	€ 950.000	€ 835.000	€ 800.000
Groen	€ 105.000	€ 120.000	€ 100.000	€ 44.000
Riolering	€ 859.400	€ 950.600	€ 935.000	€ 790.000
Sportvelden	€ 120.000	€ 120.000	€ -	€ -
<b>Totale investering Uitvoeringsprogramma</b>	<b>€ 1.844.400</b>	<b>€ 2.020.600</b>	<b>€ 1.870.000</b>	<b>€ 1.634.000</b>

## Overzicht reserves en voorzieningen

Het volgende overzicht geeft de begrote stand van de reserves en voorzieningen in 2025-2029.

Overzicht reserves en voorzieningen	2025			2026			2027			2028			2029			Saldo 1-1-2029
	Saldo 1-1-2025	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 1-1-2026	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 1-1-2027	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 1-1-2028	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 1-1-2029	vermeer- dering	vermin- dering	
<b>Algemene reserves</b>																
Algemeen weerstandsvermogen	48.446.535	40.907	18.465.538	30.021.904	-	-	30.021.904	-	-	30.021.904	-	-	30.021.904	-	-	30.021.904
<b>Totaal algemene reserves</b>	<b>48.446.535</b>	<b>40.907</b>	<b>18.465.538</b>	<b>30.021.904</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>30.021.904</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>30.021.904</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>30.021.904</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>30.021.904</b>
<b>Bestemmingsreserves</b>																
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	2.901.299	98.701	44.000	2.956.000	-	24.000	2.932.000	-	24.000	2.908.000	-	24.000	2.884.000	-	24.000	2.860.000
Reserve kwaliteit openbare ruimte	1.745.851	-	226.600	1.519.251	-	-	1.519.251	-	-	1.519.251	-	-	1.519.251	-	-	1.519.251
Reserve kapitaallasten gebouwen	4.641.144	1.918.197	214.517	6.344.824	-	269.467	6.075.357	-	273.467	5.801.890	-	179.467	5.622.423	-	179.467	5.442.956
Reserve afschrijvingen Investerings met Maatschappelijk N	634.375	4.628.748	138.250	5.124.873	-	348.025	4.776.848	-	348.025	4.428.823	-	348.025	4.080.798	-	348.025	3.732.773
Reserve Sloebos/Groenproject 't Sloe	1.813.090	-	977.125	835.965	-	-	835.965	-	-	835.965	-	-	835.965	-	-	835.965
Reserve Sloerand	907.504	-	250.000	657.504	-	-	657.504	-	-	657.504	-	-	657.504	-	-	657.504
Reserve IBP	615.200	-	528.182	87.018	-	-	87.018	-	-	87.018	-	-	87.018	-	-	87.018
Reserve Sociaal Domein	2.233.558	-	-	2.233.558	-	-	2.233.558	-	-	2.233.558	-	-	2.233.558	-	-	2.233.558
Reserve Duurzaamheid	1.114.347	-	-	1.114.347	-	-	1.114.347	-	-	1.114.347	-	-	1.114.347	-	-	1.114.347
Reserve Financiële Bijdragen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Compensatie Waterberging	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Egalisatiereserve Gebouwenbeheer	3.699.057	-	226.197	3.472.860	-	-	3.472.860	-	-	3.472.860	-	-	3.472.860	-	-	3.472.860
Egalisatiereserve Wegenbeheer	501.489	-	-	501.489	-	-	501.489	-	-	501.489	-	-	501.489	-	-	501.489
Egalisatiereserve Buitensportaccommodaties	349.180	-	-	349.180	-	-	349.180	-	-	349.180	-	-	349.180	-	-	349.180
Egalisatiereserve Openbare verlichting	193.944	-	-	193.944	-	-	193.944	-	-	193.944	-	-	193.944	-	-	193.944
Egalisatiereserve Groen	807.935	-	-	807.935	-	-	807.935	-	-	807.935	-	-	807.935	-	-	807.935
Egalisatiereserve Riolering	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Precario kabels en leidingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<b>Totaal bestemmingsreserves</b>	<b>22.157.973</b>	<b>6.645.646</b>	<b>2.604.871</b>	<b>26.198.748</b>	<b>-</b>	<b>641.492</b>	<b>25.557.256</b>	<b>-</b>	<b>645.492</b>	<b>24.911.764</b>	<b>-</b>	<b>551.492</b>	<b>24.360.272</b>	<b>-</b>	<b>551.492</b>	<b>23.808.780</b>
<b>Totaal reserves</b>	<b>70.604.508</b>	<b>6.686.553</b>	<b>21.070.409</b>	<b>56.220.652</b>	<b>-</b>	<b>641.492</b>	<b>55.579.160</b>	<b>-</b>	<b>645.492</b>	<b>54.933.668</b>	<b>-</b>	<b>551.492</b>	<b>54.382.176</b>	<b>-</b>	<b>551.492</b>	<b>53.830.684</b>
<b>Voorzieningen</b>																
Voorziening Precariorechten	2.032.797	-	-	2.032.797	-	-	2.032.797	-	-	2.032.797	-	-	2.032.797	-	-	2.032.797
Voorziening APPA	1.857.333	66.755	-	1.924.088	66.755	-	1.990.843	66.755	-	2.057.598	66.755	-	2.124.353	66.755	-	2.191.108
Voorziening Verlofsparen	903.495	-	-	903.495	-	-	903.495	-	-	903.495	-	-	903.495	-	-	903.495
Voorziening RVU	195.862	-	-	195.862	-	-	195.862	-	-	195.862	-	-	195.862	-	-	195.862
Voorziening Rioolrecht	1.366.940	-	-	1.366.940	-	-	1.366.940	-	-	1.366.940	-	-	1.366.940	-	-	1.366.940
Voorziening Afvalstoffenheffing	279.769	-	-	279.769	-	-	279.769	-	-	279.769	-	-	279.769	-	-	279.769
<b>Totaal voorzieningen</b>	<b>6.636.196</b>	<b>66.755</b>	<b>-</b>	<b>6.702.951</b>	<b>66.755</b>	<b>-</b>	<b>6.769.706</b>	<b>66.755</b>	<b>-</b>	<b>6.836.461</b>	<b>66.755</b>	<b>-</b>	<b>6.903.216</b>	<b>66.755</b>	<b>-</b>	<b>6.969.971</b>
<b>Totaal reserves en voorzieningen</b>	<b>77.240.704</b>	<b>6.753.308</b>	<b>21.070.409</b>	<b>62.923.603</b>	<b>66.755</b>	<b>641.492</b>	<b>62.348.866</b>	<b>66.755</b>	<b>645.492</b>	<b>61.770.129</b>	<b>66.755</b>	<b>551.492</b>	<b>61.285.392</b>	<b>66.755</b>	<b>551.492</b>	<b>60.800.655</b>

## Overzicht incidentele lasten en baten

Incidentele lasten en baten:	2026		2027		2028		2029	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
<b>Programma Bestuur en ondersteuning</b>								
Wet Open Overheid	€ 56.100							
<b>Programma Veiligheid</b>								
Geen incidentele lasten en baten								
<b>Programma Verkeer, vervoer en waterstaat</b>								
Geen incidentele lasten en baten								
<b>Programma Economie</b>								
Geen incidentele lasten en baten								
<b>Programma Onderwijs</b>								
Geen incidentele lasten en baten								
<b>Programma Sport, cultuur en recreatie</b>								
ZLM Tour	€ 50.000							
Brede spuk-regeling, sportbeleid en activering	€ 126.816	€ 126.816						
<b>Programma Sociaal domein</b>								
Brede spuk-regeling, samenkracht en burgerparticipatie	€ 91.335	€ 91.335						
<b>Programma Volksgezondheid en milieu</b>								
Brede spuk-regeling, volksgezondheid	€ 90.677	€ 90.677						
<b>Programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing</b>								
Geen incidentele lasten en baten								
<b>Totaal</b>	<b>€ 414.928</b>	<b>€ 308.828</b>	<b>€ -</b>	<b>€ -</b>	<b>€ -</b>	<b>€ -</b>	<b>€ -</b>	<b>€ -</b>
Structurele lasten	€ 86.091.764	€ 86.247.001	€ 85.876.750	€ 84.556.369	€ 84.748.873	€ 83.423.742	€ 84.361.974	€ 83.977.668
<b>Totaal begroting</b>	<b>€ 86.506.692</b>	<b>€ 86.555.829</b>	<b>€ 85.876.750</b>	<b>€ 84.556.369</b>	<b>€ 4.748.873</b>	<b>€ 83.423.742</b>	<b>€ 84.361.974</b>	<b>€ 83.977.668</b>

**Toelichting:***Programma Bestuur en Ondersteuning*

Voor de implementatie van de Wet Open Overheid in onze organisatie is 2026 een budget van € 56.100 beschikbaar.

*Programma Sport, cultuur en recreatie*

Voor de ZLM Tour is in 2026 een budget van € 50.000 beschikbaar.

De middelen van de Brede spuk-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'sportbeleid en activering', hebben een incidenteel karakter. Dit is voor 2026 € 126.816.

*Programma Sociaal domein*

De middelen van de Brede spuk-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'samenkracht en burgerparticipatie', hebben een incidenteel karakter. Dit is voor 2026 € 91.335.

*Programma Volksgezondheid en milieu*

De middelen van de Brede spuk-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'volksgezondheid', hebben een incidenteel karakter. Dit is voor 2026 € 90.677.

## Overzicht subsidies

Overzicht subsidieregelingen	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Dorpshuizen	€ 326.000	€ 325.000	€ 375.500
Amateurkunst	€ 14.653	€ 16.000	€ 16.300
Culturele raad	€ 36.424	€ 40.000	€ 50.900
Dorpsraden	€ 25.772	€ 25.000	€ 25.500
EHBO	€ 5.962	€ 2.900	€ 2.950
Evenementen	€ 14.430	€ 14.500	€ 17.500
Regionale instellingen	€ 35.105	€ 16.000	€ 16.300
Speeltuinverenigingen	€ 54.474	€ 62.500	€ 63.750
Amateursport	€ 35.814	€ 44.200	€ 46.100
Jeugd- en jongerenwerk	€ 69.350	€ 50.000	€ 57.100
Maak werk van je idee	€ 2.000	€ 8.000	€ 8.200
Ouderenwerk	€ 41.821	€ 49.000	€ 50.000
Peutergroepen	€ 180.585	€ 246.500	€ 251.400
Subsidiëring schoolbegeleiding	€ 50.000	€ 26.900	€ -
Vluchtelingenwerk	€ 168.862	€ 153.500	€ 156.600
Bibliotheek	€ 712.105	€ 716.000	€ 730.300
Musea	€ 31.485	€ 31.800	€ 33.800
Asbest van het dak (restantkrediet)	€ 8.039	€ 45.000	€ 61.700
Stoomtrein Goes - Borsele	€ 29.863	€ 40.750	€ 40.750
Sociale Zaken	€ 35.084	€ 40.000	€ 40.000
Dorpsvernieuwing	€ 2.113	€ 51.350	€ 52.400
Overige subsidies	€ 57.910		
<b>Totaal</b>	<b>€ 1.937.851</b>	<b>€ 2.004.900</b>	<b>€ 2.097.050</b>

## Berekening algemene uitkering Gemeentefonds

<b>Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven</b>				
<b>Maatstaf</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
1g-2 OZB-waarde niet-woningen eigenaren	-1.783.765,38	-1.787.618,00	-1.791.470,63	-1.795.323,25
1h-2 OZB-waarde niet-woningen gebruikers	-1.357.249,78	-1.360.181,20	-1.363.112,63	-1.366.044,05
1a OZB-waarde woningen eigenaren	-2.517.040,00	-2.534.280,00	-2.551.520,00	-2.568.760,00
<b>Subtotaal</b>	<b>-5.658.055,15</b>	<b>-5.682.079,20</b>	<b>-5.706.103,25</b>	<b>-5.730.127,30</b>
<b>Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is</b>				
<b>Maatstaf</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
8a-3 Bijstandsontvangers	1.046.275,20	1.049.855,40	1.046.764,80	1.048.735,44
2 Inwoners	8.680.555,50	8.668.680,00	8.635.515,00	8.654.552,00
7c-5 Huishoudens met een laag inkomen met drempel	7.390.255,78	7.263.970,62	6.535.674,48	6.554.419,59
12b-2 Inwoners met een migratieachtergrond	343.798,10	347.643,00	350.249,90	354.209,20
3c Eenpersoonshuishoudens	530.627,00	519.687,50	530.775,00	541.686,75
8b Loonkostensubsidie	158.992,80	159.536,85	159.067,20	159.366,66
4a Inwoners: jongeren jonger dan 18 jaar	2.679.775,20	2.661.444,00	2.453.188,80	2.457.976,80
8f-2 Doelgroepenregister gemeentelijke doelgroep	181.555,50	187.380,00	192.018,90	197.579,10
5d-2 Inwoners 75+ met drempel	1.343.129,20	1.334.017,44	1.381.157,90	1.428.374,04
7m-2 Laag opleidingsniveau met drempel	628.591,95	612.016,00	621.449,25	630.591,20
14a-2 Lokale centrumfunctie (max 20km)	214.593,60	214.702,20	214.810,80	214.919,40
14b-2 Regionale centrumfunctie (max 60km)	1.129.247,00	1.116.211,60	1.072.407,60	1.079.665,20
14c-2 Landelijke centrumfunctie	88.549,50	89.003,60	89.457,70	89.911,80
15h-3 Onderwijsachterstand	80.548,56	80.548,56	80.548,56	80.548,56
38 Bedrijven	427.926,50	431.296,00	434.665,50	438.035,00
36 Meerkernigheid	2.189.955,77	2.176.799,98	2.181.773,80	2.187.567,28
36a Kernen met 500 of meer adressen	526.166,62	526.166,62	526.166,62	526.166,62
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	80.534,72	80.534,72	80.534,72	80.534,72
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	73.070,53	73.228,35	73.386,17	73.543,99
32b-2 Omgevingsadressendichtheid (oad)	292.101,47	293.930,13	307.434,04	307.842,99
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	555.716,62	555.716,62	555.716,62	555.716,62
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	1.564.255,06	1.576.287,79	1.588.320,52	1.600.353,25
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	1.333.802,08	1.333.802,08	1.333.802,08	1.333.802,08
22a Oppervlakte bebouwing woonkernen	885.016,60	891.824,42	898.632,24	905.440,06
19 Oppervlakte binnenwater	35.055,80	35.055,80	35.055,80	35.055,80
20 Oppervlakte buitenwater	200.726,48	200.726,48	200.726,48	200.726,48
16 Oppervlakte land	551.499,00	551.499,00	551.499,00	551.499,00
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	407.351,30	407.351,30	407.351,30	407.351,30
24b-2 Woonruimten	123.018,00	122.882,80	121.147,35	121.004,40
25b-2 Woonruimten * bodemfactor woonkernen	629.394,02	630.877,74	632.361,46	633.845,18
39 Vast bedrag	979.230,12	979.230,12	970.429,41	970.429,41
<b>Subtotaal</b>	<b>35.351.315,58</b>	<b>35.171.906,72</b>	<b>34.262.089,00</b>	<b>34.421.449,92</b>
<b>Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)</b>				
<b>Jaren</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
Uitkeringsfactor	1,49	1,499	1,505	1,515
<b>Subtotaal (B x C (=uf))</b>	<b>52.673.460,21</b>	<b>52.722.688,18</b>	<b>51.564.443,95</b>	<b>52.148.496,63</b>

<b>Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is</b>				
<b>Maatstaf</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
170 Decentralisatie provinciale taken VTH (DU)	331.744,00	331.744,00	331.744,00	331.744,00
64 Knelpunten verdeelproblematiek (DU)	137.121,00	140.275,00	143.501,00	146.802,00
205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)	47.860,00	47.860,00	47.860,00	47.860,00
223 Armoedebestrijding kinderen (DU)	56.622,00	56.622,00	56.622,00	56.622,00
260 Participatie (IU)	1.970.120,00	1.805.484,00	1.732.937,00	1.638.560,00
280 Impulsgelden Weerbaar Bestuur/Veilig wonen (DU)	7.062,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
350 Bibliotheekmiddelen (DU)	100.000,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
393 Versterking omgevingsveiligheidsdiensten (DU)	10.146,00	10.146,00	8.000,00	n.v.t.
421 Extra capaciteit BOA's (DU)	32.587,00	32.587,00	32.587,00	32.587,00
428 Wet kwaliteitsborging bouw (DU)	17.966,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
435 Antidiscriminatie voorzieningen (DU)	3.221,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
441 Wet betaalbare huur (DU)	17.876,00	9.719,00	7.698,00	6.741,00
475 Register Externe Veiligheidsrisico's (DU)	2.485,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
487 Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (DU)	790.343,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
492 Overheidsbrede Dienstverlening (DU)	20.343,00	20.343,00	20.343,00	20.343,00
<b>Subtotaal</b>	<b>3.545.496,00</b>	<b>2.454.780,00</b>	<b>2.381.292,00</b>	<b>2.281.259,00</b>
<b>Onderdeel G - Aanvullingen van de gebruiker</b>				
<b>Aanvullingen v/d gebruiker</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>	<b>2028</b>	<b>2029</b>
<b>Gemeenteposten:</b>				
Onderuitputting BCF	380.000,00	380.000,00	380.000,00	380.000,00
Suppletie-uitkering lage inkomens	0	0	0	0
<b>Subtotaal</b>	<b>380.000,00</b>	<b>380.000,00</b>	<b>380.000,00</b>	<b>380.000,00</b>
<b>Totaal</b>	<b>50.940.901,06</b>	<b>49.875.388,98</b>	<b>48.619.632,70</b>	<b>49.079.628,33</b>

## Verplichte beleidsindicatoren

Programma / beleidsindicator	Eenheid	Borsele	Nederland	Bron		
Bestuur en ondersteuning	0.01 Formatie	Fte per 1.000 inwoners	9,30	-	Eigen gegevens	
	0.02 Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	9,30	-	Eigen gegevens	
	0.03 Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 551	-	Eigen begroting	
	0.04 Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2,66%	-	Eigen begroting	
	0.05 Overhead	% van totale lasten	14,7%	-	Eigen begroting	
	8.35 Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	339	398	CBS	
	8.38 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	779	957	COELO	
Veiligheid	8.39 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	928	1050	COELO	
	1.06 Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	150	90	Bureau Halt	
	1.07 Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	n.n.b.	1,2	KLPD	
	1.08 Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,2	2,2	CBS	
	1.09 Gewelddsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2,4	4,3	CBS	
	1.10 Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	1,1	1,2	CBS	
	1.11 Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2,8	5,7	CBS	
	2.12 Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	15,2	15,7	VeiligheidNL	
	2.13 Overige vervoersongevallen met een gewonde(fietser)	%	n.n.b.	11	VeiligheidNL	
	Economie	3.14 Functiemenging	%	53,6	54,5	LISA
		3.16 Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	208,7	191,4	LISA
Onderwijs	4.17 Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0	6,7	DUO	
	4.18 Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	13	28	DUO	
	4.19 Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,9	2,3	Ingrado	
Sport, cultuur en recreatie	5.20 Niet-Sporters	%	54,1	42,5	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)	

Programma / beleidsindicator		Eenheid	Borsele	Nederland	Bron
Sociaal domein	6.21 Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	822,1	850,2	LISA
	6.22 Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	1	1	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
	6.23 Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	3	6	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
	6.24 Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	75,4	73,2	CBS
	6.26 Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	1	2	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
	6.27 Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	145,5	343,6	CBS
	6.28 Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	211,5	203,1	CBS
	6.29 Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	15,7	13,7	CBS
	6.30 Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	1,4	1	CBS
	6.31 Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,3	0,3	CBS
	6.32 Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	770	720	GMSD
	Volksgezondheid en milieu	7.33 Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	191	153
Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	7.34 Hernieuwbare elektriciteit	%	44,8	32,5	RWS
	8.36 Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2,5	8,4	Basisregistratie adressen en gebouwen
	8.37 Demografische druk	%	80,6	70,7	CBS

## Afkortingenlijst

APV	Algemene Plaatselijke Verordening
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BCF	Btw-Compensatiefonds
BGTS	Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking
BONS	Borsele Na School
BRP	Basisregistratie Personen
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CRT	Consultatie- en RegieTeam
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CROW	Centrum Regelgeving en Onderzoek Wegenbouw
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DUTO	Duurzaam Toegankelijke Overheidsinformatie
EMU	Europese Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
FG	Functionaris gegevensbescherming
Fido	Financiering decentrale overheden
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GBE Aqua	Gemeenschappelijk Bezit Evides Aqua
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland
GGU	Gezamenlijk Gemeentelijke Uitvoering
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GMSD	Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein
GR	Gemeenschappelijke Regeling
IBP	Inter Bestuurlijk Programma
IBP VTH	Interbestuurlijk Programma Versterking stelsel Vergunningen Toezicht en Handhaving
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
iHUP	Integraal handhavings- en uitvoeringsplan
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IJZ	Inkooporganisatie Jeugdhulp
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IZA	Integraal Zorg Akkoord
JTF	Just Transition Fund
JOGG	Jongeren op Gezond Gewicht
KasZ	Klimaatadaptatiestrategie voor Zeeland
KLPD	Korps landelijke politiediensten
LISA	Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
MJOP	Meerjarenonderhoudsplanung
MQ-scan	Motorische quotiënt-scan

Naris	Nederlands Adviesbureau Risicomanagement informatiesysteem
NIS2	Network and Security Directive
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
NPO	Nationaal Programma Onderwijs
NSPD	North Sea Port District
OKC	Omnis Kindcentra
O.L.A.Z.	Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland
OZB	Onroerendezaakbelasting
OZO	Overleg Zeeuwse Overheden
PGB	Persoonsgebonden Budget
RBL	Regionaal Bureau Leerlingzaken
REA	Regionale Educatieve Agenda
RES	Regionale Energiestrategie
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne
Roo	Register overheidsorganisaties
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RWS	Rijkswaterstaat
SaBeWa	Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling
SAZ+	Samenwerking (Afval)waterketen Zeeland
SPP	Strategische Personeelsplanning
Spuk	Specifieke Uitkering
SWVO	Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio
TIK	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie
TVW	Transitievisie Warmte
VA	Verklarende analyse
VANG	Van Afval Naar Grondstof
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Vpb	Vennootschapsbelasting
VRZ	Veiligheidsregio Zeeland
VTH	Vergunningsverlening, toezicht en handhaving
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VZG	Vereniging van Zeeuwse Gemeenten
WIZ	Werk, Inkomen en Zorg
Wkb	Wet kwaliteitsborging voor het bouwen
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Woo	Wet open overheid
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
Wpg	Wet publieke gezondheid
Wpg	Wet politiegegevens
WSW	Wet sociale werkvoorziening
WRP	Water- en Rioleringsprogramma
WW	Werkloosheidswet
ZEH	Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij